

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА
КАФЕДРА ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Освітній ступінь «МАГІСТР»

на тему: **«ОБЛІК ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ЇХ
ПРИДБАННЯ: МЕТОДИКА ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ у
ТОВАРИСТВІ З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ДАНУТА»
ЖОВКІВСЬКОГО РАЙОНУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ»**

Виконав: студент VI курсу, групи Оп-61
Спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)

ХАНАС А.М.
(прізвище та ініціали)

Керівник:

Малецька О.І.
(прізвище та ініціали)

Рецензент:

_____
(прізвище та ініціали)

ДУБЛЯНИ 2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА
КАФЕДРА ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

Освітній ступінь МАГІСТР
Спеціальність 071 «ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ»
(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувачка кафедри
обліку та оподаткування

_____
(підпис)
Гнатишин Л.Б.
(прізвище, ім'я, по батькові)
“ ____ ” _____ 20__ року

З А В Д А Н Н Я
на кваліфікаційну роботу студенту

ХАНАСУ АНДРІЮ МИХАЙЛОВИЧУ
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема проекту (роботи): **«ОБЛІК ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ЇХ ПРИДБАННЯ: МЕТОДИКА ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ у ТОВАРИСТВІ З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ДАНУТА» ЖОВКІВСЬКОГО РАЙОНУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ»**

Керівник проекту (роботи): Малецька Ольга Іванівна, к.е.н., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджена наказом ЛНАУ від «22» жовтня 2021 року № 408/К-С

2. Строк подання студентом проекту (роботи) до «15» грудня 2022 року
3. Вихідні дані до проекту (роботи): нормативно-літературні джерела за темою роботи, дані аналітичного та синтетичного обліку, фінансова та статистична звітність досліджуваного підприємства, методичні рекомендації, наукові праці, періодичні видання.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)
ВСТУП

1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

1.1 Економічний зміст, класифікація, оцінка та завдання обліку виробничих запасів

1.2 Огляд нормативно - правових актів та літературних джерел

1.3. Методика дослідження у сфері обліку та оподаткування

2. СТАН ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ У ТЗОВ «ДАНУТА»

2.1. Аналіз структури й ефективності використання виробничих запасів у ТзОВ «Данута»

2.2. Організація бухгалтерського обліку виробничих запасів у ТзОВ «Данута»

2.3 Організація складського господарства і складського обліку

2.4 Документування облік руху виробничих запасів у товаристві

2.5. Синтетичний і аналітичний облік і оподаткування виробничих запасів

2.6. Облік ПДВ у частині оподаткування операцій з придбання виробничих запасів сільськогосподарськими підприємствами

2.7. Стан екологічної безпеки

3 НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ У ТЗОВ

«ДАНУТА»3.1. Удосконалення методології бухгалтерського обліку виробничих запасів підприємства3.2 Удосконалення системи управління виробничих запасів підприємства3.3. Вдосконалення обліку виробничих запасів з використанням автоматизованих технологійу ТзОВ «Данута»4. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ4.1. Аналіз стану охорони праці4.2. Планування заходів з покращення охорони праці та їх фінансування4.3. Економічна ефективність заходів з поліпшення охорони праці4.4. Безпека в надзвичайних ситуаціяхВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇСПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

рисунки, таблиці, схеми

6. Консультанти розділів проекту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
З охорони праці та захисту населення		31.05.2022 р.	31.05.2022 р.
З охорони навколишнього середовища		31.05.2022 р.	31.05.2022 р.

7. Дата видачі завдання: «17» 05 2022 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів роботи
1.	Отримання завдання. Вивчення рекомендованої літератури по темі КР. Написання аналітичного огляду. Вивчення об'єкту. Аналіз існуючого стану (складання програми; написання пояснювальної записки; підготовка картографічних матеріалів для кваліфікаційної роботи).	17.05.22 - 30.06.22
2.	Розробка перспективного рішення та його обґрунтування (написання перспективної частини; виготовлення планової основи для основного варіанту роботи).	01.07.22 - 31.08.22
3.	Розробка та обґрунтування пропозицій щодо реалізації роботи. Розробка питань з охорони праці та захисту населення (написання економічної частини роботи; висновків і пропозицій з реалізації роботи; питань з охорони праці і захисту населення; кінцеве редагування пояснювальної записки; оформлення кінцевого варіанту роботи та інших графічних матеріалів, які представляються до захисту в ЕК).	01.09.22 - 31.10.22
4.	Кінцеве оформлення дипломної роботи (здача пояснювальної записки керівнику КР; виправлення його зауважень; проходження перевірки КР на плагіат, здача КР на рецензування; кінцеве оформлення ілюстративних матеріалів, таблиць).	01.11.22 - 25.11.22
5.	Підготовка до захисту в ЕК. Пробний захист на випускній кафедрі (написання доповіді й погодження її з керівником КР; виправлення зауважень у графічній частині).	26.11.22 - 15.12.22

Студент _____
(підпис)Ханас А.М.
(прізвище та ініціали)Керівник проекту (роботи) _____
(підпис)Малецька О.І.
(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

	СТ
ВСТУП.....	6
1.ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ	8
1.1 Економічний зміст, класифікація, оцінка та завдання обліку виробничих запасів.....	8
1.2 Огляд нормативно - правових актів та літературних джерел.....	17
1.3. Методика дослідження у сфері обліку та оподаткування.....	24
2. СТАН ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ У ТЗОВ «ДАНУТА».....	29
2.1 . Аналіз структури й ефективності використання виробничих запасів у ТзОВ «ДАНУТА».....	29
2.2. Організація бухгалтерського обліку виробничих запасів у ТзОВ «Данута».....	41
2.3 Організація складського господарства і складського обліку.....	47
2.4 Документування облік руху виробничих запасів у товаристві.....	54
2.5. Синтетичний і аналітичний облік і оподаткування виробничих запасів.....	61
2.6. Облік ПДВ у частині оподаткування операцій з придбання виробничих запасів сільськогосподарськими підприємствами.....	69
2.7. Стан екологічної безпеки та заходи щодо його покращання.....	78
3 НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ У ТЗОВ «ДАНУТА».....	83
3.1. Удосконалення методології бухгалтерського обліку виробничих запасів підприємства	83
3.2 Удосконалення системи управління виробничих запасів підприємства.....	88
3.3. Вдосконалення обліку виробничих запасів з використанням автоматизованих технологій у ТзОВ «Данута».....	94
4. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ..	102
4.1. Аналіз стану охорони праці.....	102
4.2. Планування заходів з покращення охорони праці та їх фінансування.....	107
4.3. Економічна ефективність заходів з поліпшення охорони праці	110
4.4. Безпека в надзвичайних ситуаціях.....	112
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	114
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	117

АНОТАЦІЯ

У дипломній роботі розкрито економічну суть виробничих запасів, їх класифікацію за різними ознаками, а також розглянуто основні нормативно – правові акти, відповідно до яких здійснюється облік виробничих запасів у сільськогосподарських формуваннях. У роботі проведено оцінку основних показників господарської діяльності ТзОВ «Данута», висвітлено організацію складського господарства і обліку на підприємстві, дійсний стан первинного обліку надходження і використання виробничих запасів, розкрито їх аналітичний і синтетичний облік на місцях зберігання і у бухгалтерії підприємства, а також досліджено організацію аудиту виробничих запасів.

ANOTATION

The thesis revealed the economic essence of production stocks, their classification according to various characteristics, as well as considered the main regulatory and legal acts, according to which the accounting of production stocks in agricultural formations is carried out. The work evaluated the main indicators of the economic activity of Danuta LLC, highlighted the organization of warehouse management and accounting at the enterprise, the current state of the primary accounting of the receipt and use of production stocks, revealed their analytical and synthetic accounting at the storage places and in the accounting department of the enterprise, and also investigated the organization audit of production stocks.

УДК 657.32

ОБЛІК ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ТА ОПОДАТКУАННЯ ЇХ ПРИДБАННЯ: МЕТОДИКА ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ у ТОВАРИСТВІ З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ДАНУТА» ЖОВКІВСЬКОГО РАЙОНУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Ханас А.М – Кваліфікаційна робота. Кафедра обліку та оподаткування – Дубляни, Львівський НУП, 2022.

122 с. текст. част., 26 таблиць, 23 рисунків, 41 літературне джерело.

Перший розділ висвітлює економічний зміст, класифікація, оцінка та завдання обліку виробничих запасів, нормативно-правове та літературне забезпечення обліку виробничих запасів, а також основні методи досліджень у сфері обліку та оподаткування.

У другому розділі розкрито організаційно-економічну характеристику досліджуваного підприємства, проаналізовано основні економічні показники діяльності. Висвітлено стан обліку виробничих запасів у ТзОВ «Данута» Львівської області. Розглянуто первинний, аналітичний, синтетичний облік виробничих запасів.

У третьому розділі розглянуто питання вдосконалення системи управління виробничих запасів підприємства. Висвітлено вдосконалення обліку виробничих запасів з використанням автоматизованих технологій у ТЗОВ «Данута».

У четвертому розділі проаналізовано охорону праці та безпеку у ТзОВ «Данута» Львівської області.

Ключові слова: товариство з обмеженою відповідальність, запаси, виробничі запаси, облікова політика, бухгалтерський облік, бухгалтерські рахунки, звітність, управління виробничими запасами, автоматизація.

Вступ

Актуальність теми. Створення ефективної організації бухгалтерського обліку дасть можливість зібрати релевантні, об'єктивні дані, на основі яких можна буде зробити управлінський вибір, спрямований на максимізацію прибутку. Організація обліку виробничих запасів, що зумовлено, насамперед, наявністю постійного дефіциту обігових коштів, недосконалістю матеріально-технічного забезпечення зберігання, невідповідністю вітчизняної продукції умовам зовнішнього ринку, невідповідністю стандартам якості та безпеки продукції. сировини і харчових продуктів, відіграє особливу роль.

Питанням організації обліку виробничих запасів займалися численні вчені розглянули питання вибуття запасів для цілей управлінського обліку та дійшли висновку, що метод середньозваженої вартості є найбільш практичним і ефективним способом надання інформації для цілей управління, а також повністю виключає можливість маніпулювання рахунками. Використовуючи найновіші методи вибуття запасів системи управлінського обліку, ви

На думку О.В. Лишиленко, використання лише традиційних методів на практиці оцінки вибуття виробничих запасів у системі управлінського обліку є недостатнім, оскільки не дає керівництву підприємств необхідної інформації в системі для оптимізації ціноутворення на власні товари, послуги та праці, а також визначення точки беззбитковості.

Про важливість обраної теми дослідження свідчить значний перелік актуальних нерозкритих, дискусійних і недостатньо досліджених тем, що стосуються теорії, методології, організації бухгалтерського обліку та аналізу виробничих запасів на підприємстві.

Метою роботи вивчити особливості обліку та правового забезпечення запасів у сільськогосподарському підприємстві та надати дієві рішення щодо вдосконалення.

Для досягнення цієї мети потрібно виконати наступні **завдання**:

- визначити характеристику поточного стану обліку та контролю запасів на складах і в бухгалтерії господарства;

- внесення пропозицій щодо вдосконалення обліку та оподаткування виробничих запасів відповідно до чинних нормативно-правових документів;
- дослідити економічний зміст, класифікацію та методи оцінки виробничих запасів;
- проведення аналізу основних економічних показників господарської діяльності підприємства;

Предметом дослідження є процес обліку виробничих запасів, як інформаційної складової управління в Товаристві з обмеженою відповідальністю (ТзОВ) «Данута» Жовківського району Львівської області.

Основну увагу в дослідженні зосереджено на ряді теоретичних, управлінських, методичних і практичних елементів обліку виробничих запасів сільськогосподарського підприємства.

Методи дослідження: Аналіз, синтез, порівняння, індукція та дедукція, статистична обробка інформації, спостереження та методи обліку були основними методологіями дослідження, які використовувалися для створення дисертації.

Наукову новизну отриманих результатів становлять теоретичне, організаційно-методичне обґрунтування та практичне вирішення ряду складних труднощів, пов'язаних з обліком виробничих запасів на підприємстві.

1.ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

1.1 Економічний зміст, класифікація, оцінка та завдання обліку виробничих запасів

Без запасів не може функціонувати жоден бізнес у сфері виробництва чи виготовлення матеріалів.

Запаси - матеріальні ресурси (матеріали, сировина, інші цінності), що зберігаються на складах або в інших місцях для використання в майбутньому [32, 345]. Ці ресурси необхідні для забезпечення розширеного відтворення виробництва та задоволення потреб людей.

Наявність наявних активів у матеріальній формі є важливою потребою для продовження виробничого процесу (запаси). Частина засобів виробництва, яка повністю використовується в процесі виробництва і повністю переносить свою вартість на новоутворений продукт в одному виробничому циклі, називається матеріальним оборотним активом у сільськогосподарських операціях. Це економічне визначення оборотного капіталу, який здебільшого складається з виробничих запасів (предметів праці та деяких пов'язаних із працею засобів виробництва) та сільськогосподарських товарів (продуктів праці та незавершеного виробництва).

Без забезпечення необхідної кількості та ефективного використання насіння, кормів, органічних і мінеральних добрив, палива, нафтопродуктів, запасних частин та інших цінностей, які мають високу питому вагу в структурі матеріальних ресурсів і собівартості продукції, неможливо успішно реалізувати завдання щодо збільшення виробництва сільськогосподарської продукції.

П(С)БО 9 «Запаси», затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246 із змінами та доповненнями, та Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку запасів [30; 21], встановлює основи

формування в бухгалтерському обліку та розкриття інформації про запаси у фінансовій звітності.

Згідно з П(С)БО 9 під запасами розуміють активи, які:

- утримують для наступного продажу за умови ведення звичайної господарської діяльності;
- перебувають у процесі виробництва із метою наступного продажу продукту виробництва;
- утримують для використання для процесу виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг, управління підприємством [30].

Якщо існує ймовірність того, що фірма отримає економічний прибуток від використання запасів у майбутньому, і їх вартість може бути достовірно оцінена, запаси визнаються активами (рис. 1.1).

Рис.1.1 Критерії визнання запасів

Для цілей бухгалтерського обліку передбачається такий склад запасів:

- сировина, основні й допоміжні матеріали, паливо, запасні частини, напівфабрикати, тара, тарні матеріали, комплектуючі вироби та інші матеріальні цінності, що призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва та адміністративних

потреб;

- незавершене виробництво у вигляді не закінчених обробкою та складанням деталей, вузлів, виробів і незакінчених технологічних процесів;

- готова продукція, що виготовлена на підприємстві, призначена для продажу і відповідає технічним та якісним характеристикам, передбачених договором, встановлених стандартами або технічними умовами;

- товари у вигляді матеріальних цінностей, які придбані (отримані) та знаходяться на підприємстві з метою наступного продажу;

- малоцінні та швидкозношувані предмети, строк використання яких становить не більш як один рік або нормальний операційний цикл, якщо він не перевищує одного року;

- поточні біологічні активи, якщо вони оцінені за П(С)БО 9 «Запаси»;

- продукція сільського й лісового господарства після її первісного визнання.

Для всього обліку відображається наступний перелік запасів:

- сировина, основні і допоміжні матеріали, паливо, запасні частини, напівфабрикати, тара, тара, комплектуючі вироби та інші матеріальні цінності, призначені для виробництва товарів, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва та адміністративні потреби;

- незавершене виробництво у вигляді незавершеної обробки і складання деталей, монтажних та інших робіт.

- поточні біологічні активи, якщо вони оцінені згідно з П(С)БО 9 «Запаси»,

- товари сільського та лісового господарства після їх первісного визнання та малоцінні товари, що швидко зношуються, строк використання яких не перевищує одного року або типовий операційний цикл, якщо він не перевищує одного року.

Класифікацію виробничих запасів відображено схемою (рис.1.2).

Продукція та матеріали класифікуються в сільськогосподарських підприємствах за такими ознаками: фізичні ознаки, функціональна роль у

виробничому процесі та джерела доходу.

За фізичними характеристиками та виробничими функціями вони поділяються на такі групи та підгрупи:

продукція аграрного виробництва – товарна продукція рослинництва, тваринництва, промисловості та сфери послуг; насіння і садовий матеріал; корми та підстилки;

аграрна продукція, як сировина для переробки на допоміжних промислових підприємствах господарства; сільськогосподарської продукції до видачі за рахунок оплати праці.

Рис.1.2. Склад виробничих запасів підприємства

Проблема їх оцінки є найскладнішою з усіх проблем у структурі обліку виробничих запасів. Проблема оцінки матеріальних цінностей стає актуальною в умовах нестабільності національної валюти. Резерви можуть бути виражені в грошовому еквіваленті за допомогою оцінки, а сам процес оцінки відбувається під час реалізації економічної істини відповідно до складного процесу виявлення такого факту. Оцінка запасів є темою для дискусій. Окремі оцінки запасів та їх класифікація застосовні для міжнародної та вітчизняної літератури [26].

Товарно матеріальні цінності відображаються згідно П(с)БО в балансі як: - первісна вартість - сума фактичних витрат на їх придбання чи виготовлення;

- чиста собівартість продажу запасів - це очікувана ціна продажу запасів за звичайних умов господарювання за вирахуванням очікуваних витрат на завершення їх виробництва та реалізації;

- справедлива вартість - сума, на яку можна обміняти активи або погасити зобов'язання за операцією між поінформованими зацікавленими сторонами. (рис 1.3.)

Рис 1.3. Визначення первісної собівартості виробничих запасів

Міністерство фінансів України своїм наказом № 246 від 20 жовтня 1999 року затвердило Положення (стандарт) бухгалтерського обліку (П(с)БО) 9 «Запаси». Цей пункт визначає методіку обліку запасів та порядок його розкриття. у фінансовій звітності.

Запаси зараховуються на баланс підприємства за первісною (первісною) вартістю під час їх придбання, придбання або виготовлення. Процес розрахунку початкової вартості запасів наведено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Формування первісної вартості при надходженні товарів

Операції з надходження запасів	Формування первісної вартості
1	2
Запаси, придбані за плату	Включає витрати: суми, які сплачуються згідно з договором постачальнику (продавцю); суми, котрі сплачуються за інформаційні, посередницькі та інші подібні послуги у зв'язку з пошуком і придбанням запасів; суми ввізного мита; суми непрямих податків у зв'язку з придбанням запасів, котрі не відшкодовуються підприємству; затрати і на заготівлю, і вантажно-розвантажувальні роботи, транспортування запасів і до місця їх використання; інші витрати, котрі безпосередньо пов'язані із придбанням запасів та доведенням їх до стану, в котрому вони придатні і для використання у запланованих цілях.
Запаси, котрі виготовлені власними силами	Визнається собівартість виробництва, котас визначається за Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку (П(с)БО) 16 «Витрати»
Запаси, отримання яких є внесоком до статутного капіталу	Первісною вартістю запасів, котрі внесені до статутного капіталу господарства, визначається погоджена засновниками (учасниками) підприємства та їх справедлива вартість. Справедлива вартість визначається відповідно із П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств»
Запаси, які одержані безоплатно	Первісною вартістю запасів, що є одержані підприємством безоплатно, визначається і їх справедлива вартість.
Запаси, котрі придбані в результаті обміну на подібні	Первісна вартість одиниці запасів, котрі придбані у результаті обміну на подібні запаси, рівне балансовій вартості переданих запасів. Коли балансова вартість переданих запасів перевищує і їх справедливу вартість, то первісною вартістю отриманих запасів буде їх справедлива вартість.
Запаси, котрі придбані в результаті обміну на неподібні	Первісна вартість запасів, котрі придбані в обмін (на неподібні запаси, рівне справедливій вартості переданих запасів, які збільшені (зменшених) на суму грошових коштів або їх еквівалентів, котра була передана (отримана) в процесі обміну.
Надлишки запасів, виявлені в процесі інвентаризації	Чиста вартість реалізації або оцінки можливого використання визначаються шляхом зменшення очікуваної ціни продажу і на можливі витрати і на завершення виробництва чи збут продукції.

Вирішальне місце у оцінці запасів займає вибирання методу вибуття запасів, котрий передбачається в Наказі про облікову політику підприємства а також не підлягає змінам без важливих підстав. Коли вибирається метод оцінки вибуття запасів товариство звертає увагу на користувачів звітності. Такі методи оцінки публікуються в примітках до фінансової звітності.

Конкретний механізм використання одного або кількох методів розрахунку вартості запасів залежить від обраного підприємством методу обліку запасів. Існує кілька підходів [11]:

1) *Метод ідентифікованої собівартості* Для наявності таких характеристик використовується підхід визначення вартості:

Запаси, які вивільняються для виконання спеціальних замовлень і проектів, включаються до запасів, оскільки вони не можуть бути замінені іншими запасами фірми. При використанні цієї стратегії рух вартості акцій відповідає руху базових активів. Реалізація та використання методу засновані на використанні зчитувачів штрихового коду та комп'ютерної техніки для обліку запасів (при маркуванні товарів). Однак численні подібні акції та причини, що стоять за різноманітністю номенклатури, ускладнюють застосування цієї стратегії на практиці. Метод визнаної собівартості враховує собівартість проданих товарів і залишки запасів за їх реальною вартістю. Однак використання цього методу призводить до обліку тих самих запасів за кількома витратами, що не завжди зручно;

2. *Метод середньозваженої собівартості.* Його теза полягає в тому, що середньозважена ціна та кількість використаних запасів утворюють продукт, який представляє вартість використаних запасів. Відношення загального залишку запасів на початок періоду до отриманих за звітний період запасів до кількості залишків запасів на початок періоду до отриманих за місяць запасів є середньозваженою ціною одиниці запасів. .

Цей прийом можна використовувати для списання взаємозамінних запасів або запасів, які не потребують ідентифікації під час обліку (на рахунку з попереднього методу). Недоліки цього методу включають труднощі в оцінці

середньої ціни в ситуаціях, коли виробничі запаси часто вичерпуються або надходять часто, а також ризик того, що простим методом можна легко маніпулювати, щоб завищити або зменшити показники використаних запасів.

Можливість негайного визначення вартості випущених запасів і запасів, що залишилися після транзакції, що забезпечує неупереджену інформацію про вартість запасів і практично забороняє маніпуляції з числом, робить цей метод оцінки на основі середньозваженої вартості *sim* кращим;

3) *Метод ФІФО* - базується на припущеннях, що грошова одиниця є стабільною та що одиниці запасів, які були доставлені першими, будуть продані або спожиті першими. Наприкінці терміну одиниці, які все ще є на складі, оцінюються за вартістю останньої покупки. Цей прийом використовується, коли перші товари, що надійшли, необхідно відразу продати, щоб запобігти збиткам від їх псування. Прикладами таких запасів є фрукти, овочі та інші харчові продукти.

Метод ФІФО має перевагу простоти, методичності та об'єктивності. Він також захищає від ризику маніпулювання прибутком, гарантуючи, що кількість акцій представлена в балансі та приблизно відповідає поточному ринку. В умовах низької інфляції методика ФІФО виправдовує себе.

4) *Метод розрахунку нормативних витрат*. Важливо постійно оцінювати та коригувати нормативні витрати, щоб гарантувати, що вони максимально наближені до реальних норм витрат і ціноутворення. Оскільки техніка включення матеріальних витрат (вартості запасів) у собівартість продукції є дещо складною, насправді цей метод є досить неадекватним: створення норм матеріаломісткості кожного виду продукції; застосування встановлених норм витрат і ціноутворення матеріалів на одиницю продукції, які регулярно переоцінюються у зв'язку зі зміною норм витрат матеріалів або цін.

Такий підхід до оцінки собівартості застосовують як сезонні галузі промисловості матеріального виробництва, так і промислові підприємства з передовими технологіями. Запаси, які підлягають методу незавершеного

виробництва та готової продукції за стандартною собівартістю.

б) *Метод списання за цінами реалізації.* Оцінка на основі середньої частки торговельної ціни продукції та відпускних цін роздрібною торгівлі підприємства. Собівартість реалізованих товарів розраховується як різниця між продажною (роздрібною) ціною товарів і торговою ціною на ці товари. Залишок торговельних цін на початок звітного місяця та торговельних цін у вартості продажу товарів, отриманих у звітному місяці, додавали для розрахунку середнього відсотка торговельної ціни, який потім множили на суму продажна (роздрібна) вартість товарів на початок звітного місяця та отримана протягом звітного місяця продажна (роздрібна) вартість.

Обмеження запобігає одночасному використанню кількох методів оцінки: лише один із перелічених методів застосовується до одиниць обліку запасів, які мають однакову функцію та вимоги до використання.

Нижченаведена схема дає загальний виклад існуючих підходів до оцінки виробничих запасів на момент їх придбання та списання. (рис.1.4)

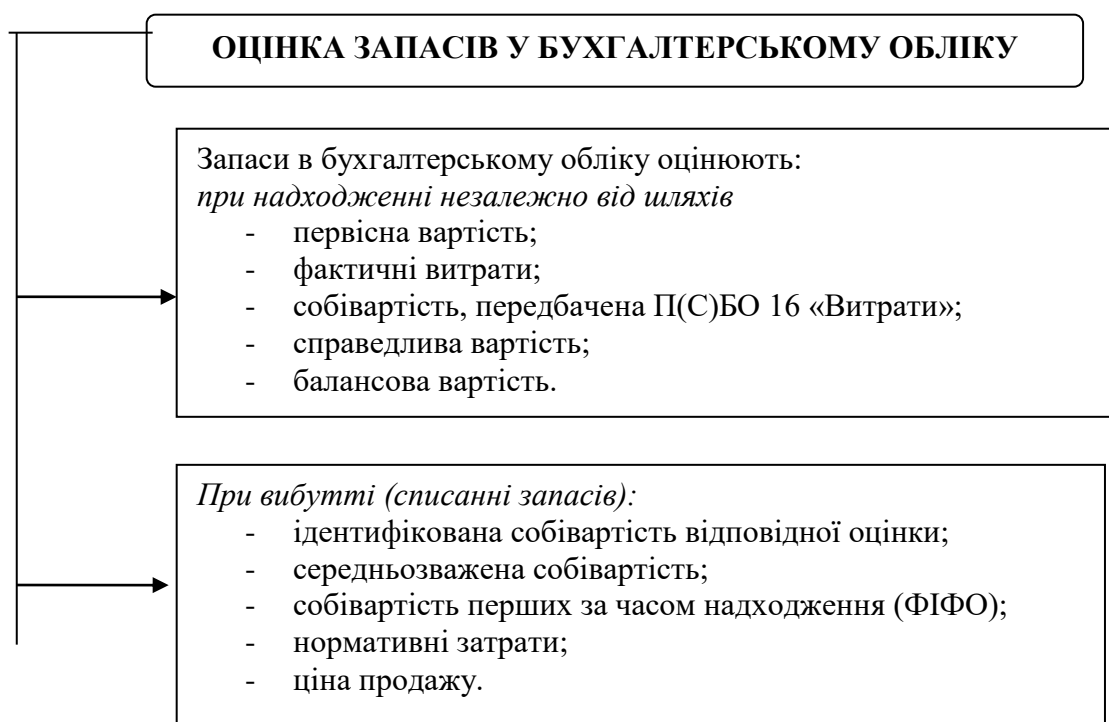

Рис.1.4 Схема існуючих підходів до оцінки виробничих запасів

Основні обов'язки бухгалтера запасів:

- організація обліку купівлі-продажу запасів, перевірка повноти оприбуткування запасів і наявності документів, що підтверджують їх придбання;

- перевірка правильності визначення первісної вартості запасів; і правильне та безпечне документування всіх операцій з руху цін на матеріали,

- визначення та відображення витрат, пов'язаних з їх закупівлею;

- контроль за надходженням, заготівлею матеріальних цінностей, їх зберіганням;

- достовірну інформацію про залишки запасів на складах і в коморах; правильне та оперативне виявлення запасів, які не використовуються на підприємстві та передані субпідряду;

- та перевірка достовірності та повноти відображення в бухгалтерському обліку операцій із запасами.

Для підтримки збереження запасів під контролем використовуються такі методи:

1) шляхом укладання договорів з працівниками, які мають доступ до документів, що стосуються руху матеріальних цінностей, та складають проекти документів;

2) шляхом обліку всіх операцій руху матеріальних цінностей (приймання, відпуску, списання);

3) шляхом затвердження окремим наказом посадового переліку осіб, які мають повноваження підписувати документи про приймання, відпуск та списання матеріальних цінностей;

4) шляхом налагоджено управління складом.

5) проведення інвентаризацій [9; 221].

1.2 Огляд нормативно - правових актів та літературних джерел

При побудові обліку виробничих запасів обов'язково дотримуватись

конкретних нормативних документів.

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-Б, зокрема, регулює організацію бухгалтерського обліку на підприємствах. Відповідно до цього закону «бухгалтерський облік - це процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім і внутрішнім користувачам для прийняття рішень» [13].

«План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» [28] затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291 виходячи з реалій реформування економічні відносини в країні, зміни форм власності, а також з урахуванням того, що рахунки бухгалтерського обліку є одним із найважливіших елементів системи бухгалтерського обліку. Слід зазначити, що План рахунків був створений з метою надання керівникам інформації, необхідної для виконання своїх обов'язків, інформування акціонерів та інших ділових партнерів, а також для складання податкової та статистичної звітності компанії. Це було зроблено з урахуванням загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку та міжнародних стандартів.

Інструкції щодо використання Плану рахунків призначені для забезпечення узгодженого відображення однорідних операцій, а не економічних, на відповідних синтетичних рахунках і субрахунках [16]. Інструкція містить короткі пояснення функції синтетичних рахунків і субрахунків, а також типове розташування відомостей про господарські операції для реєстрації та групування (кореспонденції рахунків першого порядку).

Положення про бухгалтерський облік створені та затверджені Міністерством фінансів України (стандарти).

З 01.01.2000 р. П(С)БО 9 «Запаси», яка затверджена наказом Міністерства фінансів України від 20.10.99 № 246 та зареєстрована в Міністерстві юстиції України 02.11.2000 р. 1999 р. регулює облік матеріально-виробничих запасів на підприємствах і в організаціях усіх форм власності.

Згідно з № 751/4044, де детально описано порядок класифікації запасів для цілей бухгалтерського обліку, визнання первісної вартості запасів при надходженні, характеристику методів оцінки запасів при вибутті, процес списання вартості малих і середніх підприємств. , порядок оцінки запасів на дату звітності та оцінка запасів, порядок списання вартості запасів, відомості, які необхідно надати I

Вартість використаних у виробництві запасів визначається за елементами та використовується при класифікації витрат на виробництво згідно з положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затвердженим наказом Міністерства фінансів України № 318 від 12 грудня 2015 року. 31 1999 р. та зареєстровано в Міністерстві юстиції України 19 січня 2000 р. за № 27/4248 [29].

Бухгалтерський облік фіксує, як бізнес-операції постійно та безперервно документуються. Підставою для записів у регістрах бухгалтерського обліку є первинний документ, який відповідає положенням Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, встановленого наказом Міністерства фінансів України від 24 травня 1995 року № 88 [23]. Положення визначає порядок формування, прийняття та відображення в бухгалтерському обліку первинних документів, регістрів бухгалтерського обліку, бухгалтерської звітності, а також порядок їх зберігання суб'єктами господарювання, їх об'єднаннями та госпрозрахунковими організаціями (крім банків) незалежно від структури власності (далі - підприємства).

Міністерство фінансів України прийняло Методичні пропозиції з обліку запасів (наказ Мінфіну № 2 від 10 січня 2007 р.) [21], які враховують стан економіки на той час, а також потреби національного обліку. правила (стандарту). У рекомендаціях запропоновано методичне забезпечення бухгалтерського обліку запасів у всіх галузях народного господарства за напрямками: розпізнавання та оцінка запасів; документація транспортних операцій; облік запасів і контроль наявності та руху в місцях їх зберігання та виробництва; облік запасів; та характеристика обліку тари.

Так, Наказом Мінагрополітики України від 21.12.2007 р. № 929 затверджено Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку виробничих запасів у сільськогосподарських підприємствах на основі зазначених Методичних рекомендацій [22]. Ці методичні рекомендації розроблено з метою забезпечення методичних засад обліку виробничих запасів у сільськогосподарських підприємствах та дотримання основних законодавчих та нормативних вимог щодо ведення бухгалтерського обліку на підприємствах з різною організаційно-правовою структурою.

Однією зі складових оперативного обліку господарської діяльності по господарству в цілому є облік виробничих запасів в агрофірмах. Для обліку запасів продукції в сільськогосподарських підприємствах (виробництві) в окремих галузях застосовуються спеціальні первинні документи, що враховують виробничі особливості цих галузей.

Інвентаризації продукції і матеріальних цінностей при плануванні обліку виробничих запасів відводиться значна роль. Ця складова методики бухгалтерського обліку використовується для перевірки та документального підтвердження достовірності облікових даних про наявність і стан матеріальних цінностей. Положення про інвентаризацію майна та зобов'язань юридичних осіб, створених відповідно до законодавства України, незалежно від організаційно-правової форми власності (крім банків), а також представництв іноземних осіб – суб'єктів господарської діяльності, затв. наказом Мінфіну від 02.09.2017 № 879 [24].

Основні вказівки щодо планування та проведення інвентаризації чітко викладені в Положенні. Важливо пам'ятати, що інвентаризаційні описи, акти інвентаризації та звіряльні відомості складаються відповідно до стандартів, встановлених Положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, а первинні документи мають відповідати обов'язковим вимогам, визначеним цим Положенням. Ми також висвітлюємо процес інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, капітальних інвестицій, запасів, біологічних активів, грошей, готівки та їх еквівалентів, форм суворої звітності, дебіторської та кредиторської заборгованості, витрат і

доходів майбутніх періодів, безпеки та резерви окремо. Методичні рекомендації щодо перевірки та обробки результатів інвентаризації висвітлені в окремому розділі.

Синтетичний облік запасів вести в Журналі-ордерах 5 А села відповідно до Методичних рекомендацій щодо застосування регістрів журнально-ордерної форми обліку в сільськогосподарських підприємствах, затверджених наказом Мін. аграрної політики № 390 від 04.06.2009 р. та реквізити: двадцять «виробничі запаси», двадцять два «малоцінні та швидкозношувані товари», двадцять п'ять «напівфабрикати», двадцять шість «готова продукція». , двадцять сім «продукція сільськогосподарського виробництва» та двадцять вісім «товари» [23].

Економічна влада щодо створення законодавчих і нормативних актів регламентується. Одним із таких актів є Закон України «Про основні заходи державного фінансового контролю в Україні» (Назва Закону в редакції Закону № 5463-VI від 16.10.2015) [14], який визначає статус, функції та правові основи державного фінансового контролю, а також основні принципи організації та функціонування фінансового контролю в нашій країні.

Один із видів господарського контролю - аудит - визначено Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про аудиторську діяльність»» від 14 вересня 2006 р. № 140-V [15]. Це перевірка первинних документів, публічної бухгалтерської звітності, бухгалтерського обліку та іншої інформації про фінансово-господарську діяльність суб'єктів господарювання з метою встановлення достовірності їх звітності, обліку та відповідності встановленим стандартам та чинному законодавству. Цей Закон також встановлює права та обов'язки незалежних осіб та аудиторських компаній, які мають дозвіл на проведення аудиту та сертифікати, а також дії, необхідні для проведення аудиту та інших пов'язаних з ним питань (аудиту).

У 1970-1980-х роках минулого століття в економічній літературі вперше з'явилися «виробничі ресурси» [1; 4]. Запровадження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) у період реформування бухгалтерського обліку в Україні ознаменувало загальну появу у вітчизняній бухгалтерській літературі терміну «запаси» [12]. До впровадження

національних стандартів бухгалтерського обліку використовувалося багато термінів, серед яких: виробничі ресурси, засоби праці, товарно-матеріальні цінності, предмети праці, матеріальні ресурси. Зараз точаться дискусії щодо того, як розуміти словосполучення «виробничі запаси», і ні наукова література, ні НП(С)БО не дають чіткого та точного пояснення цієї ідеї. У результаті аналізу наукових джерел систематизовано та викладено в таблиці 1.2. суть трактування «виробничих запасів» у працях видатних фахівців з економічної теорії та бухгалтерського обліку.

Таблиця 1.2

Поняття виробничих запасів за думками різних вчених

Д. Уорес	Виробничі запаси - товари матеріали, які постачають і зберігають на фірмі. Також вони утворюються завжди коли ресурси які надходять або виходять з підприємства не використовуються хоча є доступними
Ф.Ф. Бутинець	Виробничі запаси - активи, котрі застосовуються для подальшого продажу, застосування при виробництві продукції, (виконанні робіт чи наданні послуг) управлінні.
Н.Б. Кашена,	Виробничі запаси - вартість тмц, основних матеріалів, які становлять основну ситему виготовлення продукції, придбаних на пів фабрикатів, а також комплектуючих виробів, і допоміжних речовин.
В.Сонько	Виробничі запаси - це накопичені ресурси, котрі перебувають у процесі мвиробництва продукції і з метою подальшої їх реалізації .

Для фінансового обліку даних про виробничі запаси подаються НП(С)БО 9 «Запаси» [12] та МСБО 2 «Запаси» [8]. Вищезазначений міжнародний стандарт став основою для розробки національного законодавства, тому НП(С)БО 9 «Запаси» [8] та МСБО 2 «Запаси» [12] мають багато характеристик. Незважаючи на те, що вони відповідають міжнародним

стандартам і загалом мають рекомендаційний характер, вони не враховують специфіку діловодства в різних країнах, тому варто мати певні відмінності. Окрім бюджетних установ та суб'єктів господарювання, які відповідно до законодавства зобов'язані складати фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності, стандарти НП(С)БО 9 застосовують також підприємства, організації та інші юридичні особи незалежної форми власності.

Методологічні та організаційні питання утилізації, списання продукції та обліку заготівельних витрат тощо були темами, якими займалися багато вчених, Олійник Т.О. та Дем'яненко І.С. досліджували питання вибуття запасів для цілей управлінського обліку та дійшли висновку, що метод середньозваженої вартості, який практично виключає можливість маніпулювання рахунками, є найбільш зручним і корисним для надання інформації для цілей управління.

О.В. Лишиленко провів дослідження найновіших методик розпорядження запасами в системі управлінського обліку [3]; виявив, що використання тільки традиційних методик на практиці не забезпечує повною мірою керівництво підприємства інформацією, необхідною в системі оптимізації ціноутворення на власні товари, роботи, послуги, визначення точки беззбитковості.

Автор Лісна І. пропонує оцінювати надлишкові запаси, виявлені під час інвентаризації, браковану продукцію, зворотні відходи, а також запаси, отримані в процесі ремонту, модернізації чи ліквідації основних засобів, за собівартістю реалізації або за ціною їх потенційного використання (це - різниця між ціною матеріалу, що замінюється супутньою продукцією (напівфабрикатом), і сумою додаткових витрат, пов'язаних з його підготовкою до використання), за собівартістю реалізації або за ціною їх можливого використання.]

Що стосується думки автора Баранівської Л., то вона полягає в наступному: «Запаси відображаються в бухгалтерському обліку та звітності за найменшою з двох оцінок, за первісною вартістю або чистою вартістю

реалізації, хоча оцінка запасів за їх фактичне володіння є найбільш об'єктивним, відповідно до ПСБО 9 «Запаси» зі збереженням об'єктивної оцінки запасів в умовах нестабільності цін» [1, с. 44].

Як наслідок, створення відповідних законодавчих актів та їх застосування в реальній роботі становить сучасну архітектуру обліку та контролю відповідно до вимог сьогодення.

1.3. Методика дослідження у сфері обліку та оподаткування

Методологічною основою економічних досліджень є численні прийоми збору та інтерпретації економічних даних. Відповідно до змісту досліджуваної проблеми, рівня розробленості, висвітлення у спеціальній літературі, доступності та виду первинних наукових даних, а також ресурсів дослідника вирішується доцільність застосування тієї чи іншої методики в даному дослідженні. Методологічна складова дослідження полягає в забезпеченні точності та обґрунтованості отриманих результатів.

Розробка і правильне використання вихідних даних і контроль їх достовірності, а також уміле і об'єктивне застосування ряду методів обробки і аналізу первинної наукової інформації є одними з факторів, що забезпечують достовірність і достовірність даних, отриманих під час дослідження. Ці фактори включають науково обґрунтовану програму статистичного спостереження та надійність розроблених інструментів дослідження.

Надійність інструментів наукових досліджень може бути частково забезпечена проведенням пробних спостережень або пробних опитувань. Це корисний підхід до оцінки методологічної спроможності набору інструментів, який використовується для прояснення та вирішення організаційних, методологічних і програмних проблем майбутнього фундаментального статистичного спостереження.

Пробне дослідження дає змогу перевірити всі аспекти підготовки статистичних спостережень, а також доцільність інструкцій і пояснень щодо заповнення конкретних паперів з первинними даними.

Система ідей, принципів і положень, що регулюють наукові дослідження, називається методологією. Це багатоетапний, складний розвиток, який включає кілька методологій, когнітивних процесів і видів діяльності [4, с. 9]. Методології, процедури та техніки входять у методологію дослідження.

При обробці наукових даних використовуються численні прийоми, створені теорією статистики.

Техніка - це порядок, дослідження чого-небудь у певній послідовності відповідно до відповідних норм і з використанням певного набору засобів. Методологія відрізняється застосуванням як загальних наукових, так і власних методологічних процедур.

Найбільшою специфікацією методології є набір правил і процесів. Методологія відрізняється від методології тим, що передбачає чіткий набір вказівок і стандартів для даного дослідження. Натомість методологія є продовженням методології та, можливо, є найбільшим визначенням методології, оскільки вона змінює та адаптує теоретичні принципи та положення методології до конкретних тем дослідження та діяльності.

Техніка є найважливішим способом визначення методу, оскільки вона перетворює його на фактичні дії та процедури. Оскільки бездоганна техніка схиляється до досконалого і визначеного методу, техніка і метод досить близькі один до одного.

Для обробки первинних даних використовувалися такі прийоми: метод групування та узагальнення результатів статистичних спостережень; метод абсолютних і відносних величин; метод середніх величин; метод показників варіації; метод аналізу рядів динаміки; метод індексного аналізу; метод вимірювання відносин; селективний метод; і графічний метод.

Другим етапом статистичного дослідження є узагальнення результатів спостереження, незалежно від того, першим етапом є збір інформації чи процедура спостереження. Коли базові дані для статистичного спостереження зібрані та під контролем, воно починається. Результати статистичного спостереження включають детальну інформацію про кожен з його складових

частин. З метою створення узагальнених показників статистичне зведення – це науковий аналіз даних спостережень.

Основна мета підбиття підсумків — стиснути й узагальнити результати спостережень, щоб можна було виділити відмінні риси й важливі характеристики окремих видів явищ, а також закономірності досліджуваних процесів. Термін «статистична компіляція» стосується процесу об'єднання даних, обчислення основних статистичних даних і представлення зведених результатів у формі статистичних рядів, таблиць і графіків.

Абсолютні значення необхідні для більшості економічних розрахунків і використовуються як відправна точка для всіх видів підходів до розрахунку кількісних властивостей соціальних подій і процесів.

Зіставляючи дві абсолютні величини, можна отримати відносні величини. Обчислення та використання відносних значень необхідні, оскільки, незважаючи на їх наукову та практичну значимість, дані про абсолютні розміри соціальних явищ зазвичай не дозволяють повністю охарактеризувати об'єкт, що досліджується.

Середнє значення характеризує нормальний ступінь змінної ознаки в розрахунках і служить узагальнюючим показником. Середні значення дозволяють проводити порівняльні дослідження як у просторі, так і в часі. Серед категорій рази, називаються динамічними рядами. Їх складовими є значення показників, або рівнів динамічного ряду, і часові показники, до яких належать рівні. Важливим елементом динамічного ряду є момент часу або період часу (місяць, квартал, рік), до якого відноситься той чи інший рівень динамічного ряду.

Одним із найпоширеніших статистичних засобів дослідження соціально-економічних явищ і процесів є індексний метод.

Провідне призначення статистичних показників - кількісна характеристика відносної зміни складних економічних явищ у часі та просторі. Особливістю індексного методу є те, що його складові - абсолютна, середня і відносна величини - належать до певної взаємопов'язаної системи.

Зв'язки між явищами, окремі їх ознаки надзвичайно різноманітні, проте одні ознаки завжди виступають чинниками, що впливають на інші, викликаючи їх зміну, інші є результатом дії цих факторів. Розрізняють функціональні та кореляційні, прямі та зворотні, прямолінійні та криволінійні, одно- та багатопричинні зв'язки. Всі з'єднання мають певні істотні відмінності.

Вибірковий метод дає змогу охарактеризувати масове явище в цілому через дослідження частини спеціально відібраних одиниць. Суть цього методу полягає в тому, що з усієї сукупності за певними правилами вибирається заздалегідь визначена частина сукупності, а результати цього часткового спостереження поширюються на всю сукупність.

Графічний метод є незамінним засобом виявлення тих чи інших недоліків у діяльності підприємств і колективів, виявлення невикористаних резервів, запобігання виникненню негативних процесів у розвитку тих чи інших суспільних явищ.

Надзвичайно ефективним і тому найбільш часто використовуваним прийомом є інвентаризація - метод виявлення фактичної наявності матеріальних цінностей, стану розрахунків, обсягів незавершеного виробництва шляхом штучного підрахунку, зважування, обміру і порівняння фактичних залишків з ними. бухгалтерські дані на певну дату. Вимірювання проводяться оціночно-розрахунковим шляхом. Облік і класифікація (поточне групування) здійснюється по рахунках із застосуванням подвійного запису.

Серед методів дослідження системи бухгалтерського обліку досить продуктивним є метод моделювання, або вивчення явищ і процесів не безпосередньо на конкретному об'єкті дослідження, а на спеціально створених зображеннях об'єкта, які абстрактно демонструють його образ або дають опис. Моделювання сприяє вдосконаленню методів обліку.

Для вивчення стану і використання наявних на підприємстві засобів господарювання, джерел їх утворення та господарських процесів в бухгалтерському обліку використовуються різні методи. Сукупність методів і прийомів, що забезпечують безперервне, взаємопов'язане та об'єктивне

2. СТАН ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ У ТЗОВ «ДАНУТА»

2.1 . Аналіз структури й ефективності використання виробничих запасів у ТЗОВ «ДАНУТА»

Організація ТЗОВ «ДАНУТА» зареєстрована 04.04.1996 за юридичною адресою Україна, Львівська обл., Жовківський р-н, місто Жовква, Вулиця Л. УКРАЇНКИ. Керівником організації є Облещук Віталій Іванович. Розмір статутного капіталу складає 2 500 000,00 грн.

Тут вистачає сонячного тепла, не буває різкого зниження температури, немає сильних вітрів у будь-який час року. Усе це разом із правильно підбраною місцевістю дає змогу вирощувати різноманітні культури. Загалом природні умови господарства дають змогу отримувати добрі врожаї вирощуваних у районі культур.

Напрямок виробництва задається зростанням рослинництва, особливо зернового, м'ясо-молочного тваринництва.

Агрофірма надає необхідну технічну допомогу. Так, машинно-тракторний парк нараховує близько 10 тракторів і сільськогосподарських машин, які працюють, а автопарк – лише 5 вантажівок.

Структура господарства, як і багатьох інших господарств, складається з майнових і земельних паїв, орендованих у селян у результаті приватизації.

У «Дануті» Жовківського району Львівської області земля – це основний спосіб життя фермерства. Існують різні типи землі, які можна використовувати для ведення сільського господарства. Найважливішим видом земель для сільського господарства є сільськогосподарські угіддя, а також рілля — інший важливий вид. Частиною системи заходів високоефективного землеробства є раціональне використання землі. Структура сільськогосподарських угідь базується на особливостях кожної зони і показує, наскільки земля хороша як спосіб заробітку. Розглянемо, як і де використовується земля у ТзОВ «Данута» (табл.2.1).

Таблиця 2.1

Структура земельного фонду в ТзОВ «Данута» 2019-2021 рр.

Види угідь	2019 р.		2020 р.		2021 р.		2021 р. в % до 2019 р.
	Площа, га	%	Площа, га	%	Площа, га	%	
Загальна земельна площа, в т.ч.	680,0	100,0	1407,4	100,0	1212,6	100,0	178,3
С/г угіддя	680,0	100,0	1407,4	100,0	1212,6	100,0	178,3
з них рілля	680,0	100,0	1407,4	100,0	1212,6	100,0	178,3

Виходячи з інформації в таблиці 2.1, бачимо, що кількість сільськогосподарських угідь ТзОВ «Данута» у 2021 році зросла на 78,3% порівняно з 2019 роком, але скоротилася на 194,4 га порівняно з 2020 роком. Передача землі в оренду призвела до цих зміни. Як видно з наведених даних у таблиці, досліджуване підприємство має у власності лише один вид земель - рілля, у 2021 році її площа становила 1212,6 га.

Основною метою ТзОВ «Данута» є виробництво товарної продукції. Для цього нам потрібно знати, як економіка поділена на різні сектори. Тому для визначення виробничого напрямку досліджуваного господарства розглянемо дані таблиці. 2.2.

Процес спеціалізації характеризується зосередженням засобів виробництва і праці господарства на виробництві певних видів товарної продукції із врахуванням природних і економічних умов. Спеціалізація - це коли одна чи кілька галузей промисловості складають більшу частину зростання виробництва основних товарів.

Статистичні дані в таблиці свідчать про те, що досліджуване господарство орієнтоване на виробництво зерна та продуктів із зернобобових культур. У зв'язку з цим найбільшу питому вагу в структурі товарної продукції має сільськогосподарське виробництво – 87,8%, а саме виробництво зернових та зернобобових культу – 45%.

Таблиця 2.2

Аналіз структури товарної продукції та виробничого напрямку
ТзОВ «Данута», 2019-2021 рр.

Галузь та продукція	Вартість товарної продукції						Середня структура	Місце
	2019 р.		2020 р.		2021 р.			
	Сума тис. грн.	Струк -тура %	Сума тис. грн.	Струк -тура %	Сума тис. грн.	Струк -тура %		
Зернові і зернобобові - усього:	1602,96	64,1	2224,92	55,1	1043,4	15,7	45	1
Пшениця озима	686,76	27,5	862,2	21,3	870,72	13,1	20,6	
Пшениця яра	465,84	18,6		-			6,2	
Кукурудза на зерно	340,44	13,6	1124,52	27,8	113,16	1,7	14,4	
Ячмінь ярий	109,92	4,4	238,2	5,9	4,56	0,07	3,5	
Гречка		-	156,96	3,9	54,96	0,8	1,6	
Ріпак озимий		-	1654,68	41	3091,92	46,7	29,2	2
Цукрові буряки		-			2429,4	36,7	12,2	3
Картопля		-			3	0,04	0,01	
Овочі відкритого ґрунту		-			0,96	0,01	0,003	
Інша продукція рослинництва	1,92	0,08	1,68	0,04	1,44	0,02	0,05	
Разом по рослинництву	1604,88	64,2	4038,24	99,9	6570,12	99,2	87,8	
Послуги в сільському господарстві	895,32	35,8	1,68	0,1	54,84	0,8	12,2	
Всього по господарству	2500,2	100	4039,92	100	6624,96	100	100	

Таким чином, основним напрямком виробництва продукції господарства є зернові, а також розвинуте вирощування озимого ріпаку та цукрових буряків.

Питання підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва є тим, що зрештою визначає економічне та соціальне зростання цивілізації. Термін «ефективність виробництва» означає здатність виробляти одиницю

товару з найменшою кількістю ресурсів і праці на даному акрі землі та на голову худоби.

Завдання підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва полягає в тому, щоб на кожну одиницю витрат (матеріальних, трудових і фінансових) виробляти значно більше товарів, ніж необхідно для задоволення матеріальних і культурних потреб суспільства.

Для оцінки економічної ефективності продукції сільського господарства використовують прийнятні критерії та систему взаємозв'язаних показників, таких як натуральні та вартісні показники. Вивчення показників продуктивності сільськогосподарського підприємства має вирішальне значення для ретельної оцінки його діяльності. Основними показниками ефективності виробничої діяльності підприємства є вартість сировини і товарів, на основі яких обчислюється валовий і чистий виторг і прибуток. Слід зазначити, що натуральні показники випуску продукції, які враховують її якість, також часто використовують для всебічної оцінки економічної ефективності виробництва.

Ми використаємо інформацію в таблиці для загальної оцінки основних економічних показників. 2.3.

Усі основні економічні показники зросли за останній рік, як показано в таблиці вище, і загальна фінансова ситуація є сприятливою.

Як наслідок, виручка від реалізації товарів (робіт, послуг) у 2021 році порівняно з 2019 роком зросла в 3,4 рази. Порівнюючи досліджуваний період площа сільськогосподарських угідь зросла на 78,3%, а середньорічна кількість працівників зменшилася на 5 осіб. Оскільки рентабельність зросла на 5,4 пункту, можна з упевненістю сказати, що економіка господарства має високий рівень довіри до сільськогосподарського виробництва.

Узагальнюючи дані, робимо висновки що загальна характеристика фінансово-економічного стану агрофірми, дає потенційні можливості для росту та розвитку підприємства.

Таблиця 2.3

Динаміка основних економічних показників ТзОВ «Данута», 2019-2021 рр.

Показники	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2021 р. в % до 2019 р.
Площа сільськогосподарських угідь, га	680,0	1407,4	1212,6	178,32
Середньорічна чисельність працівників, чол.				
Виробнича собівартість продукції, тис.грн.	1969,92	5667	9552,96	484,94
Прямі затрати праці на продукцію, тис. люд.-год.	26	19	21	81,82
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	2386,2	6210,0	7674,00	321,60
Дохід (виручка) від реалізації продукції (робіт, послуг), тис. грн.	3414,96	4848,00	11478,00	336,11
Валовий прибуток (збиток), тис.грн.	114,00	1173,60	1891,20	16,6 разів
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	27,48	304,80	499,20	18,2 разів
Товарна продукція на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.	502,20	344,52	946,56	188,5
Рівень рентабельності,%	1,44	5,88	7,80	5,4п

Ступінь, до якого організація має фінансові ресурси, необхідні для ведення успішної діяльності та виконання своїх фінансових зобов'язань, називається фінансовим станом організації. Вартісна форма у фінансовому стані відображає цілі наслідки діяльності підприємства, у тому числі роботи з управління фінансовими ресурсами [7].

Фінансовий стан підприємства найкраще демонструє його

прибутковість, ліквідність, платоспроможність та доступність власних фінансових ресурсів. І якщо кожен із цих показників узгоджується, бізнес є стійким.

Результатом дослідження є перевірка дебіторської та кредиторської заборгованості ТзОВ «Данута», що знаходиться у Жовківському районі Львівської області.

Нижче наведено результати дослідження співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості в досліджуваній економіці з використанням аналітичної інформації з таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Аналіз динаміки дебіторської та кредиторської заборгованості у
ТзОВ «Данута», тис. грн.

Показники	Станом на 1.01.2021 р.	Станом на 1.01.2020 р.	Відхилення, +/-
Дебіторська заборгованість, всього:	279,12	184,8	-78,6
У.т.ч. довгострокова дебіторська заборгованість	-	-	-
Поточна дебіторська заборгованість, всього:	218,64	122,4	-80,2
В т.ч. за товари, роботи і послуги	217,92	122,4	-79,6
з бюджетом	0,72	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	60,48	62,4	+1,6
Кредиторська заборгованість, всього:	1150,08	429,6	-600,4
У.т.ч. довгострокова кредиторська заборгованість	-	-	-
Поточна кредиторська заборгованість, всього:	844,2	183,6	-550,5
В.т.ч. за товари, роботи і послуги	753	102	-542,5
з одержаних авансів	4,8	3,6	-1
з бюджетом	1,8	-	-
зі страхування	15,12	16,8	+1,4
з оплати праці	58,8	50,4	-7
з позабюджетних платежів	10,68	10,8	+0,1
Інші поточні зобов'язання	305,88	246	-49,9

За звітний період дебіторська заборгованість зменшилась на 78,6 тис. грн., кредиторська – на 600,4 тис. грн. У 2,3 рази станом на 01.01.2020 кредиторська заборгованість перевищує дебіторську.

Кредиторська заборгованість організована таким чином, що переважають поточні зобов'язання та непогашені суми за продукти, послуги та інші товари та послуги. На кінець звітного періоду поточні страхові зобов'язання зросли на 1400 грн. Найбільшу питому вагу в структурі дебіторської заборгованості (на кінець звітного року) займає дебіторська заборгованість за товари, оплату праці та послуги – 102 тис. грн.

Розмір дебіторської заборгованості за продукцію, роботи, послуги ТОВ «Данута» в динаміці за звітний період зображено на рисунку 2.1.

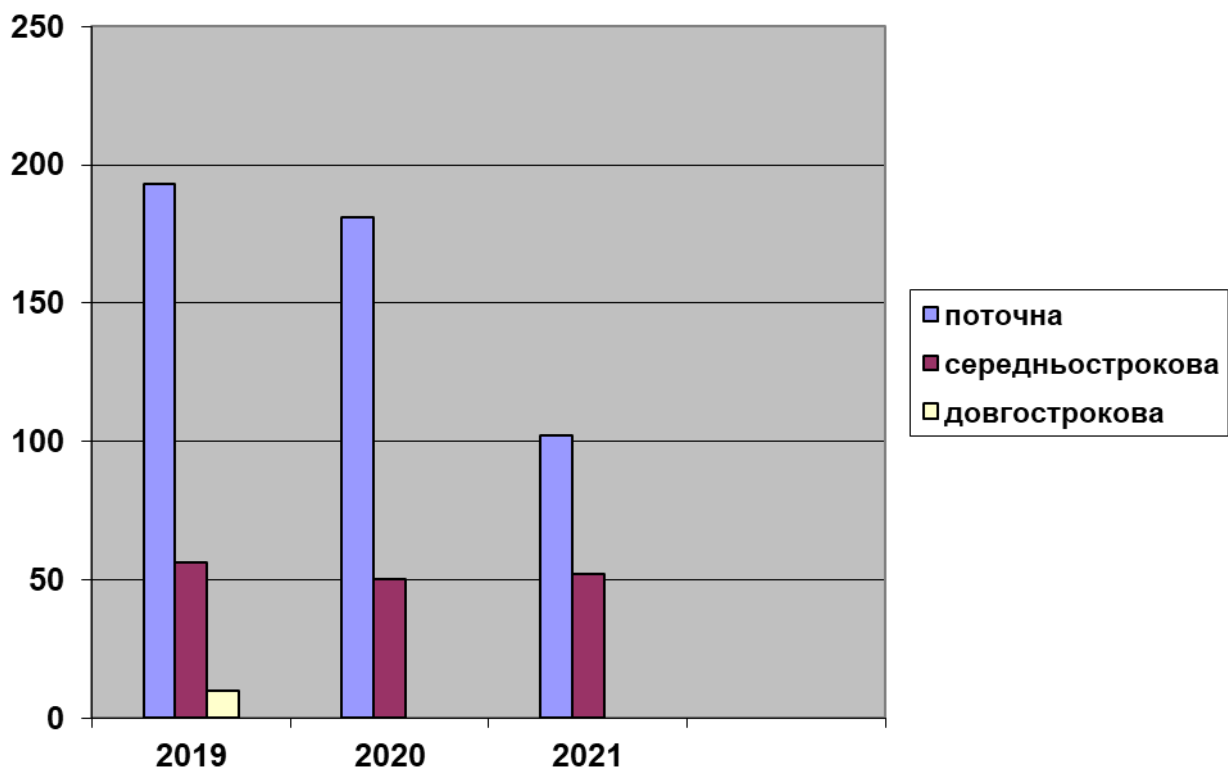

Рис. 2.1. Величина дебіторської заборгованості за товари, роботи і послуги у ТзОВ «Данута» за термінами погашення, тис.грн.

З рисунка видно, що довгострокова дебіторська заборгованість покупців у досліджуваному господарстві у 2019 році становила лише 10 тис.

грн. Дебіторська заборгованість у досліджуваного підприємства у 2020 та 2021 роках підпадала лише під поточну категорію і становила відповідно 232,6 тис. грн та 154,0 тис. грн.

У процесі аналізу варто розглянути склад простроченої дебіторської заборгованості та типовий «вік» хиткої або безнадійної дебіторської заборгованості.

Коефіцієнт прострочення дебіторської заборгованості розраховується за формулою (1.1):

$$K_{\text{пр}} = \frac{\sum D_{\text{пр}}}{\sum \sum D_{\text{пр}}}, \quad (1.1.)$$

де $K_{\text{пр}}$ - коефіцієнт простроченої дебіторської заборгованості;

у $\sum D_{\text{пр}}$ - сума дебіторської заборгованості, не сплаченої в передбачені строки, тис. грн;

$\sum \sum D_{\text{пр}}$ - загальна сума дебіторської заборгованості, тис. грн.

Коефіцієнт простроченої дебіторської заборгованості на ТОВ «Данута» за статистичними даними становить 146,3/154, або 0,95.

Для характеристики дебіторської заборгованості господарства також використовується такий показник, як середній «вік» простроченої дебіторської заборгованості, який визначається за формулою. (1.2):

$$\overline{B_{\text{пр}}} = \frac{\overline{D_{\text{пр}}}}{\sum \text{Об}_{\text{одн. ден.}}}, \quad (1.2)$$

де $\overline{B_{\text{пр}}}$ - середній «вік» простроченої дебіторської заборгованості;

$\overline{D_{\text{пр}}}$ - середній залишок дебіторської заборгованості, не сплаченої в строк;

у $\sum \text{Об}_{\text{одн. ден.}}$ - сума одноденного обороту з реалізації продукції в досліджуваному періоді.

Додатково визначимо середній «вік» прострочених рахунків ТОВ «Данута» у 2021 році за формулою: $(232,6 + 154) / 2 / (6862 / 365) = 10,27$.

Дебіторська заборгованість може вплинути на суму та склад грошової

маси, а також на швидкість, з якою гроші переміщуються, і оборот платежів. Зростання дебіторської заборгованості та її частки в оборотних активах, збільшення обсягу продажів або неплатоспроможність і банкрутство деяких клієнтів, однак, можуть вказувати на те, що економіка дотримується поганої кредитної політики щодо споживачів. З іншого боку, якщо фірма зменшить поставки продукції, дебіторська заборгованість також зменшиться.

Фінансова діяльність підприємства знижується внаслідок тривалого неповернення дебіторської заборгованості, що призводить до нестачі фінансових ресурсів. При дослідженні показників, що описують співвідношення результатів до витрат або ресурсів, виникає необхідність оцінити ефективність використання боргу на підприємстві.

Роль і значення аналізу фінансового стану суб'єктів господарювання різних форм власності, визначення їх ліквідності, платоспроможності та фінансової недостатності суттєво зростає, якщо в ринкових умовах підприємства несуть повну економічну відповідальність за результати своєї діяльності, у тому числі запуск про банкрутство.

Ліквідність і платоспроможність є ключовими показниками фінансового стану компанії. Ліквідність бізнесу через підвищення частки ліквідних активів до боргу. Зв'язок між здатністю компанії продавати свої активи та погасити свої борги виражається показником ліквідності.

У таблиці розглянемо показники ліквідності ТОВ «Данута» для Жовківського району. 2.5.

Таблиця 2.5

Динаміка показників ліквідності ТзОВ «Данута» 2019-2021 рр.

Показники	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення (+;-)
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,07	0,08	0,12	0,05
Коефіцієнт поточної ліквідності	1,08	1,30	1,71	0,63
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,07	1,28	1,67	0,6

Аналізуючи динаміку показників ліквідності підприємства, важливо мати на увазі наступне. Коефіцієнт абсолютної ліквідності, який демонструє, яка частина короткострокових зобов'язань компанії може бути швидко погашена в разі необхідності, є найжорсткішою вимогою до ліквідності підприємства. Рекомендована нижня межа цього показника становить 0,2. На підприємстві він становить від 0,07 до 0,12, хоча спостерігається тенденція до зростання, що зазвичай добре.

Коефіцієнти поточної ліквідності з 2019 по 2021 роки коливалися від 1,01 до 1,71, і якщо цей показник більше 0,7, то рівень ліквідності фірми вважається адекватним.

Відношення поточних активів до поточних зобов'язань відоме як коефіцієнт загальної ліквідності. Діапазон цього показника з 2019 по 2021 рік становив 1,07-1,67. Цей показник має становити від 2,0 до 2,5, щоб підприємства нормально працювали. Як бачимо, цей показник не досягає ідеального рівня в нашій ситуації, але зростання все ж спостерігається.

Фінансова стійкість є одним із ключових показників фінансового стану сільськогосподарського підприємства. Як наслідок, здатність вільно переміщати гроші, впевненість у тому, що витрати, пов'язані з розширенням і оновленням виробництва, покриваються, стабільне перевищення доходів над витратами та фінансова безперервність діяльності є характеристиками фінансової стабільності підприємства.

У таблиці наведено результати розрахунку показників фінансової стійкості ТОВ «Данута» Жовківського району. 2.6.

Проаналізувавши динаміку показників фінансової стійкості компанії, ми прийдемо до таких висновків. Відсоток власності самого бізнесу по відношенню до загальної суми коштів, витрачених на його діяльність, визначається коефіцієнтом автономії. Динаміка цього показника знаходиться в ідеальних межах, що свідчить про те, що досліджувана фірма є фінансово незалежною.

Таблиця 2.6

Результати розрахунків фінансової стійкості ТЗОВ «Данута», 2019-2021 рр.

Показники	2015 р.	2016 р.	2019 р.	Відхилення (+;-)
Коефіцієнт автономії (незалежності)	0,76	0,77	0,80	0,04
Коефіцієнт фінансової залежності	0,57	0,56	0,55	-0,02
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,98	1,03	1,09	0,11
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,03	0,03	0,02	-0,01

Відповідний коефіцієнт, який ілюструє фінансову залежність фірми від позичкового капіталу, описує фінансову залежність бізнесу. Цей показник на агрофірмі за досліджуваний період знизився, що є позитивною тенденцією.

Скільки власного капіталу використовується для підтримки поточних операцій, показує коефіцієнт левериджу компанії. За весь період дослідження цей індекс зріс з 0,98 до 1,09, що є сприятливим розвитком.

У ТЗОВ «Данута» у таблиці 2.7 наведено наявність виробничих запасів у суб'єкта господарювання за кілька звітних років, а саме 2019, 2020 та 2021 років у таблиці 2.7.

За рахунок додаткового поповнення ресурсів зросли виробничі запаси, в тому числі за рахунок їх складових, зокрема «Паливно-мастильні матеріали» - на 1056,4 тис. грн., «Сировина і матеріали» - на 487 тис. грн., «Запасні частини» - на 214,6 тис. грн., а «Інші матеріали» - на 16,6 тис. грн. Необхідно зазначити, що розширення зазначених складових виробничого фонду має бути пропорційним і виправданим з огляду на наявні можливості економічної та підприємницької діяльності. За відсутності таких фондів втрачається можливість підприємства підтримувати ефективну платоспроможність.

На основі даних таблиці 2.7 проведемо аналіз зафіксованих даних, а

саме наявності виробничих запасів станом на 2021 рік у порівнянні із 2019 роком на досліджуваному підприємстві.

Таблиця 2.7

Наявність виробничих запасів на на ТзОВ «Данута», 2019-2021рр

Склад виробничих запасів	2019 р. тис.грн	2020 р. тис.грн	2021 р. тис.грн	Відхилення 2020 р. від 2019 р. тис.грн	Відхилення 2021 р. від 2020 р. тис.грн	Відхилення 2021 р. від 2019 р. тис.грн
Паливно-мастильні матеріали	1381,80	117,60	1174,00	-1264,20	1056,40	-207,8
Комплектуючі матеріали	810,40	726,80	644,00	-83,60	-82,80	-166,40
Сировина і матеріали	847,80	385,00	872,00	-462,80	487,00	24,20
Запасні частини	1357,00	503,40	718,00	-853,60	214,60	-639,00
Пакувальні матеріали	1749,20	1838,60	1448,20	89,40	-390,40	-301,00
Інші матеріали	200,20	199,00	216,80	-1,20	17,80	16,60
Всього	6346,4	3770,40	5073,00	-2576,00	1302,6	-1273,40

При цьому, звернемо увагу на позитивний приріст виробничих запасів, в тому числі за рахунок їх складових, зокрема «Паливно-мастильних матеріалів» – на 1056,4 тис. грн., «Сировина і матеріали» – на 487 тис.грн., «Запасні частини» – на 214,6 тис. грн., «Інші матеріали» – на 16,6 тис. грн. за рахунок додаткового поповнення ресурсів. Вкрай необхідно виокремити, що приріст вище перелічених складових виробничих запасів має бути пропорційним і обґрунтованим відповідно можливостям економічної, виробничої та підприємницької діяльності, за інших умов, таке підприємство втрачає можливість ефективно платоспроможності.

Систематизувавши та проаналізувавши показники виробничих запасів у грошовому еквіваленті, за даними наведеними в таблиці 2.12, ми зобразили на рисунку 2.2. динаміку забезпеченості виробничими запасами досліджуваного нами підприємства у розрізі звітних періодів, зокрема 2019, 2020 та 2021 років.

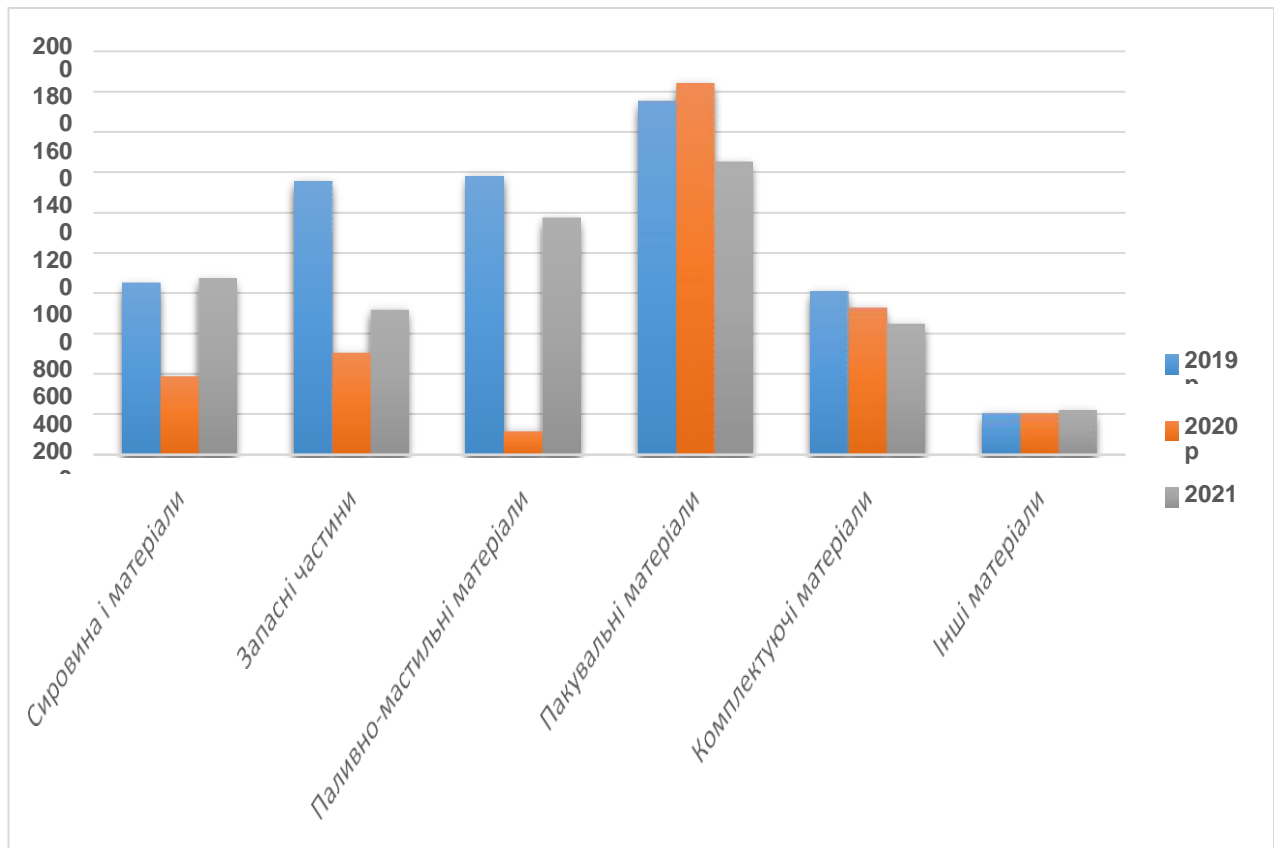

Рис. 2.2. Динаміка забезпеченості виробничими запасами ТЗОВ «Данута»

2.2. Організація бухгалтерського обліку виробничих запасів у ТЗОВ «Данута»

Для успішної діяльності сільськогосподарського підприємства необхідно ефективно організувати робочий процес.

Необхідно докорінно змінити поняття «облікова політика підприємства» в світлі глобалізації та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Основними складовими даної підсистеми облікової політики є робочий план рахунків, форма ведення бухгалтерського обліку (наявність реєстрів і взаємозв'язок між ними), технологія обробки даних

(послідовність запису, збору, обробки та запису в обліковий реєстр), організаційну структуру, а також вибір форми бухгалтерського обліку та його зв'язку з іншими службами.

Згідно з Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», «облікова політика» відноситься до набору керівних принципів, які використовує організація для створення та подання фінансової звітності. [31]. Як наслідок, облікова політика фірми полягає в застосуванні бухгалтерських процедур підприємством разом із досягненням його фінансово-економічних цілей на основі принципів бухгалтерського обліку, враховуючи при цьому чинні вимоги законодавства.

Основні правила обліку дебіторської заборгованості викладено в Наказі про облікову політику. (рис. 2.3).

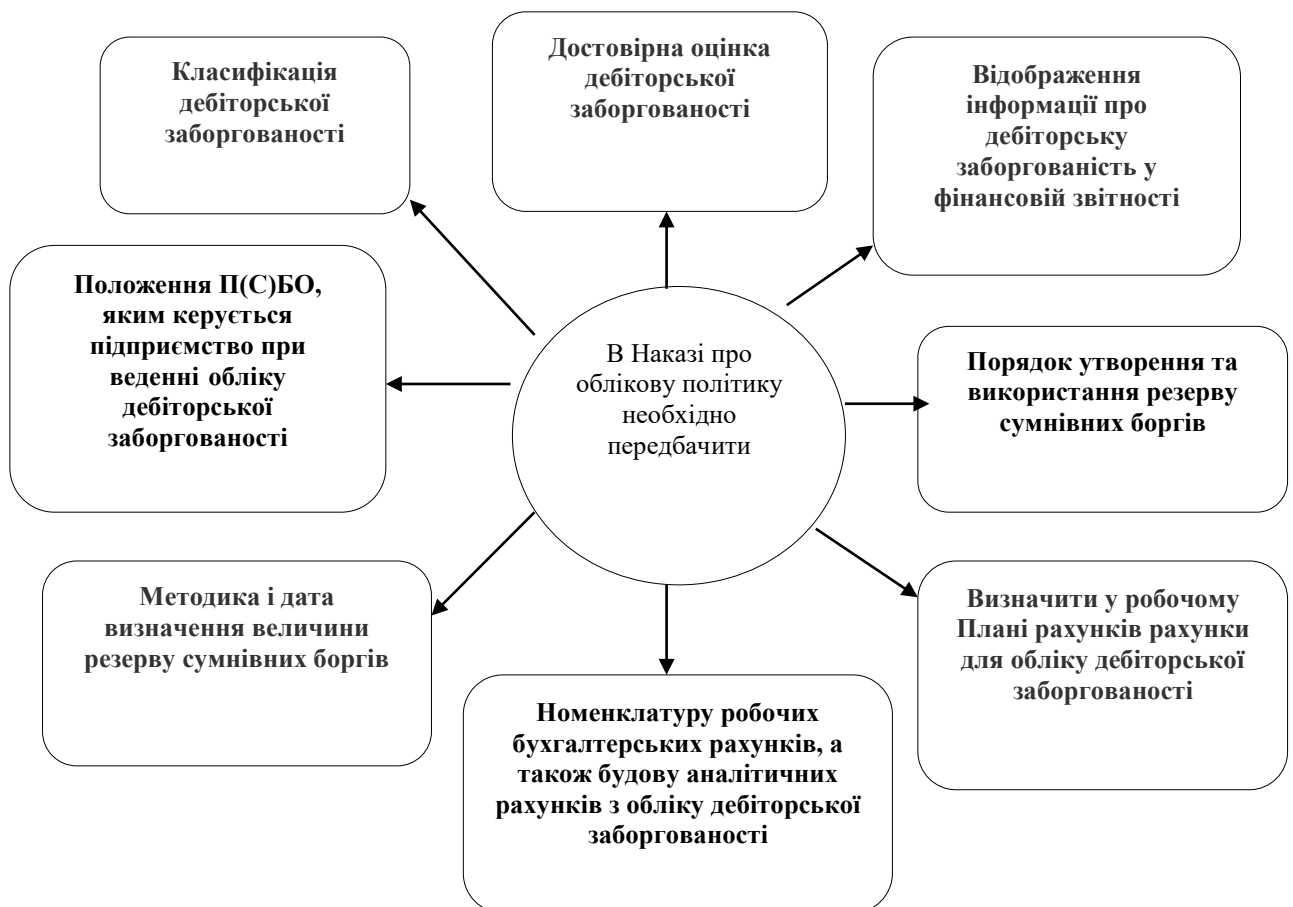

Рис. 2.3. Основні положення з обліку дебіторської заборгованості, що наводять у Наказі про облікову політику

Офіційним документом облікової політики ТОВ «Данута» є Наказ про облікову політику, який містить основні вказівки керівництва фірми. Він вводить в дію власником (керівником) підприємства в день його підписання. Обрана облікова політика підприємства змінюється з року в рік, але в будь-якому випадку вона не повинна змінюватися принаймні протягом календарного року (з 1 січня по 31 грудня).

Удосконалення документального оформлення підприємства за рахунок кращої структури обліку виробничих запасів. Планування створення нових документів, вибір форматів для відображення процесів компанії, а також вибір підходу та стилю складання - усе це частини процесу документування бізнес-операцій.

Робочі інструкції використовуються для надання інструкцій щодо процесу реєстрації діяльності та збору облікових документів виробничих запасів у досліджуваній фірмі. До зразка додається робоча інструкція. Інструкції до завдань мають текстовий (описовий) або синоптичний (оглядовий) формати. Письмові робочі інструкції мають форму переліку завдань, які кожен виконавець подає в рамках документації певного бізнес-процесу. Оскільки весь обсяг робіт, вироблених кожним виконавцем, зв'язок його дій з діями інших виконавців, а також весь процес запису операцій інших виконавців відтворюються у вигляді графічної системи, то така інструкція в синоптичній формі є зручний для сприйняття. Такий набір інструкцій називають оперограмою (розкладом операцій) [9].

У таблиці представлена оперограма процесу створення звіту про використання коштів, виділених на звіт. Робочі інструкції повинні бути видані кожному виконавцю та занесені в книгу обліку видів первинних документів, яка є Вашою матеріальною стратегією для ведення обліку діяльності підприємства. Основою для замовлення або придбання бланків є робочий альбом форм первинних документів, який містить перелік зразків документів та облікові реєстри. Створюється головним бухгалтером і зберігається в

20.	Оформлення доповідної записки що до виконання завдання								
21.	Затвердження доповідної записки								
22.	Кінцеве оформлення авансового звіту а також передача його в бухгалтерію								
24.	Оформлення авансового звіту підписом головного бухгалтера								

Розташування документів значною мірою залежить від ретельно продуманого документообігу.

Від моменту створення документа до його подачі в архів він повинен пройти через систему дій і процесів, які були ретельно сплановані та організовані [32].

Відповідальність за облік господарської діяльності підприємства здійснює структурний підрозділ - бухгалтерія. Бухгалтерія ТОВ «Данута» є окремим структурним підрозділом управління, який підпорядковується директору підприємства.

Ведення бухгалтерського обліку в ТОВ «Данута» покладається на головного бухгалтера. Знає організаційну структуру господарства, вивчає діючі в ньому системи і методи оплати праці, знає про терміни подання звітності до контролюючих органів та їх дотримання, оперативно надає керівництву господарства достовірну інформацію про стан господарської діяльності підприємства. В бухгалтерії даного підприємства працюють два штатних працівника.

Для організації бухгалтерського обліку на ТОВ «Данута» використовується журнально-ордерна система обліку. У журналах-ордерах і допоміжних відомостях до них, які використовуються при неможливості надати необхідні аналітичні дані в журналах-ордерах, використовуються спеціальні облікові реєстри для ведення аналітичного та синтетичного обліку одночасно.

Посадова інструкція – це юридичний документ, який визначає привілеї, обов’язки, зобов’язання та завдання посадової особи. У посадовій інструкції як функціональну організацію діяльності посадової особи визначено такі

частини: програмні цілі та завдання; прийоми, функції та форми управління; та інформаційно-технологічні засоби управління [10].

Одним із напрямків раціоналізації праці працівників бухгалтерії є паспортизація, атестація і раціоналізація робочих місць. Для здійснення цієї роботи на підприємстві створюються спеціальні комісії.

Атестація робочих місць у бухгалтерії являє собою їх комплексну оцінку на відповідність нормативним вимогам та передовому досвіду.

Кінцевою ж метою атестації робочих місць, її продовженням є їх раціоналізація (рис 2.4).

Рис. 2.4. Можливості атестації робочих місць

Від атестації робочих місць значною мірою залежить планування, облік і професійна діяльність з виявлення резервів виробництва.

Облік і реєстрація робочих місць за допомогою первинного документа, який містить організаційно-технічні характеристики робочого місця, а також їх фактичну вартість на момент атестації, називається паспортизацією [10].

Особливим елементом системи економічного контролю є внутрішньо-економічний контроль.

Основну відповідальність за організацію контролю в ТзОВ «Данута» покладено на директора, який організовує та координує контроль як функцію управління, так і складову господарської роботи. Директор підприємства складає перелік проблем для кожного працівника та стежить за тим, наскільки виконавці виконують свої контрольні обов'язки.

2.3 Організація складського господарства і складського обліку

Важливими етапами контролю за роботою та матеріально відповідальними особами є закріплення за працівниками та матеріально відповідальними особами всього майна підприємства шляхом укладання договорів про матеріальну відповідальність, використання документів встановлених форм та їх обов'язкова реєстрація, розмежування функцій посадових осіб управління та матеріально відповідальних осіб. збереження виробничих запасів на підприємстві.

Запаси зберігаються в спеціально відведених приміщеннях (складах, коморах), які обладнані ваговимірювальним обладнанням для забезпечення правильності підрахунку кількості прийнятих і відпущених товарів. Приймання, зберігання і віддача цінностей матеріального характеру здійснюють матеріально відповідальні особи. Запаси розміщують на стелажах, у комірках або на піддонах з обов'язковим зазначенням матеріальних ярликів, у яких відображаються найменування матеріалу, його марка, сорт, розмір, номенклатурний номер, одиниця виміру, ціна, норма запасу з метою забезпечити їх швидке приймання та видачу, а також провести інвентаризацію.

Облік складських запасів ведеться постатейно за документами як на разові, так і на сукупні витрати. Існує два способи ведення складського обліку: кількісно-сумовий, який передбачає одночасне ведення кількісно-сумових і кількісно-видових реєстрів в бухгалтерії і на складі, і оперативний, який передбачає відкриття бухгалтерією карток складського обліку або книги і здає їх завідувачому складом під розписку в журналі реєстрації [11].

Для забезпечення збереження сільськогосподарських товарів і ресурсів було створено сховище. Захист виробничих запасів від псування та крадіжки надзвичайно залежить від ефективного управління складом. Для зберігання матеріальних цінностей використовуються склади, комори, комори. Агрофірмам можуть бути надані центральні склади та склади окремих виробничих підрозділів. Деякі види реманенту (сіно, солома, ліс, залізобетонні споруди) розташовують зовні або за навісами. Загальні, спеціалізовані та експедиційні склади - це три категорії складів за цільовим призначенням.

Існують товарно-матеріальні цінності, які можуть зберігатися на звичайних складах без спеціальних умов. Спеціалізовані склади призначені для зберігання певних товарів і потребують певного обладнання. Це склади для зберігання зерна, овочів, нафтопродуктів, запчастин тощо.

Створення матеріальної номенклатури є важливою передумовою правильної організації обліку виробничих запасів на складах. Кожна колекція матеріалів у компанії може включати кілька назв, варіацій і розмірів. Для розумного обліку необхідно створити ретельне групування компонентів. Підприємства класифікують список назв для багатьох видів матеріалів у зв'язку з цим на основі певної характеристики. Номенклатура матеріалів - це перелік предметів, які були належним чином класифіковані, упорядковані відповідно до їхніх відмінних характеристик і надані одиниці вимірювання.

Для забезпечення їх швидкого приймання, відпуску і контролю за відповідністю фактичної наявності встановленим граничним нормам запаси розміщують на складах за секціями, а всередині них за групами, видами і сортувальними розмірами в штабелях, ящиках, контейнерах, на стелажі, полиці, комірці та піддони.

Місця зберігання, види та кількість запасів є основними категоріями для ведення складського обліку. У разі необхідності для ведення складського обліку використовуються партії надходжень [18, ст. 221].

На складах повинні бути справні ваги, вимірювальний інструмент, мірна тара.

Облік матеріалів на складі здійснює завідуючий складом (комірник), який є матеріально відповідальною особою. Часто його приймають на роботу після узгодження з головним бухгалтером підприємства. З комірником укладається типовий договір у заздалегідь визначеному форматі щодо повних індивідуальних фінансових зобов'язань.

Бухгалтерія підприємства в обумовлені терміни приймає та оформляє вихідні документи на сировину, матеріали та ін. Всі документи перевірені та оформлені. Прибуткові ордери порівнюються з відповідними їм рахунками, а також з транспортно-приймальними документами та діями. Накладні на перевезення матеріалів, видані складами-відправниками, звіряються з копіями таких же накладних, що надійшли від складів-одержувачів, а отримані зі складу лімітні картки звіряються з іншими копіями, що надійшли від цехів-споживачів.

ТЗОВ «Данута» має авторитетну складську базу, яка складається з кількох складів. Склади фізичних активів використовуються для зберігання запасів різноманітних матеріалів і сировини, будівельних матеріалів і малоцінних товарів. На складах господарства є модифіковані ваги та обладнання для виконання навантажувальних і де повинні бути вказані назви величин, номенклатурний номер та одиниці вимірювання. Слід підкреслити, що не всі досліджувані сфери економіки пропонують такі швидкі скорочення.

Паливні насоси використовуються для заправки автомобілів, тракторів та інших транспортних засобів, а нафтопродукти зберігаються в спеціально призначених для цього складах. Крім того, на нафтоскладах господарства повинна бути додаткова документація, в тому числі калібрувальні таблиці резервуарів, паспорти, паспорти нафтопродуктів, інструкції з використання нафтопродуктів.

Мінеральні добрива зберігають в окремих приміщеннях.

На складах має бути гарантований чіткий план роботи, оперативне оформлення документів, видимість усіх поточних процесів. Перелік осіб, відповідальних за приймання, зберігання і відпуск матеріальних цінностей,

затверджується керівником господарства. У цьому ж наказі визначено перелік посадових осіб, уповноважених підписувати документи про відпуск виробничих запасів зі складів. Для кожного входу на склад і кожного випуску зі складу оформляються відповідні первинні документи.

На складах ведеться тільки кількісний облік, причому за допомогою карток або книг складського обліку. Книги складського обліку, які використовуються ТзОВ «Данута», використовуються для аналітичного обліку рівня товарних запасів на складах.

Бухгалтерія господарства надає комірнику книги складського обліку на початок кожного календарного року. Сторінки книги складського обліку всі вже пронумеровані одночасно, а на останній сторінці головний бухгалтер завіряє підрахунок сторінок книги своїм підписом і печаткою. На кожен субрахунок комірники отримують унікальну книгу складського обліку. Відповідно до обсягу робіт по одному або декільком видам матеріальних цінностей для кожної категорії ТМЦ відводиться певна кількість сторінок у книзі складського обліку. При переході на окрему сторінку для певної категорії матеріальних цінностей відображається вся необхідна інформація, включаючи назву, номенклатурний номер, одиниці виміру та місце зберігання. Комірник зобов'язаний щоденно вести облік матеріальних цінностей по мірі їх надходження і вивезення зі складу за правильно оформленими основними документами в книзі складського обліку.

Періодично, а в господарстві це відбувається щомісяця, бухгалтер з інвентаризації в присутності завідувачів складу перевіряє правильність записів і виведення залишків у книгах складського обліку за тими матеріальними цінностями, де був рух. Їхні підписи, які також включають дату перевірки, засвідчують цю перевірку облікових записів бухгалтера. Бухгалтер з обліку товарно-матеріальних цінностей на початок кожного місяця або року повинен завіряти інвентаризаційні залишки, внесені до книги складського обліку.

Матеріально відповідальні особи складають звіт про рух матеріальних цінностей, а по нафтопродуктах - звіт про рух паливно-мастильних матеріалів

наприкінці кожного календарного місяця на підставі всіх первинних документів і записів у книгах складського обліку. Слід зазначити, що звітність про рух паливно-мастильних матеріалів по господарству не складається, але дані про рух матеріальних цінностей включають місячний рух паливно-мастильних матеріалів.

Під звіт (надходження, вибуття) підлягають лише ті цінності, по яких відбулося переміщення. У звітності містяться всі первинні документи за місяць, на основі яких зроблені записи в регістрах аналітичного обліку на складах. Комірники формують звіти за натуральними та кількісними показниками. Розрахунок податку та грошові підсумки веде бухгалтерія господарства (рис. 2.5).

Облік запасів ведеться тільки в грошовому виразі за субрахунками, групами запасів і матеріально відповідальними особами в балансі в кількісній і підсумковій формі, який служить реєстром аналітичного обліку виробничих запасів в бухгалтерії господарства. Це робиться в бухгалтерії ТзОВ «Данута».

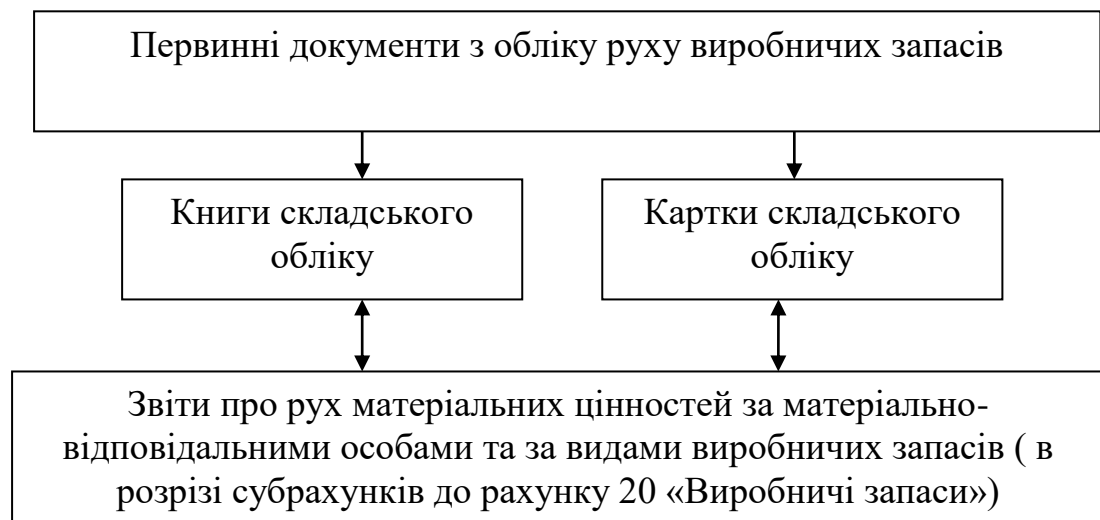

Рис.2.5 Схема обліку запасів на складах в ТзОВ «Данута»

Інвентаризаційна комісія, яка утворюється наказом керівника підприємства, проводить інвентаризацію виробничих запасів у присутності осіб, які несуть матеріальну відповідальність. Відповідно до положень

інструкції з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів, документів, розрахунків та інших цінностей, затвердженої наказом Міністерства фінансів України від 11.08.94 р. № 69 [9], підприємства створюють результати інвентаризації залишків виробничих запасів.

До складу інвентаризаційної комісії ТзОВ «Данута» входять головний бухгалтер, інженер, механік, агроном. Інвентаризаційні відомості кожного виду матеріальних цінностей заносяться до інвентаризаційного опису (ф.-21), який складається у двох примірниках і підписується всіма членами комісії. Розбіжності матеріальних цінностей (залишки, нестачі) зазначаються в акті порівняння, а матеріально відповідальна особа зобов'язана надати інвентаризаційній комісії письмове пояснення, чому вони виникли. Комісія складає протокол із викладенням своїх рекомендацій та ідей щодо усунення інвентаризаційних розбіжностей і подає його на затвердження керівнику підприємства. У п'ятиденний термін керівництво має прийняти рішення про оформлення балансів, списання матеріальних цінностей та затвердити протокол.

Результати бухгалтерської інвентаризації відображаються в порядку:

Дохід від операційної діяльності збільшується шляхом запису на залишки виробничих запасів:

Вартість нестачі виробничих запасів списується з кредиту рахунка 20 «Виробничі запаси» (відповідний субрахунок) на дебет рахунка 947 «Нестачі та втрати від псування цінностей». Нестачі та втрати, що виникли внаслідок псування цінностей з вини матеріально відповідальних осіб, зараховуються на їх рахунки записом: Д-т 3 «Нестачі та втрати внаслідок псування цінностей з їх вини».

Відшкодування раніше списаних активів описано в статті 716.

Величина нестачі виробничих запасів обліковується на позабалансовому рахунку 07 «Описані засоби» субрахунок 072 «Невідшкодовані нестачі та втрати від уничтоження цінностей», якщо точні причини нестачі на даний

момент невідомі. це виявлено. Сума заборгованості до відшкодування обліковується у Д-т 375 «Розрахунки з відшкодування збитків» після встановлення відповідальних за оплату витрат.

Відшкодування раніше списаних активів описано в статті 716.

Порядок обчислення розміру шкоди від розкрадання, недостачі (псування) матеріальних цінностей, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 22.01.96 р. № 116 (зі змінами, внесеними згідно з постановами КМУ від 27.08.2019 р.). 96 № 1009, від 20.01.97 р. № 34 та від 15.12.97 р. № 1402) [42], використовується для визначення розміру шкоди внаслідок недостачі та пошкодження матеріальних цінностей, яка підлягає

Балансова вартість цих цінностей (за вирахуванням амортизаційних відрахувань), але не менше 50 % їх балансової вартості на момент виявлення таких фактів з урахуванням індексу інфляції (щомісячно визначається Держкомстатом України), відповідна сума ПДВ та акцизного податку, використовується для визначення суми збитків від розкрадання, псування та нестачі матеріальних цінностей відповідно до зазначеного Порядку. У статті 716 «Відшкодування раніше списаних цінностей» робиться запис у бухгалтерському обліку на суму вартості втрати нестачі цінностей, визначеної згідно з Порядком № 116 [42], яка підлягає до відшкодування збитків винними особами.

Збитки, завдані підприємству внаслідок нестачі та псування цінностей, відшкодовуються із суми, сплаченої винними особами відповідно до зазначеного нормативного акта; Решта суми (різниця між балансовою вартістю нестачі (псування) цінностей та відшкодованою сумою) підлягає перерахуванню до бюджету і відображається в бухгалтерському обліку записом за дебетом рахунка 716 «Відшкодування раніше списані»

Взаємний залік залишків і нестач запасів, що утворилися внаслідок пересортиці, може бути допущений як виняток у процесі уточнення інвентаризаційних різниць, якщо пересортиця відбулася в однієї і тієї ж матеріально відповідальній особі, за один і той же період і з матеріалом.

однойменні цінності (якщо цінності схожі за зовнішнім виглядом або упаковані в одну тару - якщо вона видається без розпакування тари).

Люди, які дозволили пересортування, оподатковуються за різницю між вартістю нестачі та залишками більшої вартості нестачі виробничих матеріалів. Загальні розбіжності розглядаються як нестачі виробничих запасів понад норми природного браку з віднесенням їх на результати діяльності підприємства, якщо не встановлено точних винуватців пересортиці. На прибуток від операційної діяльності підприємства відноситься вартість виробничих запасів, у яких у результаті пересортиці виявлено надлишок над виявленим дефіцитом.

2.4 Документування облік руху виробничих запасів у товаристві

Одним із елементів методу бухгалтерського обліку є документація. Бухгалтерський документ, який містить відомості про господарську операцію є юридичним доказом її здійснення. Важливе місце в документуванні бухгалтерського обліку займають первинні документи, тобто документи, які складені у процесі ведення господарської операції або відразу після її завершення [20, ст. 198].

Від правильно організованого документування господарських засобів залежить правильність списання вартості запасів на виробництво, оцінка незавершеного виробництва, відображення їх у звітності. Існують типові первинні документи з обліку руху запасів. У ТЗОВ «Данута» встановлено осіб, які відповідають за прийняття і відвантаження матеріальних цінностей (завідуючі складами і ін.), за зберігання довірених їм матеріальних цінностей, правильне і своєчасне оформлення відповідних операцій щодо обліку матеріалів .

Своєчасна підготовка інформації про діяльність підприємства залежить, перш за все, від своєчасного оформлення і подання в бухгалтерію первинних документів з місць виробництва продукції, виконання робіт, послуг; зі складів виробничих і товарних запасів та інших структурних підрозділів

підприємства. Виробничі запаси, які надходять на підприємство від постачальників зі сторони, оприбутковуються матеріально відповідальними особами (завідувачами складами, комірниками та іншими особами) на підставі товарно-транспортних накладних, рахунків-фактур акту про приймання матеріалів, і оформляються прибутковим ордером типової форми № М-4. Його складає матеріально відповідальна особа в двох примірниках у день прибуття цінностей. Для одержання матеріальних цінностей від постачальників, особі, якій доручено їх одержання, в бухгалтерії господарства виписують доручення, яке засвідчується підписами головного бухгалтера і керівника господарства та печаткою. Реєструється видане доручення у журналі обліку виданих доручень. Бухгалтерія стежить за використанням доручень шляхом відмітки у спеціальній графі про надходження матеріалів на склад або про анулювання доручення, якщо воно повернуте до бухгалтерії без виконання.

Основними первинними документами на оприбуткування матеріальних цінностей від постачальників є рахунки-фактури, рахунки, накладні тощо. Дані документи виписують постачальники на одержані від них матеріальні цінності. В документах відображаються такі реквізити: постачальник і його адреса, номер поточного рахунку в банку за його місцем знаходження, місце відправлення, дата і спосіб відвантаження, назва відвантажених цінностей за видами, одиниці виміру, кількість, ціна, загальна вартість цінностей і сума податку на додану вартість (ПДВ). До рахунку-фактури можуть прикладатися і інші документи постачальників: товарно-транспортні накладні, квитанції, накладні та інші. Обов'язково до документів постачальників у ТЗОВ «Данута» вимагають прикладати податкові накладні, які дають право досліджуваному господарству зменшувати суму податкового зобов'язання на суму податкового кредиту, що зазначена у цих накладних, так як досліджуване господарство є платником ПДВ (рис.2.6).

Складається «Акт прийому-передачі матеріалів» у разі, якщо кількість і якість матеріалів відрізняються від відомостей, наведених у супровідних документах постачальника, а також для виробничих запасів, що надійшли без

платіжної документації. Акт складається у двох примірниках, що є підставою для оприлюднення справжніх документів, затверджених бухгалтерією. Прибутковий ордер не виконується одночасно [11].

Рис.2.6 Документальне оформлення надходження виробничих запасів придбаних у постачальників.

Основні документи, що деталізують інформацію про наявність та надходження (оприбуткування) виробничих запасів на ТОВ «Данута» узагальнено на рисунку 2.7.

Придбання матеріальних активів за гроші через відповідальних осіб є одним із потенційних шляхів, через які вони можуть проникнути в економіку. Придбані за готівку активи відповідальні особи здають комірнику, який потім виписує внутрішньогосподарську накладну або прибутковий ордер на їх отримання.

Значну частину виробничих запасів складають насіння та корми, які отримують за рахунок власного виробництва. На сільськогосподарську продукцію, призначену для посіву, ведеться окремий облік. Акти на закладення насінневого матеріалу застосовуються при передачі частини зерна з готового товару на насіння в досліджуваному господарстві. Ці дії виявляють кількість і вид транспортованого зерна.

Якщо насіння або садивний матеріал завозиться в господарство ззовні, постачальники повинні продавати його в господарство на підставі рахунків-фактур із доданими сертифікатами насіння, якщо насіння є гібридом першої та другої репродукції або має сертифікат сорту, або якщо придбане насіння не відповідає нормам чистоти та вологості насіння.

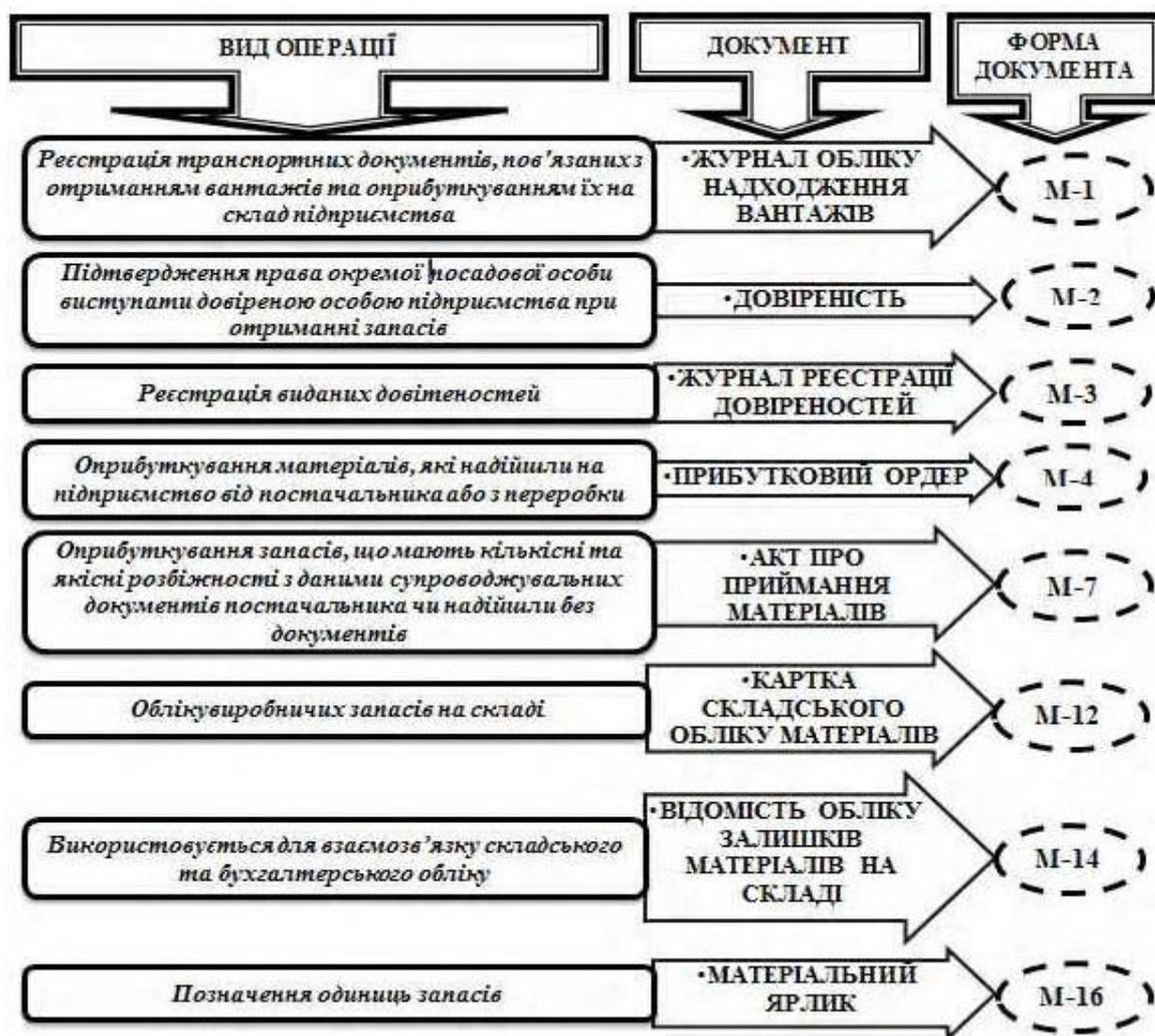

Рис. 2.7 Основні первинні документи з обліку наявності та надходження виробничих запасів у ТзОВ «Данута»

У складі виробничих запасів значну питому вагу мають корми власного виробництва. Деякі форми корму постачаються шляхом випасу, а не збирання врожаю, тоді як інші приймають форму пишної маси трав і осоки. Проте

більша частина кормів, включаючи сіно, соломку, силос та інші види, зберігається про запас. Для реалізації густих і соковитих кормів в агроформуваннях створюється окрема комісія. Правовою основою такої практики є Положення про реалізацію грубих і соковитих кормів. Основні документи для реєстрації покупних кормів та кормів власного виробництва в досліджуваному господарстві не використовуються, оскільки ТОВ «Данута» спеціалізується переважно на виробництві продукції рослинництва.

Комірник створює внутрішньогосподарську накладну на отримані товари під час оприбуткування виробничих запасів із виробництва на місці на склад.

Передача матеріалів і продуктів праці для задоволення потреб виробництва необхідна під час виробничого процесу. Крім того, значна частина сировини і матеріалів продається іншим компаніям, відпускається на заробітну плату працівникам господарства та передається на переробку в дочірні підприємства. Необхідна наявність достатньої документації як для передачі таких матеріальних цінностей від однієї матеріально відповідальної особи іншій, так і для їх списання в обов'язковому порядку.

Виробничі запаси відпускаються зі складу такими способами:

- 1) відпускаються для виробничих і загальновиробничих потреб;
- 2) відпустка для задоволення адміністративних потреб;
- 3) відпустка для задоволення потреб відділу продажів;
- 4) списання через невідповідність критеріям визнання активом;
- 5) вільна передача;
- 6) реалізація на стороні;
- 7) списання через збитки;
- 8) обмін на подібні та неподібні активи;
- 9) інші напрямки.

При відпуску запасів у виробництво повинні бути дотримані умови: запаси обліковуватись за вагою, об'ємом і масою відповідно до вартісних ознак для певного обсягу виробництва; випуски запасів часто відбуваються в

межах заздалегідь визначених параметрів. Лімітуванням часто займається відділ матеріально-технічного постачання підприємства; з головним бухгалтером узгоджуються списки осіб, яким допущено взяття речей зі складу, а також збираються зразки їх підписів. Приймати виробничі запаси зі складів мають право лише представники цехів, господарств, відділень тощо, на які законом покладено їх приймання. На рисунку 2.8 узагальнено основні первинні документи, які представляють виписку матеріальних предметів зі складу.

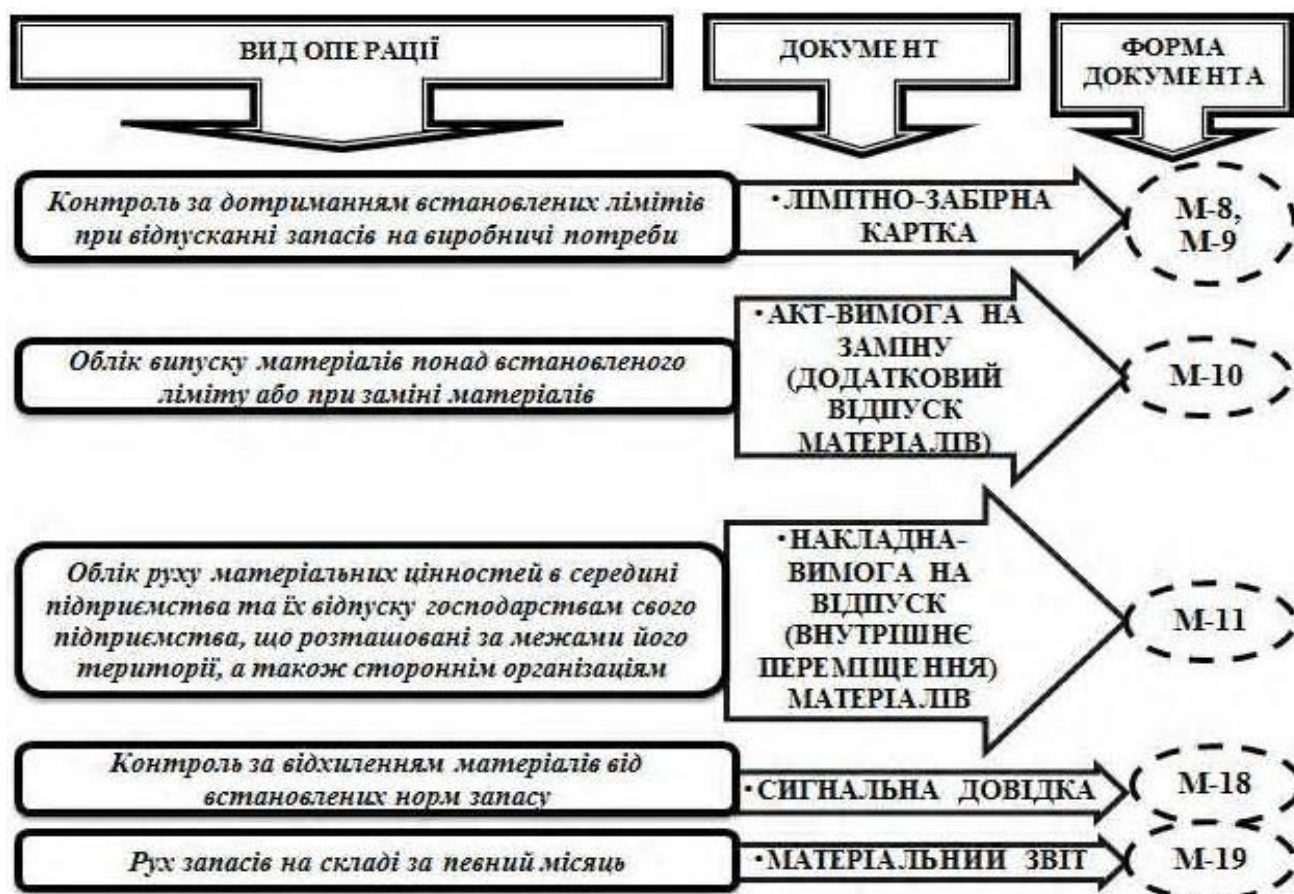

Рис. 2.8. Основні первинні документи з обліку витрачання (вибуття) виробничих запасів

Підставою для одноразового відпуску матеріальних цінностей зі складу є внутрішньогосподарська накладна. Лімітно-забірна картка для отримання матеріальних цінностей служить основою для видачі та вилучення зі складу, якщо господарство регулярно видає окремі матеріальні цінності для

виробничих цілей. Голова господарства або особа, яка ним доручається, і головний бухгалтер підписують ці документи, які подаються у двох примірниках. Комірник може видавати предмети і матеріальні цінності зі складу тільки при оформленні всіх необхідних документів.

Слід зазначити, що ТзОВ «Данута» періодично допускає порушення в організації складського обліку, при цьому завідувачі складів видають матеріальні цінності для виробничих потреб або іншим матеріально відповідальним особам без наявності необхідних документів, або на підставі неналежно оформлені документи, в цьому випадку присутні не всі підписи, встановлені ліміти тощо.

На ТзОВ «Данута» відпуск насіння, мінеральних добрив, нафтопродуктів, будівельних матеріалів та інших матеріальних цінностей здійснюється за лімітно-приймальними картками прийому матеріальних цінностей або накладними на внутрішньогосподарські користування. Вартість одержаних цінностей фіксується у звіті, що надсилається керівникам виробничих підрозділів, і на підставі конкретних документів списується на витрати виробництва.

Тож після розсипання насіння складають акт про витрату насіння та садивного матеріалу, де вказують кількість фактично висіяного насіння та вартість.

На підставі законів про списання мінеральних і органічних добрив, гербіцидів, шкідливих хімікатів, внесені добрива, пестициди та інші хімікати списуються на виробничі потреби. У цьому документі перераховуються види добрив або гербіцидів, які використовуються, види культур, у яких вони використовуються, а також кількість внесених добрив у фізичній масі та активному вмісті.

На підставі дефектних відомостей на ремонт машин або лімітно-приходних карток на придбання матеріальних цінностей можуть бути відпущені запасні частини і ремонтні матеріали для капітального і поточного ремонту обладнання (запасних частин). В ТзОВ «Данута» використовуються

картки з обмеженим виведенням.

Існують унікальні особливості процесу випуску нафтопродуктів для потреб виробництва. Комірник (заправник) забезпечує господарство паливно-мастильними матеріалами за лімітно-забірними картками, які видаються кожному приймальнику, наприклад водію або трактористу. Бухгалтер також фіксує кількість отриманих нафтопродуктів в обліковому листі на тракториста або шляховому листі на автомобіль. На підставі тих же належним чином оформлених документів списується фактичне використання нафтопродуктів на виробничих потужностях.

Роздача матеріальних цінностей зі складів працівникам сільського господарства ТзОВ «Данута» відбувається досить часто за рахунок оплати праці. У цій ситуації складається акт, підписується керівником і головним бухгалтером, і здається на склад. Дані містять як назву, так і кількість цінностей, виданих як оплата праці. Як тільки в господарство надходить певна кількість матеріальних цінностей, працівники підписують відомості.

Усі перераховані первинні документи приймаються в бухгалтерію для подальшої обробки та зберігання після їх належного оформлення та використовуються як основа для відображення руху виробничих запасів у звітах про рух матеріальних цінностей.

2.5. Синтетичний і аналітичний облік і оподаткування виробничих запасів

Для обліку наявності та руху виробничих запасів і готової продукції використовуються реєстри бухгалтерського обліку та відповідні рахунки синтетичного і аналітичного обліку. Він створений для встановлення чіткого зв'язку між складським обліком матеріальних цінностей та обліковими процесами аналітичного та синтетичного обліку.

Для обліку виробничих запасів передбачено синтетичний рахунок класу 2 «Запаси» та класу 20 «Виробничі запаси», згідно з Планом рахунків

бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій (рис. 2.9).

Рахунок 20 "Виробничі запаси" застосовується і для узагальнення даних про наявність і рух запасів палива, будівельних матеріалів, запасних частин, сировини, тари, тари, а також відходів основного виробництва підприємства. За кредитом рахунку 20 «Виробничі запаси» застосовують витрати на виробництво (експлуатацію, будівництво), переробку, вибуття (переведення), амортизацію тощо, а за дебетом - надходження запасів на підприємство та їх переоцінка. Дев'ять субрахунків складають синтетичний рахунок 20 "Виробничі запаси".

На субрахунку 201 відображається рух сировини та основних матеріалів, які використовуються для виготовлення промислових товарів або є основними частинами їх виробництва.

Наявність і рух придбаних напівфабрикатів і готових комплектуючих виробів, які потребують додаткових витрат праці на обробку або складання, відображаються на субрахунку 202. Ці комплектуючі вироби купуються для складання виробленої продукції.

На субрахунку 203 «Паливо» (нафтопродукти, тверде паливо та мастила) ведеться облік руху палива, придбаного для технічних потреб виробництва, експлуатації транспортних засобів, виробництва енергії та опалення будівель.

Наявність і рух усіх видів тари, яка використовується як господарський інвентар, а також матеріалів і комплектуючих, необхідних для виробництва та обслуговування тари, відображаються на субрахунку 204 «Тара і тарні матеріали».

На субрахунку 205 «Будівельні матеріали» відображаються будівельні матеріали, конструкції та комплектуючі, монтажне обладнання та вироби, інші предмети, необхідні для виконання будівельно-монтажних робіт.

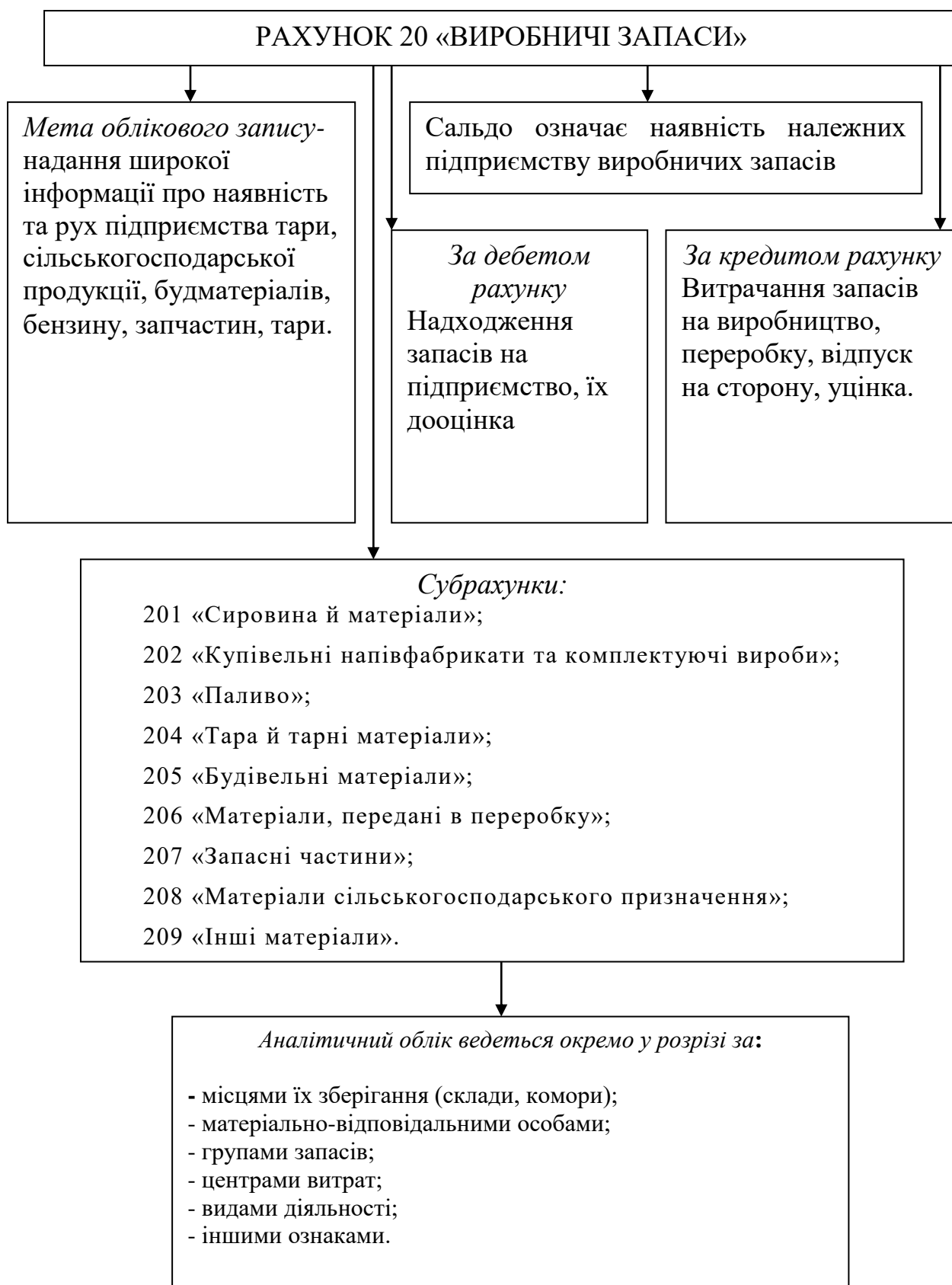

Рис.2.9 Призначення та будова рахунку 20 «Виробничі запаси»

Матеріали, передані в переробку, обліковуються на субрахунку 206 «Матеріали, передані в переробку» і в подальшому обліковуються за собівартістю придбаних у цієї сторони товарів.

На субрахунку 207 "Запасні частини" ведеться облік усіх придбаних або виготовлених запасних частин, готових вузлів, вузлів, агрегатів, використаних для ремонту та заміни зношених вузлів машин, устаткування, транспортних засобів. Аналітичний облік ЗІП ведуть склади та однорідні угруповання.

Мінеральні добрива, шкідливі хімічні речовини, що застосовуються для боротьби зі шкідниками та хворобами сільськогосподарських культур, біологічні препарати, лікарські препарати, хімічні засоби, що застосовуються для лікування хвороб сільськогосподарських тварин, відображаються на субрахунку 208 «Сільськогосподарські товари». Крім того, сюди входять саджанці, насіння та корми (куплені або вирощені вдома), які використовуються для посадки, посіву або годування тварин на фермі.

На субрахунку «Інші матеріали» (209) ведеться облік відходів виробництва (обрізків, обрізків, стружки), невинних дефектів, матеріальних цінностей, що утворилися при ліквідації основних засобів [3; 321]. В господарстві використовуються субрахунки 201, 203, 205, 207, 208.

Виробничі запаси аналізують за місцями їх зберігання (склади, комори), матеріально відповідальними особами, резервними угрупованнями, місцями витрат, видами діяльності та іншими показниками.

Існує багато методів аналітичного обліку виробничих запасів на підприємствах (табл. 2.8).

Сальдовий є найбільш використовуваним видом аналітичного обліку виробничих запасів (оперативно-технічних). У ТзОВ «Данута» теж використовується дана техніка.

Таблиця 2.8.

Можливі методи розрахунку виробничих запасів

СОРТОВИЙ	На кожний вид виробничих запасів за первинними документами відкривається картка аналітичного обліку і ведеться натуральний і фінансовий облік запасів. Дані аналітичного обліку оборотів складаються за підсумками звітного періоду. З інформацією з карток складського обліку звіряються залишки та їх оборот.
ПАРТІОННИЙ	На кожний вид виробничих запасів за основними документами відкривається картка аналітичного обліку і оформляється матеріально і фінансово. Дані аналітичного обліку оборотів складаються за підсумками звітного періоду. З інформацією з карток складського обліку звіряються залишки та їх оборот.
САЛЬДОВИЙ (оперативно – технічний)	Основою методу обліку є реєстри аналітичного обліку та картки складського обліку. Працівник бухгалтерії щоденно (щотижня, один раз на 10 днів) перевіряє правильність записів надходження і витрачання виробничих запасів на складі, особистим підписом бухгалтера підтверджує залишок у картці складського обліку. Першого числа кожного місяця залишок за кожним номенклатурним номером перераховується на рахунок залишків матеріалів на складі (без вартісного обороту та надходження виробничих запасів).

Є кілька рахунків, які належать до рахунку 20 «Виробничі запаси».

Таблиця 2.9 надає вибірккову кореляцію щодо руху виробничих запасів.

Таблиця 2.9

Операції за рахунком 20 «Виробничі запаси»

Зміст операції	Дебет	Кредит
1	2	3
Оприбутковано закуплені у громадян виробничі запаси	20	68
Оприбутковано безкоштовно одержані виробничі запаси	20	71
Виявлено лишки запасів у результаті інвентаризації		
Оприбутковано запаси, раніше не враховані на балансі	20	71
Отримано виробничі запаси в обмін за бартером	20	74
Отримано виробничі запаси від ліквідації основних засобів	20	74

продовження таблиці 2.9

1	2	3
Отримано відходи від списання запасів, знищених внаслідок надзвичайних подій	20	75
Відображено витрати на капітальне будівництво	15	20
Списано зі складу виробничі запаси у виробництво	23	20
Витрачено матеріали на виправлення браку	24	20
Передано виробничі запаси на торговий склад для реалізації	28	20
Пред'явлено претензію постачальнику за порушення договірних умов під час постачання виробничих запасів	37	20
Внутрішньовиробниче переміщення запасів	20	20
Оприбутковано виробничі запаси власного виробництва	20	23
- насіння і корми	20	26
- насіння, садивний матеріал від урожаю поточного року	20	27
Переведено товари для виробничого використання, що не придатні для використання	20	28
Відображено надходження виробничих запасів, придбані підзвітною особою за готівку	20	37
Проведено дооцінку виробничих запасів	20	42
Отримано виробничі запаси як внесок до статутного капіталу	20	46
Отримано виробничі запаси в обмін за бартером	20	74
Отримано виробничі запаси від ліквідації основних засобів	20	74
Отримано відходи від списання запасів, знищених внаслідок надзвичайних подій	20	74
Відображено витрати на капітальне будівництво	15	20
Списано зі складу виробничі запаси у виробництво	23	20
Витрачено матеріали на виправлення браку	24	20
Передано виробничі запаси на торговий склад для реалізації	28	20
Пред'явлено претензію постачальнику	37	20
Списано уцінку виробничих запасів	42	20
Списано запаси для загальновиробничих потреб	91	20
Списано запаси для адміністративних потреб	92	20
Списано виробничі запаси для забезпечення витрат зі збуту продукції	93	20
Списано втрати від знецінення запасів	94	20
Списано запаси, знищені внаслідок стихійного лиха	94	20
Оприбутковано закуплені у громадян виробничі запаси	20	68
Оприбутковано безоплатно одержані виробничі запаси	20	71

продовження таблиці 2.9

1	2	3
Оприбутковано виробничі запаси, що надійшли від постачальника:		
без ПДВ	20	63
на суму ПДВ	64	63
Виявлено лишки запасів у результаті інвентаризації		
Оприбутковано запаси, раніше не враховані на балансі	20	71

Аналітичний облік виробничих запасів доцільно вести в бухгалтерії підприємства за двома варіантами сальдової (балансової) відомості. Інформацію про баланс першого варіанту відстежують як особа, яка має фінансову відповідальність, так і всі працівники.

Друга ітерація балансових даних використовується ТОВ «Данута». Для кожного з 20 субрахунків «Виробничі запаси» складається окремий баланс. На початку кожного місяця інформація показує перелік номенклатурних номерів і найменувань цінностей разом із їх сумою та вартістю. На підставі звітів про рух матеріальних цінностей робляться записи в оборотних відомостях.

Синтетичний облік запасів вести в Журналі-ордері 5 А с.-г. та відомості по рахунках: 20 «Виробничі запаси»; 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети»; 25 «Напівфабрикати»; 26 «Готова продукція»; та 27 «Продукція сільського господарства» відповідно до Методичних рекомендацій щодо застосування реєстрів журнально-ордерної форми обліку в сільськогосподарських підприємствах, затверджених наказом Мінагрополітики № 390.

Проте за результатами дослідження виявилось, що ТОВ «Данута» цим реєстром не користується, а журнал-ордер господарства № 10.1 п.-г. узагальнює по господарству синтетичний облік руху та наявності виробничих запасів. Для створення цього реєстру використовуються розділи наступних рахунків — 20, 22, 25, 26, 27 і 28 — кожен окремий рахунок і субрахунок. Для кожного синтетичного рахунку або субрахунку виділяється повна таблиця. У верхньому розділі документа відображаються вартість продукції і матеріалів,

що є в наявності на початок звітнього місяця, а також їх надходження в господарство. Для укрупнення каналів надходження використовуються однорідні рахунки.

Кожен склад або склад має свою графу. Верхній розділ реєстру є списком, нижній – записом наказів. Ціна використаних виробничих матеріалів в журналі замовлень відображається окремо для кожного складу. Ті самі шляхи утилізації використовуються для категоризації товарів і матеріалів, які залишили ферму. Підсумкові дані сальдової відомості по кожному синтетичному рахунку або субрахунку та по кожній матеріально відповідальній особі. Залишки виробничих запасів, які обліковуються в журналі-ордері № 10.1с.-у. Журнал наказів № 10.1 с.-й. кредитові обороти по синтетичних рахунках і субрахунках, перенесені до головної книги.

Рис. 2.10. Схема запису операцій у реєстри журнально-ордерної форми з обліку виробничих запасів у ТзОВ «Данута»

На рисунку показано, як на ТзОВ «Данута» в цілому організований облік виробничих запасів (рис. 2.10) Первинним реєстром у синтетичному обліку є головна книга. Кожному субрахунку фіктивного рахунку 20 «Виробничі

запаси» в Головній книзі відводиться окрема сторінка. Загальна сума в цьому реєстрі являє собою місячний кредитовий оборот, а в розділі інших журналів-ордерів відповідних рахунків збираються дебетові обороти окремого субрахунку. Дані Головної книги є основою для бухгалтерського балансу та інших статистичних форм спостереження, двох видів фінансової звітності..

2.6. Облік ПДВ у частині оподаткування операцій з придбання виробничих запасів сільськогосподарськими підприємствами

Податковий кодекс і система бухгалтерського обліку будь-якої країни повинні включати корпоративне оподаткування.

Таблиця 2.10

Графік документообігу податкової накладної

№ п/п	Зміст окремої операції документообігу	Місце виконання	Виконавець	Строк виконання
1	надсилається два примірники накладної (виписка та погодження)	Бухгалтерія (відділ збуту)	Відповідальна особа (бухгалтер)	Коли виникло податкове зобов'язання
2	доставка покупцеві початкового примірника рахунку	Бухгалтерія (відділ збуту)	Відповідальна особа (бухгалтер)	Коли покупець отримує рахунок-фактуру або коли продукти відправляються
3	відправлення до бухгалтерії другого примірника накладної	Бухгалтерія (відділ збуту)	Бухгалтер	до третього числа місяця, наступного за звітним
4	перевірка податкової накладної та її обробка для складання декларації з ПДВ	Бухгалтерія	Бухгалтер	До закінчення граничного строку подання декларації, але не пізніше звітного кварталу
5	передача в архів податкової накладної, декларації, реєстрів	Бухгалтерія	Бухгалтер	Березень наступного року, як повідомляється

Для первинного обліку ПДВ використовуються податкові накладні. Особа, якій присвоєно індивідуальний податковий номер як платник податку на додану вартість та зареєстрована як платник податку в органі податкової служби, складає податкову накладну. Графік документообігу податкової накладної представлено в таблиці 2.10, оперограму - в таблиці 2.11

При вимаганні від продавця сплати податків або на дату будь-якої попередньої події податкова накладна складається у двох примірниках (оригінал і копія). У лівому верхньому куті податкової накладної робляться відповідні позначки. Оригінал податкової накладної отримує покупець товарів (робіт, послуг) на вимогу. Покупець, який зареєстрований як платник податку, має право включити до податкового кредиту витрати зі сплати податку на додану вартість. Як звітний розрахунковий податковий документ копія податкової накладної зберігається продавцем товарів (робіт, послуг) у порядку та строки, встановлені законодавством.

Таблиця 2.11

Оперограма виписки податкової накладної

№ п/п	Операція	Особа, призначена на виписку	Бухгалтер	Керівник організації
1.	Призначення згідно з розпорядженням особи, відповідальної за виписку податкової накладної			
2.	Внесення необхідної інформації до рахунку-фактури продавця (серійний номер, номер свідоцтва про реєстрацію, індивідуальний податковий номер, дата виписки)			
3.	Введення інформації про кількість, ціну, обсяг продажу та суму ПДВ			
4.	Реєстрація податкової накладної з присвоєнням номера в Реєстрі отриманих та виданих податкових накладних			
5.	Засвідчення податкової накладної з печаткою та підписом підприємства			
6.	Видача покупцеві первинного примірника рахунку-фактури та розрахункових документів			
7.	Передача другого примірника накладної та Реєстру отриманих та виданих податкових накладних до бухгалтерії в кінці кожного місяця			

Для таких оподатковуваних або неоподатковуваних операцій складаються окремі податкові накладні, тобто при одночасному продажу одному покупцю як оподатковуваних товарів (робіт, послуг), так і звільнених від оподаткування, продавець складає окремі податкові накладні.

Наведемо схематичне відображення операцій з податку на додану вартість при використанні податкової накладної.

Рис. 2.11. Порядок документування операцій з ПДВ

Різниця між сумою податкового зобов'язання за звітний (податковий) період та сумою податкового кредиту за цей період є сумою податку, яка підлягає сплаті (перерахуванню) до Державного бюджету України.

Сума податкових надходжень платника податку за звітний податковий період є його податковим обов'язком. Підприємство має сплачувати податки, якщо продає свої товари (товари, роботи, послуги). Датою виникнення податкових зобов'язань за надання товарів/послуг визначено п. 187.1

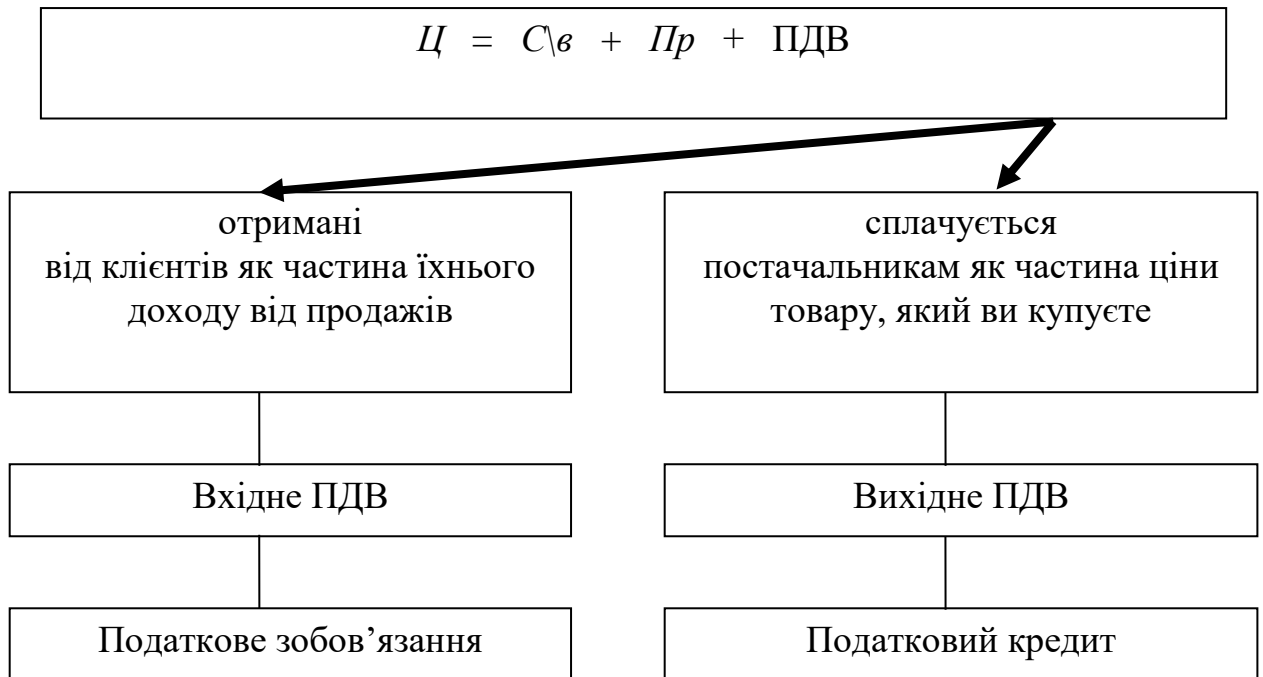

Рис. 2.12. ПДВ у складі ціни

Податкового кодексу [29] як дату, що припадає на податковий період, на який має місце будь-яка з таких подій:

а) день, коли покупець або замовник зараховує на банківський рахунок платника податків кошти, використані для оплати продуктів або послуг, які будуть надані в обмін на готівку.

б) дата відправлення товарів, а у разі експорту товарів - дата оформлення митної декларації, що засвідчує факт перетинання митного кордону України, оформленої відповідно до вимог митного законодавства; б) дата видачі документа, що засвідчує факт виконання послуги; а за відсутності такої - дата інкасації готівки в установі банку, що обслуговує платника податків.

Податковий кредит – це сума, на яку платники податків мають право зменшити податкове навантаження за звітний період.

Суми податкового зобов'язання та податкового кредиту за звітний період розраховуються з використанням інформації з податкових накладних. Для цього підприємство веде Реєстр виданих та отриманих податкових накладних. Реєстр ведеться в електронній формі, затвердженій центральним органом податкової служби, а також на паперовому носії за зверненням платника. Електронні копії записів у реєстрах виданих та отриманих податкових

накладних платники податку надають органу державної податкової служби щомісяця в межах граничних строків подання податкової звітності (календарний місяць).

Концептуально відтворимо облік ПДВ (рис. 2.13).

Підприємства, що займаються сільським господарством і рибальством, які відповідно до закону підпадають під єдину систему податку на додану вартість, повинні враховувати певні характеристики під час розрахунку ПДВ.

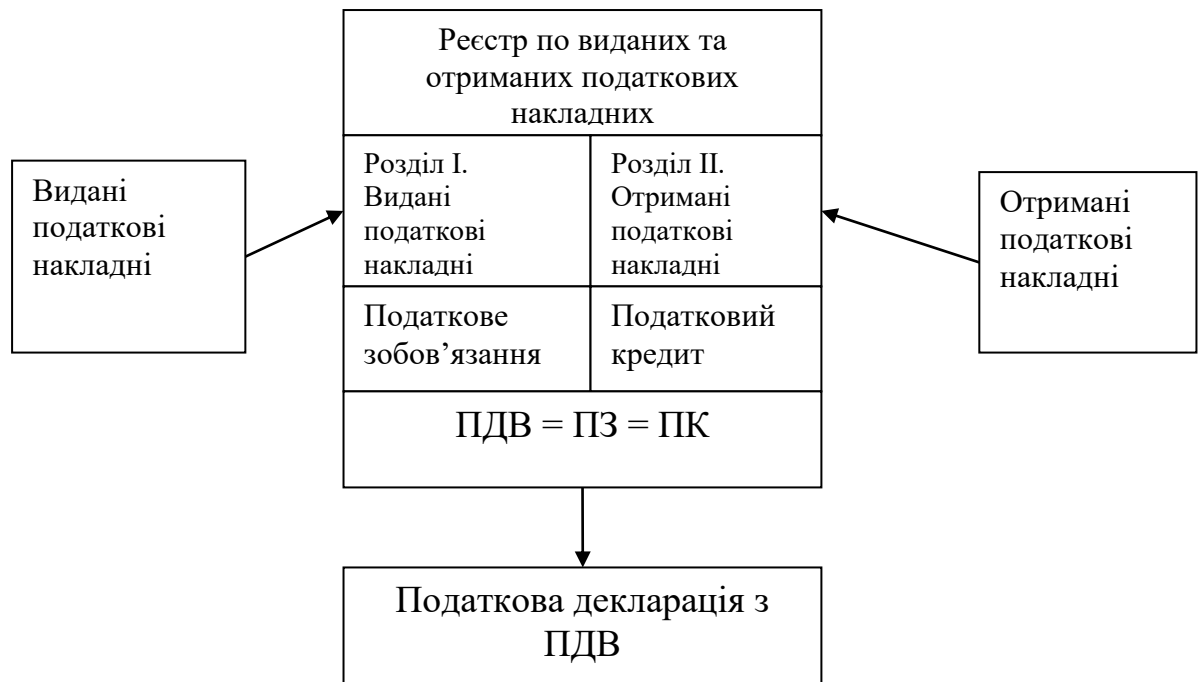

Рис. 2.13. Порядок обліку ПДВ у податкових регістрах

Використовувати аналітичний рахунок «Розрахунки з податку на додану вартість для видів діяльності зі спеціальним режимом оподаткування» субрахунок 641 «Розрахунки за податками» для аналітичного обліку зобов'язань та податкового кредиту з ПДВ за операціями, що оподатковуються на спеціальному режимі оподаткування.

Фінансовий облік податку на додану вартість ведеться відповідно до Інструкції з обліку податку на додану вартість, яка видана наказом Міністерства фінансів України від 01.07.1997 р. № 141 (зі змінами).

План рахунків включає такі субрахунки для обліку ПДВ:

641 - «Розрахунки за податками» (аналітичний рахунок «Розрахунки з ПДВ»);

642 - «Розрахунки за обов'язковими платежами»;

643 - «Податкові зобов'язання»;

644 - «Податковий кредит».

Податки, нараховані та сплачені відповідно до законодавства України, дивіться на субрахунку 641 "Розрахунки за податками".

Розрахунки за зборами ведуться на субрахунку 642 "Розрахунки за обов'язковими платежами" (обов'язкові збори, що сплачуються згідно з чинним законодавством України).

Облік податку на додану вартість ведеться на субрахунку 643 «Податкові зобов'язання» та обчислюється виходячи із суми отриманих авансів (попередньої оплати) за готову продукцію, товари, інші матеріальні та нематеріальні активи, роботи, послуги, які плануються для відправки.

Податок на додану вартість, за рахунок якого підприємство отримало право зменшити податкове зобов'язання, обліковується на субрахунку 644 «Податковий кредит» аналіз податкових розрахунків і платежів за видами розрахунків податкових зобов'язань (табл. 2.12)

Таблиця 2.12

Відображення в обліку податкових зобов'язань

Зміст операції	Бухгалтерське проведення	
	Дт	Кт
<i>1. Продаж з відтермінуванням платежу</i>		
Відвантажені всі товари, роботи, послуги	361	70
Списано собівартість всіх відвантажених товарів	90	28
Нараховані ПЗ	70	641
Отримана оплата від покупців	30,31	361
<i>2. Продаж за передплатою</i>		
Отриманий аванс від покупців	30, 31	681
Нараховано податкове зобов'язання	643	641
Списано собівартість всіх відвантажених товарів	90	28
Відвантажені всі товари, роботи, послуги	36	70
Відображені розрахунки за ПЗ	70	643
Зарахування авансу за всі відвантажені роботи, та надані послуги	681	36

За дебетом субрахунків 701, 702, 703 та кредитом субрахунку 641 «Розрахунки за податками» податкове зобов'язання відразу відображається, якщо початковою подією є відвантаження товарів або надання послуг.

ПЗ дублюється шляхом списання рахунку 643 відповідно до субрахунку 641, перенесення цих грошей на дебет 70 і списання кредиту 643 вже за відвантаження товару або підписання акта виконаних робіт. Це робиться для отримання попередньої оплати за товари (роботи, послуги).

Тому субрахунок 643 є транзитним. Тут тимчасово відображається до завершення взаєморозрахунків з покупцями або споживачами сума ПДВ за дебетом. Облік податкового кредиту (табл. 2.13):

Таблиця 2.13

Відображення в обліку податкового кредиту

Зміст операції	Бухгалтерське проведення		Сума, грн
	Дт	Кт	
<i>1. Придбання товарів, робіт, послуг з попередньою оплатою</i>			
Перерахування авансу постачальникам	371	30,31	1300
Зарахування ПДВ в склад податкового кредиту	641	644	200
Одержані вир. запаси, МШП, роботи, товари	20, 22, 23, 28	63	1100
Відтворено розрахунки із податковим кредитом	644	63	300
Погашено заборгованість зі постачальниками в рахунок попередньої сплати	63	371	1300
<i>2. Придбання з подальшою оплатою</i>			
Одержані вир. запаси, МШП, роботи, товари	20, 22, 23, 28	63,68	1100
Зарахування ПДВ в склад податкового кредиту	641	63,68	300
Погашена заборгованість постачальникам	63, 68	30,31	1300

- якщо першою подією є оприбуткування товарів або отримання послуг, то податковий кредит відразу відображається за дебетом субрахунку 641 з позначкою «Розрахунки за податками» та за кредитом рахунку 63 з позначкою «Розрахунки з постачальниками».

- якщо передоплата здійснюється постачальникам за товари чи послуги, які не будуть доставлені підприємству пізніше, сума ПК спочатку відображається шляхом дебетування субрахунка 641 та кредитування субрахунку 644.

Податкова звітність з ПДВ у Податковому кодексі України називається податковою декларацією. Передбачено місячний календарний термін подання звітності (податків).

У Журналі-ордері № 3Г за рік ведеться синтетичний облік податкових платежів за кредитом рахунка № 64 «Розрахунки за податками». Відомість аналітичного обліку розрахунків з бюджетом № 3.5 поточного року веде аналітичний облік, де зобов'язання наводяться за видами за місяць та з початку року. Кожному виду платежу надається окремий рядок в інформації. Інформаційні зведення фіксуються в Журналі наказів № 3Г за рік, з якого загальне зведення записується в Загальну книгу (рис. 2.14).

Рис. 2.14. Регістри обліку розрахунків зі схемою бюджетного обліку

Як правило, акції створюються шляхом оплати або бартеру, тобто за певну винагороду. У цій ситуації їх собівартість для подальшого споживання чи реалізації встановлюється за правилами п. 138.6 ПКУ з урахуванням п. 139.1.6 ПКУ. Відповідно до п. 9 П(С)БО 9 у бухгалтерському обліку цей показник формується аналогічно (табл. 2.13).

Таблиця 2.13

Собівартість запасів, придбаних за плату

№ з/п	Стаття витрат за ПКУ	Норма ПКУ	Норма П(С)БО
1.	Ціна з придбання	П. 138.6	П(С)БО 9, пункт 9
2.	Крім ПДВ, зарахованого до вартості товару	Абз. 1 пп. 139.1.6	
3.	Ввізне мито	П. 138.6	
4.	Суми ПДВ, котра не буде відшкодовуються підприємству	Абз. 2 та 3 пп. 139.1.6	
5.	Витрати по доставці	П. 138.6	
6.	Витрати по доведенню до стану, придатного з продажу	П. 138.6	

Як результат, і в бухгалтерському, і в податковому обліку вартість придбаних акцій розраховується однаково. Собівартість придбаних і реалізованих товарів визначається виходячи з ціни їх придбання з урахуванням ввізних митних зборів і витрат на доставку та доведення до стану, придатного для продажу. Це правда, хоча в податковому обліку немає вартості придбання, а лише вартість продажу (яка визначається не в момент придбання, а в момент продажу). Іншими словами, важко розрахувати собівартість продукції, проданої під час продажу, не знаючи попередньо сплаченої за неї ціни. У бухгалтерському обліку вартість придбання також використовується для розрахунку ціни запасів на момент продажу, тому до уваги береться лише одна величина: ціна запасів на момент придбання. Зрештою, саме цей збір ми зрештою вирахуємо з наших витрат.

Як наслідок, собівартість придбаних акцій на момент їх бухгалтерського списання на витрати або на момент продажу, як правило, відповідає їх собівартості з податку. Але вимоги пп.140.1.6, 140.1.7, 139.1.1, 138.12.2 ПКУ необхідно враховувати, якщо до складу витрат на доставку товарів на склад підприємства входять витрати на відрядження працівників, заробітну плату та фінансування власних потреб (харчування, питна вода тощо). Якщо певні витрати неможливо включити в податковий облік згідно з цими нормативами, на цю суму виникає постійна податкова невідповідність (п.п. 14.1.188 ПКУ).

2.7. Стан екологічної безпеки та заходи щодо його покращання

В умовах ринкової економіки завданням підприємства є запобігання виникнення економічних збитків, які пов'язані із забрудненням довкілля.

Екологічно безпечним вважається стан, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної ситуації та виникнення небезпеки для здоров'я людей. Такий стан повинен бути забезпечений в кожному господарстві, оскільки недотримання вимог екологічної безпеки призводить до негативних наслідків як для навколишнього середовища, так і для працівників господарства.

Зростання необхідності та масштабів природоохоронної діяльності ставить серйозні завдання перед спеціалістами сільського господарства. Їм насамперед належить вирішити ряд складних проблем, безпосередньо пов'язаних з охороною і використанням земельних угідь, обґрунтованим внесенням добрив, пестицидів тощо.

З огляду на невеликі розміри та характер діяльності ТзОВ «Данута» не можна віднести до підприємств, діяльність яких завдає особливої шкоди навко-лишньому середовищу. Але все ж таки певний негативний вплив має місце. Особливо це стосується землекористування. Рівень розораності земель, як для Північного Лісостепу є досить високим і становить 83%. Враховуючи, що частина орних земель вже декілька років не використовується, цей показник міг би бути зменшений шляхом переведення малопродуктивної ріллі

в інші види угідь (сіножаті, пасовища). Правда, це можливо зробити лише за згоди власників земельних паїв.

Великої шкоди ґрунтам господарства, особливо його найбільш родючому шару - гумусу завдає застаріла технологія основного обробітку ґрунту, при якій ґрунт орють на глибину 20–22 см із перевертанням скиби. Як наслідок, всі поживні речовини та корисні мікроорганізми переміщуються на глибину значно більшу, ніж глибина загортання насіння. Така технологія також призводить до інтенсивної водної та вітрової ерозії. Але слід відзначити, що розвиток ерозійних процесів у досліджуваному господарстві незначний. Це зумовлено рівнинним рельєфом території, на якій розташоване ТОВ «Данута» та наявністю великих лісових масивів, які зменшують швидкість повітряних потоків.

Негативний вплив на навколишнє середовище має дренажна система, яка була збудована з метою осушення заболочених земель. Її наявність та занедбаний стан порушують водний баланс території та екологічну рівновагу в цілому.

У господарстві спостерігається має підвищення кислотності ґрунтів, які вимагають хімічної меліорації шляхом вапнування. Однак в останні роки відповідні роботи через скрутне економічне становище не проводилися.

Структура посівних площ в ТОВ «Данута» загалом відповідає вимогам раціональної системи землеробства. Це пов'язано з тим, що багаторічні і однорічні трави, які в структурі посівних площ господарства займають 24%, є добрими попередниками для зернових культур. З іншого боку розвиток кормовиробництва, визначає можливості розвитку тваринництва, яке постачає у великих обсягах органічні добрива для удобрення полів. Водночас зауважимо, що у господарстві не вирощують зернобобові культури, які незважаючи на нижчу врожайність, сприяють підвищенню родючості ґрунту. Включення цих культур у структуру посівів дозволить збагатити ґрунт азотом без внесення мінеральних азотних добрив. З огляду на не надто добре

економічне становище, цей захід для досліджуваного господарства набуває особливої актуальності.

Шкідливо впливають на навколишнє середовище самохідні машини і транспорт, які використовує господарство у виробничому процесі. Зношеність більшості техніки призводить до потрапляння паливно-мастильних матеріалів у ґрунт, понаднормових викидів продуктів згоряння пального у атмосферу. При цьому, під час обслуговування техніки, постачанні пального у господарстві не розроблено необхідних заходів щодо зниження токсичності та знешкодження шкідливих речовин, які містяться у викидах та скидах транспортних засобів, не вживаються заходи щодо запобігання і зменшення викидів, не розглядаються питання переходу на біологічні види палива.

Ще одним джерелом забруднення навколишнього середовища є мінеральні добрива та отрутохімікати. Слід відзначити, що у господарстві вони зберігаються відповідно до вимог, тому неконтрольоване їх попадання у довкілля виключене. Більшу загрозу несуть несвоєчасне та неправильне внесення мінеральних добрив та пестицидів. Зокрема, порушення технології застосування мінеральних добрив, недосконалість їх якості і властивостей можуть призвести до хімічного забруднення ґрунтів, погіршення родючості угідь та якості рослинницької продукції, зокрема призвести до нагромадження у ній нітратів.

Найбільшу екологічну небезпеку складає забруднення навколишнього середовища пестицидами. При неправильному внесенні вони не лише забруднюють ґрунт, а й руйнують його структуру, вбивають мікрофлору та дрібні організми. Крім того, пестициди внаслідок циркуляції у повітряному й водному середовищі можуть дуже швидко поширюватись у природних ландшафтах, потрапляючи у харчові продукти, завдаючи шкоди тваринному світу і здоров'ю людини. У ТзОВ «Данута» в останні роки пестициди використовувались при вирощуванні зернових культур.

Оскільки виробнича діяльність викликає порушення природного середовища, держава та кожне окремо взяте господарство повинні

здійснювати заходи, направлені на підтримання екологічної рівноваги, охорони довкілля від подальшої деградації.

ТОВ «Данута», незважаючи на відносно скрутне економічне становище, загалом намагається дотримуватися природоохоронного законодавства та проводити природоохоронні заходи для стабілізації, екологічні заходи. Витрати господарства на охорону довкілля подано у табл. 2.14.

Таблиця 2.14

Витрати на природоохоронні заходи у
ТзОВ «Данута», тис. грн.

Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2021 р. до 2019 р., %
Збір за забруднення навколишнього середовища	3,4	3,4	3,5	125,0
Витрати на ремонт та обслуговування технічних засобів	6,3	6,5	6,9	126,1
Всього витрат на екологічні заходи	9,8	12,7	15,4	142,1

Аналізуючи дані табл. 2.14, слід зауважити, що витрати підприємства на екологічні заходи є незначними. Зростання обсягу цих витрат на 42% не було наслідком збільшення обсягу відповідних робіт, а спричинене зростанням тарифів і цін на матеріали.

Виходячи із виявлених в процесі дослідження стану довкілля проблем, у ТОВ «Данута» необхідно вжити низку заходів природоохоронного характеру, реалізація яких, на наш погляд матиме певний соціально-економічний ефект. Зокрема у найближчій перспективі необхідно очистити і впорядкувати дренажну систему, перевести непродуктивні землі в інші угіддя. Приблизний обсяг фінансування цих заходів наведено у табл. 2.15.

У довготерміновій перспективі господарству необхідно впроваджувати передові технології обробітку ґрунту, зокрема безплужний обробіток; здійснити оновлення машино-тракторного парку; розробити і

запровадити систему біологічного захисту рослин та раціональної системи удобрення; обладнати споруди і устаткування пристроями для очищення викидів і скидів, а також приладами контролю за вмістом забруднюючих речовин у викидних газах самохідної техніки.

Таблиця 2.15

Заходи щодо покращення екологічної безпеки у
ТзОВ «Данута» 2021р

Заходи із вдосконалення екологічної безпеки	Суть заходів	Витрати, тис. грн.
Агротехнічні заходи	–трансформація 15 га мало продуктивної ріллі в інші угіддя	16,0
Меліоративні заходи	–вапнування ґрунтів; –впорядкування стану дренажної системи	14,0
Технічні заходи	ремонт системи видалення гноївки і гноєзбирачів	13,5
Разом		43,5

Корисний економічний ефект від цих заходів - підвищення родючості ґрунтів, урожайності культур і зменшення розміру штрафних санкцій за забруднення довкілля, соціальний ефект - забезпечення населення якісною, екологічно чистою продукцією, формування безпечного для здоров'я навколишнього середовища. Однак реалізація перелічених заходів вимагає значних капітальних вкладень, здійснити які самотужки господарство поки що не в змозі.

3 НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ У ТЗОВ «ДАНУТА»

3.1. Удосконалення методології бухгалтерського обліку виробничих запасів підприємства

Процедура обліку сегмента «Виробничі запаси» розбивається на складові процеси, які потім поділяються на кілька етапів, на яких здійснюються первинні, поточні та кінцеві облікові дії. Дії, вжиті в процесі бухгалтерського обліку, класифікуються за змістом у категорії (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1.

Розподіл облікових операцій сегменту «Виробничі запаси»

№ з/п	Етап обліку сегменту «Виробничі запаси»	Розподіл облікових операцій за змістом	Зміст господарської операції
1.	Облік придбання запасів	Технічні	Записи до реєстрів обліку
		Логічні	Звірка розрахунків з підприємствами та особами
		Аналітичні	Ведення розрахунків
2.	Облік запасів на складі та в бухгалтерії	Логічні	Підготовка на підставі облікових даних довідок
		Аналітичні	Приймання, формальна та логічна перевірка звітів матеріально-відповідальних осіб
		Допоміжні	Підшивка документів
3.	Облік переоцінки запасів	Технічні	Підрахунок даних первинних документів
		Логічні	Підготовка на підставі облікових даних довідок
		Аналітичні	Інвентаризація
4.	Облік вибуття запасів	Технічні	Сортування документів перед передачею до архіву
		Аналітичні	Виявлення та виправлення помилок в обліку
		Організаційні	Контроль за правильністю ведення розрахунків
5.	Передача документації до архіву	Технічні	Сортування документів перед передачею до архіву
		Допоміжні	Введення діловодства, підшивка, архівне зберігання документів

Кількість і тривалість операцій, співвідношення основних і допоміжних

операцій, співвідношення часу, витраченого на виконання операцій, до часу, витраченого на перерви, та інші фактори впливають на ефективність використання часу в обліковому процесі.

Правильне здійснення операцій залежить від розуміння документообігу бухгалтерського обліку в підрозділах підприємства. Така схема ускладнює сприйняття, оскільки має тенденцію бути якоюсь громіздкою та інформативною. Однак, при створенні блок-схеми бухгалтерських документів для нарахування заробітної плати працівникам використання програми MS Visio є достатнім для вирішення цієї проблеми. Ця програма дозволяє розділити окремі структурні підрозділи за допомогою «пулів», що істотно спрощує перевірку наданих даних.

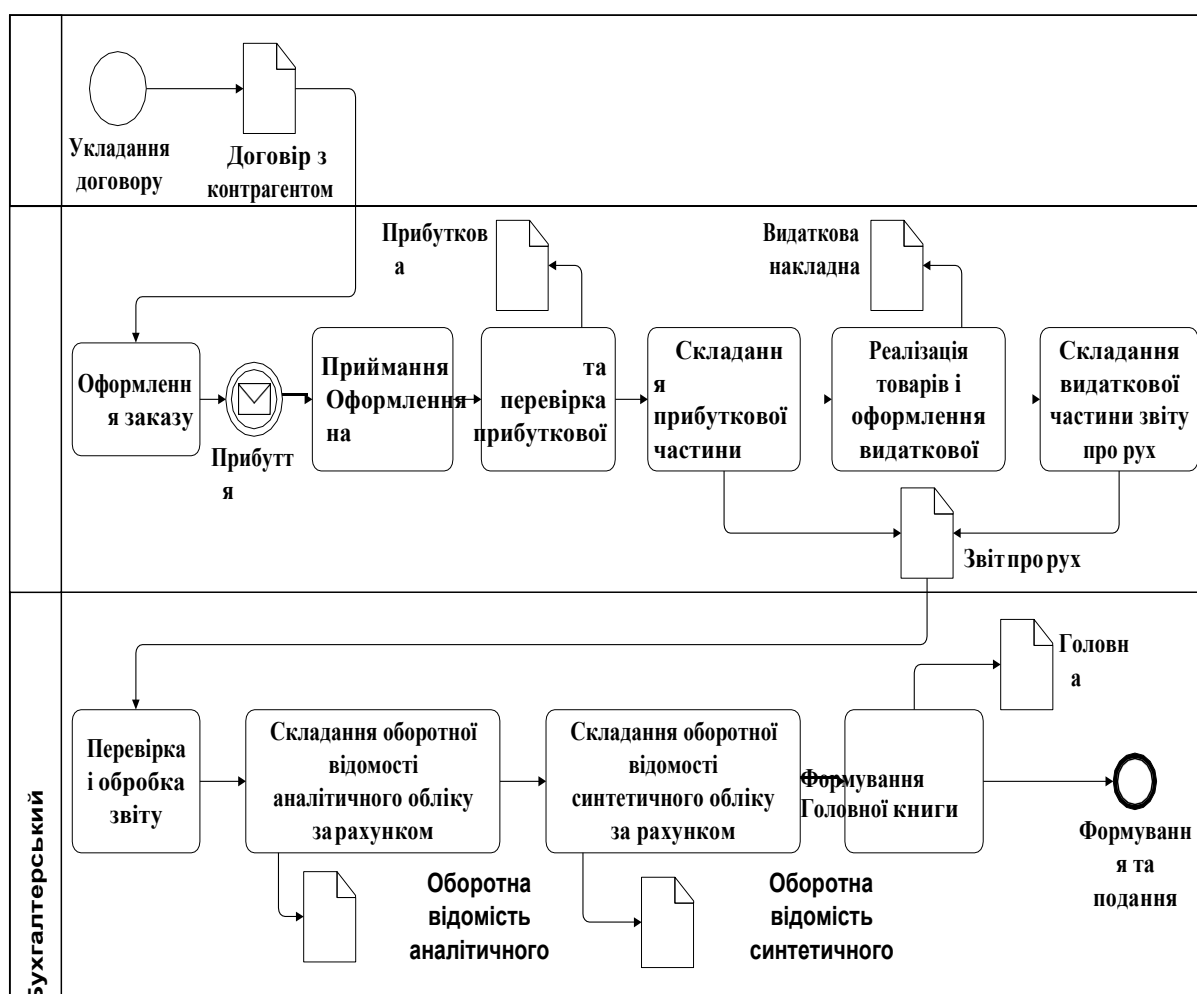

Рис. 3.1. Рух облікової інформації щодо товарних запасів між підрозділами

На рис. 3.1 показано, як використовувати цей продукт для створення схем документообігу з виробничих запасів.

Для підвищення ефективності обліку виробничих запасів можуть бути удосконалені документи та облікові реєстри, документи накопичення, попередня відомість документів про рух матеріалів і операційні документи на ЕОМ, картки складського обліку. Завдяки документальному оформленню операцій по їх оприбуткуванню та витратам практично можна впорядкувати облік виробничих запасів на сучасних підприємствах. При необхідності встановлений ліміт карток складського обліку може бути використаний для відпуску матеріалів у виробництво за підписом особи, яка приймає цінності. Надаємо документацію з обліку виробничих запасів, що враховує галузеві особливості господарювання в сучасному суспільстві, а саме «Відомості витрат сировини на виробництво продукції» та «Зведені відомості надходження та витрати сировини».

Матеріали необхідно класифікувати, щоб правильніше розподілити варіації їх вартості за напрямком витрат. Крім того, рекомендується розподіляти їх пропорційно показникам, враховуючи, що відсоток відхилень залежить від кількості або кількості предметів, що переносяться. Можливість отримати облікову інформацію про їх ефективне використання у виробничому процесі стане можливою за рахунок деталізації окремих субрахунків з прив'язкою до обліку виробничих запасів. Таблиця 3.2 містить пропозиції щодо використання додаткових субрахунків для обліку виробничих запасів.

Відходи виробництва іноді включаються до складу основних або допоміжних ресурсів на підприємствах залежно від імовірності подальшого використання. З метою обліку матеріалів і сировини запропоновано відкрити нові групи аналітичних рахунків: «Основна сировина», «Додаткова сировина», «Допоміжні матеріали», «Зворотне сміття» 20101-20104 рр. категорії.

Таблиця 3.2

Модель структури рахунку 20 «Виробничі запаси»

За чинною методикою	Рекомендований варіант	
Сировина і матеріали	Матеріали	
	Сировина	Основні
		Допоміжні матеріали
		Зворотні відходи
Купівельні напівфабрикати	Купівельні напівфабрикати	Напівфабрикати власного виробництва
		Купівельні напівфабрикати
Паливо	Паливо	На виробничі цілі
		На технологічні цілі
		На перепродаж
Тара і тарні матеріали	Тара	Одноразового використання
		Багаторазового призначення
Будівельні матеріали	Будівельні матеріали	Матеріали власного виробництва
		Купівельні матеріали
Матеріали, передані в переробку	Матеріали	Матеріали власного виробництва
		Купівельні матеріали
Запасні частини	Запасні частини	На виробничі цілі
		На енергетичні цілі
Інші матеріали	Інші матеріали	Власного виробництва
		Купівельні матеріали

Придбання виробничих запасів включає ряд етапів, які необхідні для його ефективного виконання. У зв'язку з цим наша пропозиція спланувати придбання сировини і матеріалів за наступними етапами обліку та контролю:

- створення обліку постачальників виробничих запасів;
- підбір постачальників та підписання договорів закупівлі;
- доставка та перевірка якості заготовленої сировини після прибуття.

Така система обліку допоможе забезпечити контроль за договорами

поставки, надходженням якісної сировини, встановленням собівартості продукції. Це також сприятиме ефективному внутрішньогосподарському управлінню діяльністю.

Бухгалтерський облік повинен враховувати процес придбання сировини, а також витрати, пов'язані з транспортуванням. Підприємства використовують різноманітні облікові записи для збирання даних про витрати на транспортування та придбання. Для обліку та контролю за наступними етапами ми радимо використовувати рахунок 2011 «Витрати на придбання виробничих запасів» і, відповідно, субрахунки, віднесені до нього в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3.

Рекомендований склад рахунка
210 «Витрати на придбання виробничих запасів»

	Код субрахунку	Назва аналітичного рахунку
1	20111	Транспортно-заготівельні витрати
2	20112	Оплата праці вантажникам
3	20113	Витрати на ремонт приймального пункту
4	20114	Витрати на відрядження робітників із укладанням договорів
5	20115	Семінари
6	20116	Витрати на зберігання виробничих запасів
7	20117	Інші витрати

Сума витрат, пов'язаних з придбанням необхідних матеріальних цінностей і транспортуванням їх до місця призначення, заповнюється первісною вартістю за весь облік згідно з чинними нормативними документами. Прямим методом можна включати до первісної вартості витрати на придбання сировини, матеріалів, які вказані в прибутковому документі постачальника і належать лише до одного виду.

Інші види витрат (наприклад, оплата праці вантажників, амортизація транспортних засобів, паливо) на закупівлю не можуть бути передані прямим

методом списання рахунків з обліку запасів; тому їх доцільно відображати на окремому аналітичному рахунку 2011 «Витрати на придбання виробничо-матеріальних цінностей», який необхідно віднести до складу субрахунків рахунка 20 «Виробничі запаси».

Можуть бути запроваджені ефективні методи первинного і поточного контролю за збереженням норм запасів і витрат матеріальних ресурсів. Також можна звернути більше уваги на ймовірність оперативного обліку руху напівфабрикатів, комплектуючих виробів, деталей і вузлів у виробництві. Бухгалтерська інформація має бути корисною для визначення місцезнаходження запасів, зниження собівартості продукції за рахунок ефективного використання ресурсів, зниження стандартів витрат і забезпечення правильного зберігання.

3.2 Удосконалення системи управління виробничих запасів підприємства

У загальній системі управління фінансами фірми проблеми зі створенням і впровадженням нових технологій управління фінансами компаній, однією з яких є система управління оборотними активами, а саме виробничими запасами виникають в контексті цифровізації економіки. Цілепокладання політики управління оборотним капіталом полягає у встановленні обсягу і структури виробничих запасів, джерел їх покриття і співвідношення між ними, достатнього для підтримки довгострокової виробничої та ефективної фінансової діяльності організації. При прийнятті політики управління поточними активами компанії необхідно враховувати спектр об'єктів управління, включаючи сировину і матеріали, запаси, незавершене виробництво, готову продукцію, грошові кошти, дебіторську заборгованість та інші оборотні активи.

Можуть використовуватися різні види політики та методологічні підходи до управління різноманітними оборотними активами організації. Економічні процедури мають вирішальне значення в управлінні наявними

активами компанії, оскільки вони пропонують цифрові маркери та чіткі цілі, які спрощують порівняння результатів.

Основними етапами роботи з управління оборотними активами підприємства є: вивчення балансів, аналіз руху, вибір ідеального рівня, прогнозування та планування, порівняння фактичного результату з прогнозованим.

Для управління оборотними активами підприємства використовуються наступні методи розрахунку: аналітичний, коефіцієнтний розрахунок і прямий розрахунок (нормування за розрахунковими показниками величини запасів). Техніки, що використовуються для управління наявними активами підприємства, досить різноманітні. Організація може вирішити, які методи використовувати під час розробки своєї політики управління.

Проте через недостатню розвиненість фундаментальних складових системи управління найменш ліквідними активами в практиці організаційно-управлінських процесів залишаються недоліки.

Підприємства, які виробляють готову продукцію, незавершене виробництво та виробничі запаси. Крім того, однією з основних вимог для безперебійної роботи підприємства є стан та ефективність використання виробничих запасів, які складають більшу частину оборотних коштів.

Сукупність заходів, пов'язаних з підвищенням технічного рівня нормування та планування оборотних коштів, є суттєвим шляхом удосконалення функціонування оборотних коштів та підвищення ефективності управління ними в умовах трансформації економіки України. У зв'язку з цим ми запропонували систему управління оборотним капіталом підприємства на основі ідеї «точно вчасно», яка допоможе оптимізувати грошові потоки та підвищити ефективність діяльності підприємства в цілому (рис. 3.4.).

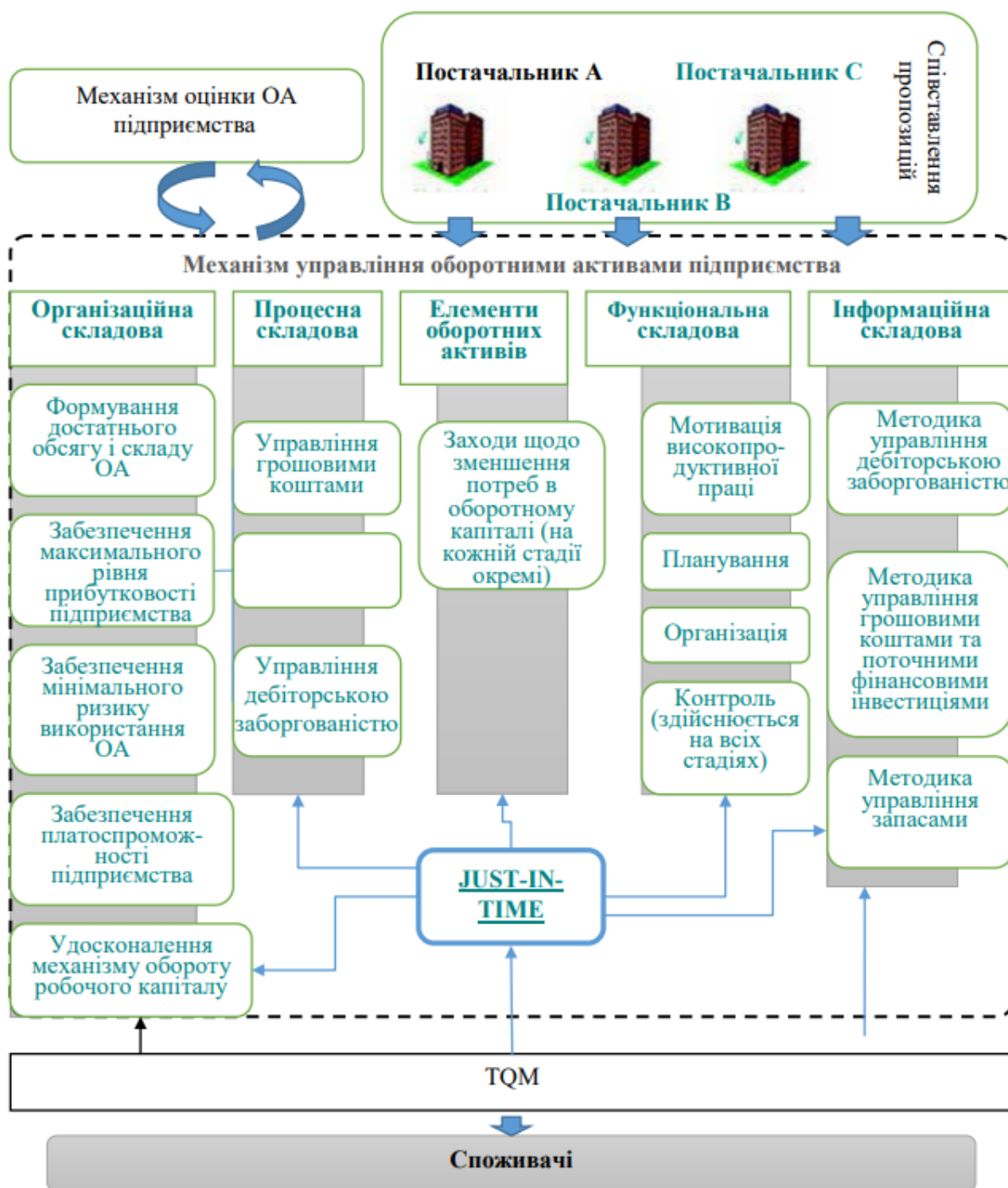

Рис. 3.4. Ефективний механізм управління оборотнім капіталом підприємства на базі концепції just-in-time («точно вчасно»)

Механізм включає організаційні, процесні, інформаційні та функціональні компоненти підсистеми, кожен з яких відповідає окремій стадії виробничого циклу і працює в гармонії один з одним. Для підвищення ефективності необхідно врахувати вплив складових організаційної складової

на механізм управління оборотним капіталом, розроблений компанією на основі концепції «точно вчасно». Забезпечення ефективності діяльності компанії в усіх сферах залежить від її наявних активів, продуктивності їх використання та обсягу її господарської діяльності.

Особливу увагу при розгляді процесної складової сформованого механізму приділено управлінню складовими оборотного капіталу. Виділяються три основні групи, кожна з яких поєднується з іншими і впливає на кінцевий результат обороту. Ці групи: управління грошовими коштами, управління дебіторською заборгованістю та управління запасами.

Оцінка мінімально необхідної кількості грошових активів має вирішальне значення з точки зору управління готівкою. Пропонується базувати його на прогнозуванні грошових потоків для поточних бізнес-операцій і скільки буде інвестовано в них у наступні роки з точки зору активів.

Оцінка справжнього статусу дебіторської заборгованості або ймовірності безнадійної заборгованості, яка проводиться окремо для кожної групи дебіторської заборгованості, є другим найважливішим аспектом управління оборотним капіталом. Автори радять при веденні дебіторської заборгованості стежити за станом розрахунків з клієнтами за простроченими рахунками; зосереджений

Орієнтація на більшу кількість клієнтів зменшить ймовірність несплати одним чи кількома значними клієнтами. Також слід стежити за співвідношенням кредиторської та дебіторської заборгованості та надавати знижки за дострокову оплату.

Функціональна діяльність підприємства, якій приділяється найбільша увага, - це управління запасами, метою якого є мінімізація щорічних витрат на підтримку запасів, одночасно забезпечуючи задоволення клієнтів. Той факт, що виробництво - це потік матеріальних ресурсів через процес, який змінює форму цих матеріалів, перетворюючи їх на кінцеві товари, пояснює важливість управління запасами в першу чергу. Власники бізнесу усвідомили важливість цього питання під час цифровізації економіки та впровадження

технології Industry 4.0 і починають приділяти особливу увагу управлінню витратами на зберігання, складування, утилізацію невикористаних запасів, напівфабрикатів та запобігання дефектам. Управління запасами має вирішальне значення для підтримки рівня виробництва, задоволеності клієнтів і обслуговування, якого прагне фірма, одночасно мінімізуючи витрати, пов'язані зі створенням і зберіганням запасів. Детальне вивчення всіх компонентів управління та сфери, в якій вони циркулюють, є важливим для ефективного функціонування запропонованого механізму управління оборотним капіталом фірми на основі концепції «точно вчасно». Вкажіть, чим ідея управління «точно вчасно» відрізняється від звичайного менеджменту. Це дозволить визначити аспекти управління функціональним компонентом, включаючи стратегії мотивації, стратегії контролю та організаційні методи.

Поточна ідея управління «безпечним виробництвом», яка використовує приблизно 25 різних інструментів, була розроблена для підвищення продуктивності шляхом скорочення тривалості виробничого процесу та зменшення всіх типів витрат, які можуть виникнути в процесі. Одне з найбільш популярних і успішних застосувань системи «just-in-time» (в перекладі з англійської «точно вчасно») передбачає наявність або відсутність мінімальних запасів - ресурсів, необхідних випусків, що надходять на виробництво. лінії точно в потрібному розмірі та у відповідний час.

Відсутність інкасації під час операцій забезпечується з точки зору традиційного підходу до організації праці, який робить припущення, що запаси є вирішальним компонентом загальної системи. Сучасні теорії управління мінімізують кількість запасів, одночасно змінюючи фундаментальний графік, щоб гарантувати більш тісний зв'язок між встановленими матеріалами та зусиллями, які на них витрачаються. Усе це пропонується на випадок непередбачуваних проблем. Нам також потрібен менший запас, якщо ми хочемо

Ступінь узгодженості попиту та пропозиції буде гарантованим. Крім того, можна досягти нульового запасу шляхом повного усунення дисбалансу

попиту та пропозиції. Сучасні технології «точно вчасно» та логістичні системи стали більш інтегрованими та поєднаними з різних концепцій логістичного виробництва та систем розподілу, таких як системи, що мінімізують запаси в логістичних каналах, логістичні системи швидкого перемикавання, вирівнювання рівня запасів, групові технології, превентивні гнучкі автоматизовані виробництва, сучасні логістичні системи загального статистичного контролю та управління циклами якості продукції.

На рис. 3.5 представлені ключові елементи підходу «точно вчасно».

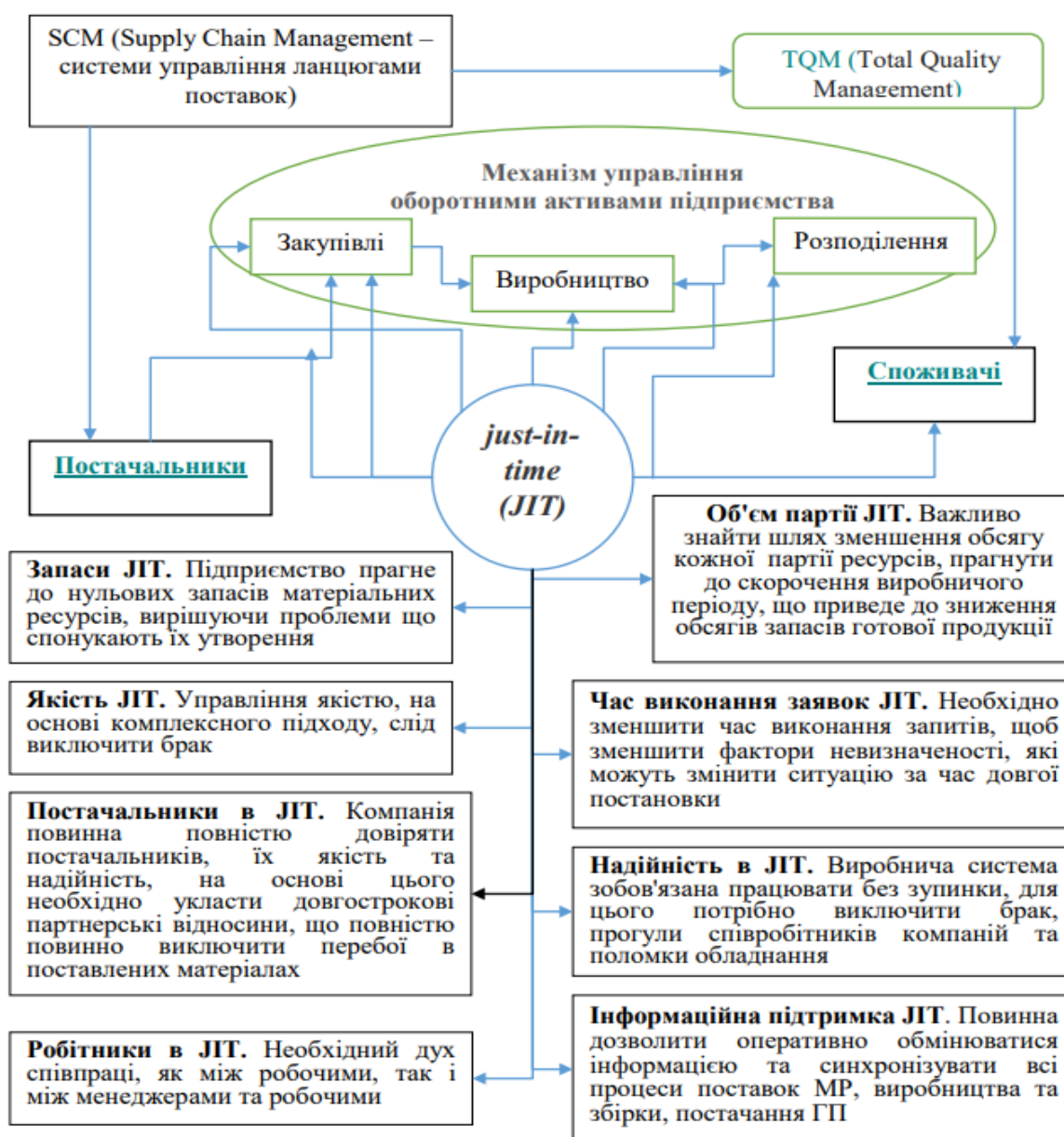

Рис. 3.5. Модель інтеграції технології just-in-time в систему управління оборотними активами підприємства

Таким чином, з рис. 3.2 що існує багато потенційних переваг системи «точно вчасно», її впровадження призводить до падіння резервів, а значить, до зменшення інвестицій. Загальний рівень запасів значно знижується, оскільки при цьому методі важливо мати під рукою мінімальну кількість товарів для негайного використання.

Впровадження системи «точно вчасно» скорочує цикл виконання замовлення та підвищує надійність його виконання в умовах цифровізації економіки. Внаслідок цього потреба в резервних запасах - додаткових товарних одиницях запасів, що зберігаються на випадок їх дефіциту, - значно скорочується. Крім того, графік виробництва скорочується з точки зору очікуваного виробництва. Роблячи це, ви можете отримати час, необхідний для реагування на зміни в ринковому середовищі. Крім того, менша партія виробництва забезпечує більшу гнучкість. При такому підході покращується якість виготовлення. Коли замовляється менше товарів, простіше визначити причину проблем із якістю та швидко внести виправлення. Коли такі обставини існують, працівники можуть краще оцінити цінність якості, що підвищує стандарти виробництва на робочому місці.

Інші переваги системи «точно в строк» включають зниження капітальних витрат на утримання складів запасів сировини і готової продукції, зниження ймовірності того, що запаси морально застаріють, зменшення витрат через брак і зниження витрати на оформлення та зменшення обсягу документації. Використовуючи запропоновану концепцію інтеграції технології just-in-time в систему управління оборотними активами підприємства.

3.3. Вдосконалення обліку виробничих запасів з використанням автоматизованих технологій ТзОВ «Данута»

Враховуючи поточний попит на швидку та точну інформацію, проблеми обліку виробничих запасів стають більш актуальними. Зменшення витрат,

зниження собівартості продукції, підвищення рентабельності, поліпшення матеріально-фінансового стану підприємства - все це результат ефективного і логічного використання запасів.

Для вирішення проблем обліку товарно-матеріальних цінностей, пов'язаних з впровадженням ринкових відносин і міжнародних стандартів, з одного боку, а також широким використанням комп'ютерних технологій, з іншого, сьогодні необхідні та вигідні нові організаційно-методичні підходи (табл 3.4.) .

Таблиця 3.4

Етапи створення документів при придбанні ТМЦ

Документ в «1С»	Операція	На підставі
1 «Договір»	Укладання договору з постачальником на поставку ТМЦ	Документ-замовлення
2 «Вхідний рахунок»	Реєстрація рахунку, пред'явленого постачальником	Договору
3 «Платіжне доручення»	Доручення банку оплатити конкретні ТМЦ	Рахунку вхідного
4 «Банківська виписка»	Виплата авансу постачальникові з видом операції «Оплата замовлення постачальнику»	Рахунку - фактури
5 «Прийомний акт»	Надходження ТМЦ (запасів) на склад	Рахунку вхідного
6 «Книга придбання»	Реєстрація Податкової накладної постачальника	Прибуткової накладної
7 «Витрати на придбання»	Реєстрація додаткових витрат на придбання ТМЦ	Прибуткової накладної
8 «Повернення постачальнику»	Повернення ТМЦ постачальникові	Прибуткової накладної
9 «Банківська виписка»	Повернення грошей від постачальника за повернутий ТМЦ	Платіжного доручення

Таким чином, автоматизація бухгалтерського обліку має вирішальне значення для підвищення ефективності обліку запасів і калібру економічних даних. З використанням комп'ютерної техніки в бухгалтерському обліку значно покращується організація підприємства та ефективність роботи його

бухгалтерів. Це пов'язано з тим, що автоматизована обробка облікових даних вимагає чіткого та стислого пояснення облікових операцій у формі алгоритмів, що змінює послідовність, у якій бухгалтери виконують свої повноваження. Питання з аналітичним обліком буде вирішено шляхом комп'ютеризації обліку запасів. При використанні комп'ютерних технологій можна ефективно вести аналітичний облік з будь-яким рівнем деталізації та широкою номенклатурою об'єктів аналізу, а також реєстрацію операцій у хронологічному та систематичному порядку в умовах синтетичного та аналітичного обліку. При використанні паперових форм обліку підвищення рівня деталізації аналітичного обліку та переліку об'єктів аналітики потребує збільшення чисельності облікових працівників. Одночасно також автоматично надається контроль за тотожністю даних аналітичного та синтетичного обліку [24].

Для автоматизованої обробки даних обліку запасів на практиці використовуються різні методи:

1. придбання універсального програмного комплексу (або окремого модуля) на ринку програмного забезпечення; наявність спеціалістів автоматизованого підрозділу обробки даних підприємства для автоматизації бухгалтерського процесу; і залучення персоналу бухгалтерії до використання процесорів електронних таблиць для забезпечення автоматизованого виконання конкретних бухгалтерських завдань [24].

2. Інвентаризація проводиться з використанням неналежного комп'ютерного обладнання, а дані обробляються неналежним чином. Тому в практику проведення інвентаризації та розрахунку її результатів бажано впроваджувати використання розповсюджених бухгалтерських програм (таких як «1С:Бухгалтерія») та електронних таблиць «Excel», що використовуються на промислових підприємствах [14].

Розширюється розповсюдження майбутньої редакції програми «1С: Бухгалтерія 8.2». який, якщо в його повноваження повністю входить бухгалтерський облік в організації, включаючи виписку основних документів,

облік продажів і т.д., дає відповіді на всі питання, що виникають у бухгалтерії підприємства. Платформа «1С:Підприємство 8» та конфігурація «Бухгалтерія підприємства для України» об'єднані для створення «1С:Бухгалтерія 8.2».

Переваги використання цієї комп'ютерної програми для відстеження акцій компанії такі:

- Запроваджено систему, яка дозволяє зберігати в одній інформаційній базі записи кількох організацій. Загальні переліки товарів, статей витрат, контрагентів і т.п. можуть використовуватися організаціями;

- додавання пакетного обліку в «1С: Бухгалтерія 8.2» розширює сферу застосування стандартного рішення. Реалізовано можливість обліку товарів у роздрібній торгівлі за продажними цінами;

- в 1С: Бухгалтерія 8.2 підтримується облік діяльності фізичних осіб-підприємців на спрощеній системі оподаткування;

- і тепер є можливість використовувати такі методи, як FIFO, на додаток до методу оцінки матеріально-виробничих запасів за середньою вартістю.

Також пропонуємо досліджуваному підприємству розпочати автоматизацію бухгалтерського обліку за допомогою програми IT-Enterprise. Бухгалтерський облік. Українська програма IT-Enterprise дозволяє вести всі види бухгалтерського обліку. (Рисунок 3.6.)

Бухгалтерський облік: особливості IT-Підприємства.

1. Наявність необмеженої кількості записів юридичних осіб.
2. Можливість для багатьох користувачів одночасно використовувати українську, російську та англійську мови інтерфейсу
3. Наявність М.Е.Дос та інших методів звітності для передачі звітів
4. Швидке впровадження чинного Податкового кодексу України
5. Простий переклад даних з різних облікових пакетів
6. Можливість модифікації програмного забезпечення з урахуванням фінансових особливостей компанії.
7. Взаємодія з різними модулями системи управління, такими як управління замовленнями, управління складським обліком, виробництвом і

Т.Д.

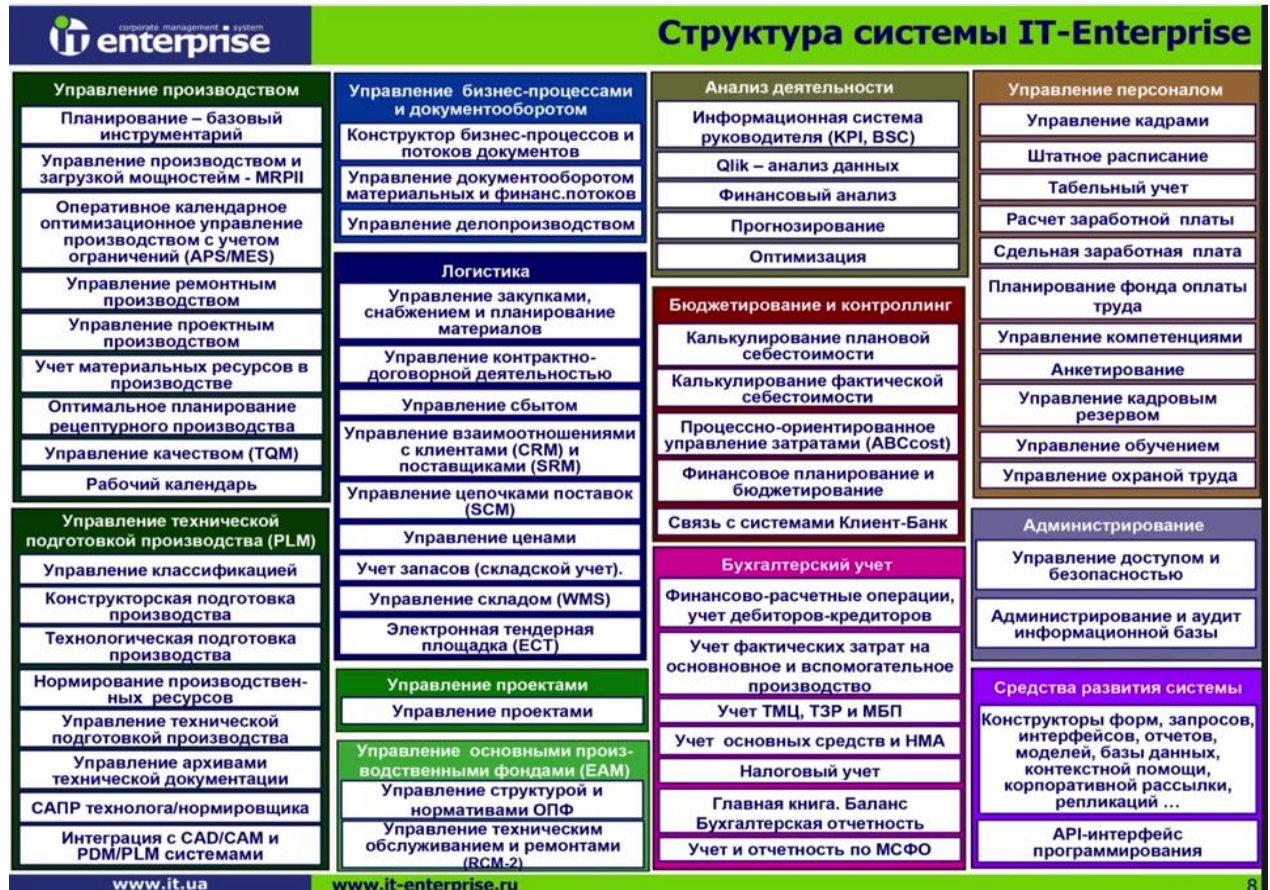

Рис. 3.6. Структура системы IT-Enterprise. Бухгалтерия.

З точки зору конкретних статей бухгалтерського обліку, згадаємо програму IT-Enterprise.Accounting. (табл 3.5.)

Таким чином, IT-Company – це практичний, простий і швидкий в установці інструмент, який пропонує облік усіх статей і формує звітність, що дозволяє бухгалтеру скоротити час, необхідний для роботи підприємства.

Автоматизація обліку дебіторської заборгованості забезпечує збір і обробку даних для покращення управління дебіторською заборгованістю. При цьому первинні дані мають відповідати змінам. Подаючи ці дані, ви можете вести зведений облік на основі вихідних документів без їх попереднього зведення та узагальнення.

Мета бухгалтерського обліку змінюється, коли інформація обробляється автоматично, оскільки вона інтегрована в загальну корпоративну систему управління. Завдяки розробці автоматизованих інтегрованих систем обліку, аналізу та оподаткування, а також розподілених систем обробки

показників стало можливим комплексне вирішення завдань з обліку, контролю, аналізу та податків. За допомогою такої автоматизованої системи можна прогнозувати та моделювати вибір керівництва на додаток до фактичної ситуації в бізнесі, який оцінюється.

Таблиця 3.5

Характеристика IT-Enterprise.Бухгалтерія у розрізі статей обліку

№п/п	Вид облікової операції	Коротка характеристика
1	2	3
1.	Операції розрахунків з підзвітними особами та розрахунки по касі	Система дозволяє легко розміщувати касові ордери як у національній, так і в міжнародній валютах, негайно отримувати платіжну інформацію та звітність, проводити переоцінку валюти тощо.
2.	Операції з грошовими коштами та їх еквівалентами	Проводяться розрахунки з відповідальними особами, включаючи планування та затвердження нарядів на відрядження, видачу на їх основі посвідчень на відрядження, складання авансових звітів у національній та іноземній валютах.
3.	Облік нематеріальних активів, основних засобів та капітальних вкладень	Система обробляє банківські виписки, веде облік даних про обороти, а також веде облік операцій за поточними та валютними рахунками.
4.	Облік МШП і ТМЦ	Ви також матимете можливість успішно узгодити та здійснити електронні платежі, імпортувати чи експортувати платіжні доручення, вигідно обліковувати транзакції, пов'язані з кредитуванням, і вигідно реєструвати операції, пов'язані з вексями.
5.	Розрахунки з контрагентами	Система веде інвентарну картотеку аналітичного обліку основних засобів та формує та оприлюднює реєстри наявності та обліку основних засобів за місцями зберігання та використання.
6.	Розрахунки заробітної плати	Повідомляється про купівлю, продаж і внутрішні переміщення основних засобів; проводяться переоцінки та індексації; повідомляється про ремонт і модернізацію; і нараховується амортизація. Завдяки системі ви можете контролювати капітальні інвестиції.

Продовження таблиці 3.5.

1	2	3
7.	Облік витрат	Основний документообіг з продажу, перерахування, списання та реалізації продукції буде здійснювати система. Опції конфігурації документів включають друковані форми, рівні затвердження та створені публікації. Оригінал документа можна негайно переглянути або роздрукувати, якщо необхідно, прикріпивши його відскановану копію до основного документа. За допомогою системи можна створювати оборотно-сальдові дані по товарах.
8.	Зведена бухгалтерська звітність	Простий облік розрахунків з постачальниками, покупцями, підрядниками, споживачами за основними документами; ви можете легко прочитати або роздрукувати його, прикріпивши скан-копію оригіналу. Ви можете використовувати систему для проведення валютної переоцінки, нарахування авансів та ведення інформації про розрахунки з контрагентами як в іноземній, так і в національній валюті. Система надає користувачам можливість формувати та друкувати зведення розрахунків контрагентів та актів звірки за будь-який визначений період часу.
9.	Формування звіт-ності по МСФЗ	Це буде зроблено для розрахунку заробітної плати, лікарняних, нарахувань до заробітної плати, премій, нарахувань відпускних та інших нарахувань, а також відрахувань на податки та вилучення коштів. Система дозволяє формувати платіжні відомості для виплати заробітної плати, звіти про виплати, формує юридичну звітність.
10.	Форми фінансової звітності	Облік фактичних витрат ведеться за статтями витрат і факторами витрат (сальдо по підрозділах, обороти за дебетом, проводки). Створюються акти надання послуг та обсягів виконаних робіт, а також документація на списання.

Ступінь конкурентоспроможності фірми на ринку також зростає з автоматизацією обліку дебіторської заборгованості. Впровадження вищезазначених змін зробить облік дебіторської заборгованості більш точним та забезпечить надходження коштів у компанію. На фінансовий стан підприємства впливає дебіторська заборгованість, яка становить значну

частину оборотних активів. Автоматизація обліку дебіторської заборгованості дозволяє: - знаходити або створювати коректного контрагента в базі даних підприємства з усіма його даними та реквізитами; - автоматично оплачувати рахунки, виставлені контрагенту-платнику; - вести облік господарських операцій господарства за декількома видами розрахунків, в тому числі передоплатою, готівкою, бартером, що не забирає зайвий час і створює нові договори; - зменшити витрати часу на оформлення та виставлення рахунків.

Як наслідок, ми помітили, що ефективний метод обліку дебіторської заборгованості дозволяє мінімізувати ризики банкрутства та знизити показники ліквідності за рахунок отримання точної, швидкої та неупередженої інформації для прийняття оптимальних управлінських рішень.

4. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

4.1. Аналіз стану охорони праці

Організація роботи з охорони праці у сільському господарстві здійснюється на основі вище перерахованих нормативних актів і «Положення про роботу по охороні праці і техніці безпеки на підприємствах». На підставі цих документів на підприємстві розробляється система управління охороною праці, положення про навчання працівників по питаннях про охорону праці. На базі технологічних документів, що діють на підприємстві, розробляються інструкції по охороні праці по видах робіт і професіях, а також приймаються до керівництва державні нормативні акти, правила безпечного проведення робіт, які є обов'язковими для виконання.

Охорона праці - це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів і засобів, спрямованих на збереження здоров'я людини в процесі праці.

В ТзОВ «Данута» чисельність працюючих на 2021 рік складає 21 осіб. Основним засобом виробництва, як і в більшості господарств аграрного сектору, в ТзОВ «Данута» є земля. Підприємство має в своєму розпорядженні 1212,6 га земельних угідь станом на кінець 2021 р.

ТзОВ «Данута» займається вирощуванням зернових культур, а також реалізацією сільськогосподарської продукції і наданням послуг в сфері сільського господарства. На всіх підприємствах, в установах, організаціях повинні створюватися безпечні і нешкідливі умови праці. Забезпечення цих умов покладається на власника або уповноважений ним орган.

Умови праці на робочому місці, безпека технологічних процесів, машин, механізмів, устаткування та інших засобів виробництва, стан засобів колективного та індивідуального захисту, що використовуються працівником, а також санітарно-побутові умови повинні відповідати вимогам нормативних актів про охорону праці.

За організацію охорони праці в ТзОВ «Данута» відповідає керівник

господарства, керівники підрозділів, що певним чином впливають на організацію охорони праці.

Кожен працівник повинен пройти підготовку з охорони праці. З новими працівниками, які приймаються на роботу, проводять інструктаж, проходження якого фіксують в картці обліку вступного інструктажу, що зберігається в особистій справі працівника.

Інструктаж на робочому місці проводять керівники виробничих підрозділів, що роблять записи в «Журналі реєстрації інструктажу з техніки безпеки». Своєчасність навчання з безпеки праці контролює інженер з охорони праці.

Відповідно до Закону України «Про охорону праці» фінансування заходів з охорони праці здійснює власник підприємства. Працівник не несе ніяких витрат на заходи з охорони праці.

Фінансування профілактичних заходів з охорони праці, виконання загальнодержавних, галузевих та регіональних програм поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, інших державних програм, спрямованих на запобігання нещасним випадкам та професійним захворюванням, передбачається здійснювати за рахунок коштів державного та місцевого бюджетів, що виділяються окремим рядком, та за рахунок інших джерел фінансування, визначених законодавством.

З метою дослідження стану організації охорони праці проводять аналіз виробничих травм і професійних захворювань. Важливе значення для охорони праці у сільському господарстві має аналіз виробничого травматизму. Аналіз виробничого травматизму потрібен для того, щоб виявити причини виробничих травм та захворювань. Показники виробничого травматизму, підраховані при аналізі, застосовуються також для визначення динаміки їх змін, для порівняння рівня виробничого травматизму між окремими дільницями (бригадами), галузями, господарствами. Тільки завдяки правильно встановленим причинам виробничих травм чи аварій вдається найбільш точно вжити заходів щодо їх запобігання.

Показник частоти травматизму – це кількість травм у розрахунку на тисячу працівників. Він кількісно характеризує рівень травматизму на виробництві:

$$\text{Пчт} = \text{T} \times (1000 / \text{P}) \quad (4.1)$$

Пчт - показник частоти травматизму;

T - кількість випадків травматизму за звітний період;

P - середньоспискова чисельність працівників.

Показник тяжкості травматизму $\text{П}_{\text{тт}}$ характеризує середню тривалість тимчасової непрацездатності потерпілих:

$$\text{П}_{\text{тт}} = \text{Д}_{\text{т}} / \text{T} \quad (4.2)$$

де $\text{Д}_{\text{т}}$ – кількість людино-днів непрацездатності через травми ;

T- кількість випадків травматизму за звітний період;

Показник втрат працездатності $\text{П}_{\text{нт}}$ через травми – це число людино-днів непрацездатності, що припадає на 1000 працівників в господарстві. Він визначається за формулою:

$$\text{П}_{\text{нт}} = 1000 \times (\text{Д}_{\text{т}} / \text{P}) \quad (4.3)$$

Показник частоти випадків захворювань $\text{П}_{\text{чз}}$, показник важкості захворювань $\text{П}_{\text{вз}}$ та показник втрат працездатності $\text{П}_{\text{дз}}$ через хвороби, які припадають на 100 працюючих:

$$\text{П}_{\text{ч}} = 3 \times (100 / \text{P}) \quad (4.4)$$

$$\text{П}_{\text{вз}} = \text{Д}_{\text{з}} / 3$$

$$\text{П}_{\text{дз}} = \text{Д}_{\text{з}} (100 / \text{P}) \quad (4.5)$$

P - загальна кількість працюючих;

З - кількість випадків захворювань за звітний період;

$\text{Д}_{\text{з}}$ - кількість днів непрацездатності через захворювання працівників за цей період.

Для того на основі форми №7–ТНВ розглянемо показники травматизму (табл. 4.1)

Таблиця 4.1

Аналіз показників травматизму у ТзОВ «Данута» Жовківського району
Львівської області, 2019-2021 рр.

Показники	2019р	2020 р	2021 р	2021р у % до 2019р
Середньоспискове число працюючих	26	19	21	81,82
Фактично витрачено на одного працюючого	78	61	40	51,3
Протипожежні витрати	1650	1720	1028	62,3
Кількість нещасних випадків	4	1	1	25,0
Кількість днів непрацездатності через травми	21	12	5	23,8
Показник частоти травматизму	74	51	83	112,16
Показник тяжкості травматизму	6,2	12,4	5,8	83,3
Показник втрат працездатності через травми	388,8	307,6	454,5	116,9
Кількість захворювань	12	10	5	116,66
Кількість днів непрацездатності через захворювання	50	38	25	50,0
Показник частоти захворювань	55,6	53,8	72,4	130,2
Показник тяжкості захворювань	1,66	1,81	1,57	94,58
Показник втрат працездатності через захворювання	92,6	97,4	127,7	137,9

Аналізуючи дану таблицю можна зробити висновок, що значно знизилось середньоспискове число працюючих працівників, що є негативним явищем для підприємства. Варто зазначити, що рівень травматизму потребує покращення як у фінансовому напрямі та і у підвищенні виробничої дисципліни з боку працівників. Також бачимо, що показник частоти травматизму по даному господарству спадає і це є певною позитивною стороною проведених профілактичних заходів з охорони праці.

На основі проведеного аналізу стану охорони праці в ТзОВ «Данута» необхідно провести ряд заходів, що дасть можливість знизити рівень травматизму, покращити умови праці. Насамперед доцільно створити оптимальні мікрокліматичні умови, які забезпечують високу працездатність і

продуктивність праці. Необхідно також забезпечити працівників спецодягом та засобами індивідуального захисту, які не піддаються впливу шкідливих факторів.

Стан охорони праці вимагає проведення заходів щодо покращення умов праці. До таких заходів належать всі види діяльності, спрямовані на попередження, нейтралізацію або зменшення негативної дії шкідливих і небезпечних виробничих факторів на працівників

В ТзОВ «Данута» систематично проводиться інструктаж (навчання) працівників з питань охорони праці, протипожежної охорони. Трудові колективи обговорюють і схвалюють комплексні плани поліпшення умов, охорони праці та санітарно-оздоровчих заходів і контролюють виконання цих планів. Жодне підприємство, цех, дільниця, виробництво не можуть бути прийнятті і введенні в експлуатацію, якщо на них не створено безпечних і нешкідливих умов праці.

Керівник зобов'язаний вживати заходів щодо полегшення і оздоровлення умов праці працівників шляхом впровадження прогресивних технологій, досягнень науки і техніки, засобів механізації та автоматизації виробництва, вимог ергономіки, позитивного дозволу з охорони праці, зниження та усунення запиленості та загазованості повітря у виробничих приміщеннях, зниження інтенсивності шуму, вібрації, випромінювань, тощо.

Разом з тим на працівників ТзОВ «Данута» покладаються певні обов'язки:

- знати і виконувати вимоги нормативних актів про охорону праці, правила поводження з машинами, механізмами, устаткуванням та іншими засобами виробництва, користуватися засобами колективного та індивідуального захисту.
- проходити у встановленому порядку попередні та періодичні медичні огляди;
- співпрацювати з керівником ТзОВ «Данута» у справі організації безпечних і нешкідливих умов праці.

Отже, в охороні праці ТзОВ «Данута» були виявлені такі недоліки: порушення санітарних норм у робочих приміщеннях; недостатня кількість засобів індивідуального захисту при роботі з пестицидами і отрутохімікатами; порушення техніки безпеки працівниками підприємства; відсутність знаків безпеки у небезпечних місцях.

Окремі робочі місця не оснащені вентиляцією, що призводить до запиленості повітря у приміщенні. Також на підприємстві не видається спецодяг та спецвзуття.

4.2. Планування заходів з покращення охорони праці та їх фінансування

До заходів щодо поліпшення умов праці належать всі види діяльності, спрямовані на попередження, нейтралізацію або зменшення негативної дії шкідливих і небезпечних виробничих факторів на працівників.

У щорічному фінансовому плануванні потрібно виділяти кошти на охорону праці, зокрема для зменшення кількості робочих місць із небезпечними та шкідливими умовами праці з метою запобігання нещасних випадків, захворювань та поліпшення умов праці, що у кінцевому результаті підвищує ефективність виробництва.

На даний час спостерігається незначне виділення коштів на охорону праці, у зв'язку із фінансовими труднощами та низькою прибутковістю господарства. Невелика сума виділених коштів не може забезпечити суттєвого покращення стану охорони праці.

Заходи щодо поліпшення умов праці здійснюються з метою створення безпечних умов праці шляхом доведення до нормативного рівня показників виробничого середовища за елементами умов праці; захисту працівників від дії небезпечних і шкідливих виробничих факторів.

До показників ефективності заходів щодо поліпшення умов праці належать:

а) зміни стану умов праці: зміна кількості засобів виробництва, приведених у відповідність до вимог стандартів безпеки праці; поліпшення санітарно-гігієнічних показників тощо.

б) соціальні результати заходів: збільшення кількості робочих місць, що відповідають нормативним вимогам; зниження рівня виробничого травматизму тощо.

в) економічні результати заходів щодо поліпшення умов праці виражаються у вигляді економії за рахунок зменшення збитків внаслідок аварій, нещасних випадків і професійних захворювань у економіці в цілому та на кожному підприємстві.

Джерелами фінансування заходів щодо поліпшення умов праці на підприємстві можуть бути: власні кошти підприємства, фінансові ресурси, кредити, бюджетні кошти держави, благодійні внески тощо. Розрахунок витрат коштів для впровадження рекомендованих заходів з охорони праці у господарстві виконується залежно від характеру пропонованих заходів (табл.4.2).

Таблиця 4.2

Заходи з покращення охорони праці та витрати коштів
в ТзОВ «Данута», 2021р.

№	Зміст заходів	Вартість робіт, грн.	Строки виконання заходів	Відповідальний за виконання заходів
1.	Придбання засобів індивідуального захисту	3980	Протягом року	Керівник господарства
2.	Покращення протипожежної безпеки	3453	Протягом року	Керівник господарства
3.	Впровадження елементів нової технології	3438	Протягом року	Керівник господарства
4.	Виділено або використано коштів	17861	-	-

Кошти на охорону праці підприємства повинні використовуватись тільки на виконання комплексних заходів, які погоджені з місцевим органом Державного комітету по нагляду за охороною праці і забезпечують досягнення встановлених нормативів з охорони праці, подальше підвищення рівня охорони праці в умовах діючого виробництва. До цих заходів належать:

1. Атестація робочих місць на відповідність їх нормативним актам про охорону праці.

2. Розроблення, виготовлення та встановлення на діючих об'єктах засобів колективного захисту працюючих, засобів протипожежного захисту, приладів і пристроїв безпеки.

3. Навчання працюючих з питань охорони праці, проведення нарад, семінарів, оглядів-конкурсів.

4. Забезпечення працюючих спецодягом, спецвзуттям та іншими засобами індивідуального захисту.

5. Впровадження автоматичного та дистанційного управління виробничим обладнанням, технологічними процесами, засобами транспортування та підйому з метою забезпечення безпеки працюючих, в тому числі механізація та автоматизація робіт з підвищеною небезпекою та робіт, що пов'язані з фізичним та нервово-психічним перевантаженням.

6. Модернізація технологічного, транспортного та інших видів обладнання з метою доведення його до вимог нормативних актів про охорону праці.

7. Реконструкція наявних систем природного та штучного освітлення з метою досягнення нормативних вимог щодо освітленості робочих місць діючого виробництва, евакуаційних виходів та місць масового переходу.

8. Проведення обов'язкових медичних оглядів працюючих.

Ці заходи є основою для опрацювання колективного договору. Визначення першочергових заходів проводиться на підставі даних атестації робочих місць на відповідність їх нормативним актам про охорону праці,

аналізу причин нещасних випадків на виробництві та профзахворювань з урахуванням їх економічної та соціальної ефективності.

4.3. Економічна ефективність заходів з поліпшення охорони праці

У результаті реалізації заходів з охорони праці створюється певний соціальний і економічний ефект, який виражається: з одного боку підвищенням продуктивності праці, збільшенням обсягу випуску продукції за рахунок повного використання номінального фонду робочого часу і основних виробничих фондів; з іншого - зниженням матеріальних затрат внаслідок травматизму і захворювань за рахунок зниження оплати листків непрацездатності.

Для оцінки ефективності заходів з покращання умов і охорони праці потрібно порівняти наслідки травматизму у грошовому виразі, а також затрати на ці заходи до і після їх впровадження, крім цього заходи з покращення стану охорони праці спричиняють підвищення продуктивності праці.

1. Порівняльна економічна ефективність заходів для попередження нещасних випадків:

$$E = Q - E_h (K_2 - K_1) \quad (4.6)$$

де Q – річна економія внаслідок зниження виробничого травматизму;

E_h – нормативний коефіцієнт ефективності заходів охорони праці, $E_h = 0,08$

K_2, K_1 - витрати для впровадження заходів для попередження нещасних випадків за попередній і звітний роки.

2. Річна економія, Q :

$$Q = M_{n1} - M_{n2} \quad (4.7)$$

Де $M_{n1} - M_{n2}$ – матеріальні наслідки виробничого травматизму в попередньому і звітному роках.

3. Матеріальні наслідки травматизму :

$$M_n = D_t \times S \times \Phi \quad (4.8)$$

Дт - кількість людино – днів непрацездатності з втратою працездатності на 1 день;

S – середня денна заробітна плата одного працівника;

Ф - коефіцієнт матеріальних наслідків, Ф=2

4. Термін окупності на охорону праці :

$$T = K2 / Q \quad (4.9)$$

Основними елементами, що складають матеріальні наслідки травматизму є: виплати за листками непрацездатності в результаті травматизму; вартість невиробленої продукції в результаті нещасних випадків; інші матеріальні витрати, які включають доплати при тимчасовому переведенні потерпілих на легшу роботу, затрати на підготовку кадрів на місце тих, що вибули через травми (табл. 4.3, 4.4)

Таблиця 4.3

Показники матеріальних наслідків травматизму
у ТзОВ «Данута», 2021 р.

Показники	Значення показника
Затрати праці в результаті виробничого травматизму, дні	58
Середньоденна заробітна плата одного працівника, грн.	268
Витрати на оплату лікарняних листків, грн.	23944
Середньоденна вартість виробітку одного працівника, грн.	678
Вартість недоданої продукції у результаті виробничого травматизму, грн.	30092

Втрати робочого часу внаслідок як виробничого травматизму, так і в результаті захворювань після впровадження заходів на охорону праці за статистичними даними зменшуються орієнтовно на 25 %.

Загальний стан охорони праці у господарстві можна вважати задовільним. Існуючий рівень травматизму та професійних захворювань при незначному фінансуванні заходів з охорони праці вказують на малоефективну організацію робіт щодо забезпечення відповідного рівня техніки безпеки,

виробничої санітарії та пожежної безпеки на робочих місцях.

Таблиця 4.4

Економічна ефективність заходів з покращання охорони праці у
ТзОВ «Данута», 2021 р.

Показники	Значення
Затрати праці в результаті виробничого травматизму і захворювань, дні	58
Затрати на оплату лікарняних листів	23944
Вартість недоданої продукції, грн.	30092
Матеріальні витрати в результаті захворювань і виробничого травматизму, грн.	24036
Економічна ефективність від впровадження заходів щодо покращання умов праці, грн.	15175
Сума коштів для покращання умов охорони праці, грн.	18861
Термін окупності вкладених капіталовкладень, роки	1,7

На майбутнє слід збільшувати фінансування витрат на охорону праці, покращувати стан охорони праці за рахунок наявних у господарстві засобів, забезпечувати на належному рівні трудову дисципліну.

4.4. Безпека в надзвичайних ситуаціях

Актуальність проблеми природно-техногенної безпеки населення України і її території в останні роки обумовлене тривожною тенденцією зростання числа небезпечних явищ, промислових аварій та катастроф, які призводять до значних матеріальних втрат, пошкодження здоров'я та загибелі людей. У зв'язку з цим зростає роль цивільного захисту населення від наслідків надзвичайних ситуацій різного походження.

Відповідальність за організацію та стан цивільної оборони на території ТзОВ «Данута» відповідно до Кодексу цивільного захисту України і Положення про органи управління в справах цивільної оборони несе керівник райдержадміністрації.

Безпосередньо організатори з охорони праці підприємств забезпечують

працівників засобами індивідуального та колективного захисту і організують здійснення евакуаційних заходів, створюють органи для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій та забезпечує їх готовність до практичних дій, виконують інші заходи цивільної оборони і несуть, пов'язані з цим матеріальні та фінансові витрати в порядку та обсягах, які передбачені законодавством України.

Можливими небезпеками природного характеру на території ТзОВ «Данута» є буревії, грози, затоплення, смерчі, урагани. А до техногенних небезпек на території підприємства є пожежі, транспортні аварії. У разі виникнення стихійних лих та надзвичайних ситуацій необхідно своєчасно оповістити працівників, провести комплекс заходів, які повинні забезпечити укриття працюючих в захисних спорудах, їх евакуацію, медичний, радіаційний і хімічний захист, а також захист від впливу біологічних засобів ураження.

Для профілактики попередження і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій підприємство розробляє детальні плани ліквідації аварій та катастроф, а також плани рятувально-аварійних заходів.

Що стосується комплексу організаційних заходів на підприємстві з метою попередження, запобігання та проходження надзвичайних ситуацій, необхідно: збирати та аналізувати інформацію про надзвичайні ситуації; створити та раціонально використовувати резерви матеріальних і фінансових ресурсів; проводити навчання та тренування населення способів захисту в разі виникнення надзвичайної ситуації.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

В українській економіці відбулися зміни, які дали можливість бізнесу використовувати концепцію ринкових відносин, підвищили рівень конкуренції та забезпечили його динамічне зростання.

Кожен бізнес працює як незалежний виробник у ринкових умовах. Він самостійно приймає рішення в рамках чинного законодавства, але несе відповідальність за ці рішення перед державою, своїми бізнес-партнерами та кінцевим споживачем своїх товарів. Кожна з них прагне отримати прибуток, а для цього потрібно розумно й економно використовувати виробничі запаси.

При написанні дипломної роботи враховано теоретичні основи деталізації обліку виробничих запасів сільськогосподарських підприємств та розроблення практичних заходів щодо їх удосконалення.

З метою підвищення ефективності облікової роботи та управлінської діяльності розглянуто економічні основи та стан організації обліку виробничих запасів в аграрному господарстві.

Ефективне використання запасів - важливий крок у веденні фінансово-господарської діяльності і багато в чому залежить від організації бухгалтерського обліку. Організація бухгалтерського обліку здійснюється шляхом створення на підприємстві бухгалтерської служби, організації складського господарства та обліку, збору річної фінансової та статистичної звітності, узагальнення даних у регістрах аналітичного та синтетичного обліку.

У дипломній роботі подано комплексний огляд діяльності ТОВ «Данута». Basis для бізнесу стала орендована земля. Статут є основним правовим документом, що регулює його діяльність.

Станом на 01.01.2021 ТзОВ «Данута» у Жовківському районі Львівської області має 1212,6 га загальної площі, середньооблікова чисельність 18 осіб. Основними напрямками діяльності господарства є вирощування озимого ріпаку, цукрових буряків і зернові культури.

За 2019-2021 роки господарська діяльність ТОВ «Данута» була

успішною; зростання спостерігалось майже за всіма економічними показниками. 6,5% становила сума рентабельності у 2021 році.

Висновки дослідження співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості в економіці, що досліджується, такі. Кредиторська заборгованість за звітний період зменшилась на 600,4 тис. грн., дебіторська – на 78,6 тис. грн. На 1 січня 2021 року заборгованість була в 2,3 рази більшою, ніж дебіторська, а на 1 січня 2019 року – в 4,1 рази.

У 2019 році досліджуване господарство мало довгострокову дебіторську заборгованість перед покупцями на загальну суму 10 тис. грн. Дебіторська заборгованість досліджуваної фірми у 2020 та 2021 роках підпадала виключно під цю категорію і становила відповідно 232,6 тис. грн та 154,0 тис. грн.

Оцінки показують, що коефіцієнт простроченої дебіторської заборгованості ТОВ «Данута» у 2021 році становив 0,95, а середній «вік» простроченої дебіторської заборгованості – 10,27. (днів).

Аналізуючи динаміку показників ліквідності досліджуваної агрофірми, важливо звернути увагу на наступне. Коефіцієнт абсолютної ліквідності, який демонструє, яка частина короткострокових зобов'язань компанії може бути швидко погашена в разі необхідності, є найжорсткішою вимогою до ліквідності підприємства. На підприємстві він знаходиться в межах від 0,07 до 0,12, хоча спостерігається тенденція до зростання. З 2019 по 2021 рік коефіцієнт поточної ліквідності становив від 1,01 до 1,71. Збільшення коефіцієнта левериджу власного капіталу з 0,98 до 1,09 слід сприймати позитивно.

Відповідно до Методичних рекомендацій № 390 облік в досліджуваному господарстві ведеться за журнально-ордерною формою обліку відповідно до чинного законодавства та нормативно-правових актів. У господарстві створено Наказ про облікову політику та план документообігу. Результатом даного наукового дослідження є теоретичне узагальнення та нове вирішення науково-практичного завдання щодо розвитку теоретико- методичних положень та розробки науково обґрунтованих практичних рекомендацій з

удосконалення обліку поточної дебіторської заборгованості в системі управління сільськогосподарським підприємством.

Структуру аналітичного обліку руху ТМЦ становлять наступні підрозділи: облік - у кількісному та сумарному вимірі; склади - у кількісному вираженні; рослинницькі бригади - у кількісному вираженні. Також враховано первинний, аналітичний та синтетичний облік виробничих запасів.

Основні аспекти пожежної безпеки та охорони праці висвітлені в дипломі. Загальний рівень захисту працівників можна вважати задовільним.

Після розробки напрямів удосконалення обліку поточної дебіторської заборгованості ТОВ «Данута» Жовківського району Львівської області можна внести наступні пропозиції:

1. Оскільки на підприємстві використовується автоматизована система бухгалтерського обліку «1С:Підприємство 8.1», то з метою вдосконалення синтетичного та аналітичного обліку розрахунків доцільно перейти на ведення бухгалтерського обліку української програми IT-Enterprise;

2. Звертати увагу на правильність облікових документів, пов'язаних з оприбуткуванням і реалізацією ТМЦ;

3. Розробити графік документообігу на підприємстві, рух облікової інформації щодо товарних запасів між підрозділами (авторська розробка)

4. запропонувати систему управління оборотним капіталом підприємства на основі ідеї «точно вчасно», яка допоможе оптимізувати грошові потоки та підвищити ефективність діяльності підприємства в цілому

5. Усунути недоліки в організації охорони праці.

Запровадження в практичну діяльність запропонованих рекомендацій дасть змогу ТзОВ «Данута» Жовківського району Львівської області зменшити суму дебіторської заборгованості та покращити свій фінансовий стан.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баришевська І.В., Андрусик В.М. Особливості складання фінансової звітності у сільськогосподарських підприємствах. Науковий вісник Херсонського державного університету. С.177 - 179. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_21/2/45.pdf
2. Бенько М.М. Інформаційні системи і технології в бухгалтерському обліку. Монографія. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т. - 2010. – 336с.
3. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік – Житомир: ПП «Рута», 2002. – 688с.
4. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах / М.Ф.Огійчук, В.Я.Плаксієнко, Л.Г.Панченко та ін.: За ред. проф. М.Ф.Огійчука.- К.: Вища освіта, 2003. – 800 с.
5. Важинський С.Є., Щербак Т.І. Методика та організація наукових досліджень. Навч. посіб. – Суми: СумДПУ імені А. С.Макаренка, 2016. – 260 с
6. Верига Ю.А., Гладких Т.В. Фінансовий облік: навч. посіб. – К. : «Центр учбової літератури». – 2012. – 438 с.
7. Гарасим П.М., Давидович І.Є., Хомин П.Я. Управлінський облік на підприємстві (методика ведення): Монографія - Тернопіль : Економічна думка, 2001. - 270 с.
8. Гайдучок В.М., Затхей Б.І., Лінник М.К. Теорія і технологія наукових досліджень. Навч.посіб. – Львів. – 2006. – 232 с.
9. Гільорме Т.В., Хапіліна К.О. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДОЛОГІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА. Economics and Finance ▪ 2019 ▪ Issue 8
10. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV: URL: www.rada.gou/ua.
11. Грищук М. В. Основи охорони праці: Підручник – К.: Кондор, 2005. – 238 с.

12. Жолнер І.В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами. Навч. посіб. – К. : ЦУЛ, 2012. – 368 с.
13. Збарський Р. Основні напрями прискореного розвитку сільського господарства України. Бухгалтерія в сільському господарстві. - 2010. - № 17. - С. 30 - 34.
14. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30 листопада 1999 р. № 291, із змінами і доповненнями від 25 вересня 2009 р. № 1125. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/an/4/REG4186.html#4.
15. Кім. Г.Ю., Сопко В.В., Кім Ю.Г. Бухгалтерський облік: первинні документи та порядок їх заповнення: Навчальний посібник – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 480 с.
16. Коваленко А. М. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах України : посібник. Дніпропетровськ: ВКК «Баланс-Клуб». - 2009. – 736 с.
17. Коцур А.П. Тваринництво України від найдавніших часів до початку ХХ століття. – К., 2007.– 36 с.
18. Клочко В.М. Шляхи підвищення ефективності АПК України. // Економіка АПК. –2013. – №1. –С.45–48.
19. Кулик В.А. Облікова політика підприємства: набутий досвід та перспективи розвитку: Монографія. – Полтава: РВВ ПУЕТ, 2014. – с. 373.
20. Малецька О. Взаємодія рахункової палати України з іншими суб'єктами державного фінансового контролю. Актуальні проблеми розвитку економічного регіону. Науковий журнал. 2021. Вип. 17. Т. 2. С46-56.
21. Малецька О. Ціцька Н. Застосування цифрового аудиту в малому бізнесі. Вчені Львівського національного аграрного університету виробництву: каталог інноваційних розробок / за заг. ред.

- В.В.Снітинського, І.Б. Яціва. Вип. XXI. Львів: Львів нац. аграр. ун-т, 2022. С.119.
22. Маренич Т.Т. Бухгалтерський облік в агроформуваннях. Підручник за ред. В.Л. Амбросова. 2-е видання, доповнене і перероблене – К.: Професіонал», 2005. – 896 с.
23. Марченко Д. М. Автоматизація бухгалтерського обліку як джерело підвищення його ефективності. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. - 2010. - № 6(96). - 321с.
- 24.Малецька О.І., Прокопишин О.С.,Мирончук З.П. Облікова інформація у системі формування антикризового управління персоналом аграрних підприємств. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2020. Вип.16. Т.2. С. 168-178.
25. Методичні рекомендації щодо застосування реєстрів журнально-ордерної форми обліку в сільськогосподарських підприємствах: затверджені Наказом Міністерства аграрної політики України від 4.06.2009 року №390. URL: http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=478874.
26. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів, затверджені Наказом Міністерства фінансів України від 29 грудня 2006 р. №1315. URL: http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=478874.
- 27.Науменко Н. МСФЗ у сільському господарстві як основа для прийняття інвестиційних рішень. URL: <http://gro-business.com.ua/agro/pytannia-bukhhalterii/item/1764-msfz-u-ilskomuhospodarstvi-iaak-osnova-dlia-pryiniattia-investytsiinykh-rishen.html>
28. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку №1 «Загальні вимоги до фінансової звітності. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_011
29. Організація бухгалтерського обліку / Чацкіс Ю. Д., Гейер Є. С., Наумчук О. А., Власова І. О. Навч. посіб. – К : Центр учбової літератури, 2011. – 564 с.

30. Островерха Р. Е. Організація обліку: навч. посіб. - 2-ге вид. перероб. та доп. - К. : Центр учбової літератури, 2012. - 568с.
31. Панадій О. П. Управлінський облік у сільськогосподарських підприємствах в умовах сучасних інституцій. URL: http://www.iae.org.ua/images/iae/vchenarada_02/2017/2017.06.29panadiy_dis.pdf
32. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/>
33. Про аудиторську діяльність // Закон України (із змінами і доповненнями від 21 квітня 2011 року №3273-VI. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T312500.html
34. Про охорону праці: Закон України: затверджений Верховною Радою України від 14.10.1992 р. № 2694-XII (зі змінами і доповненнями від 09.04.2014 р. № 1193-VII). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>
35. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ Міністерства Фінансів України від 30.11.99 р. № 291. Із змінами та доповненнями. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/>
36. Податковий кодекс України від 10 грудня 2010р. URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show//929_011
37. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку : Наказ Міністерства Фінансів України від 24.05.95 р. № 88. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/>
38. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. №318. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/>

39. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи»: затверджене наказом Міністерства фінансів України від 18 липня 2005 р. № 790. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/>
40. Про затвердження методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства. Наказ Міністерства фінансів України від 27 червня 2013 р. № 635 - : URL : [http:// www.financforyou.com.ua/wp-content/.../minfinna635-1.do](http://www.financforyou.com.ua/wp-content/.../minfinna635-1.do)
41. Садовська І.Б. Розвиток теорії, методології і практики управлінського обліку: інституціонально – інжинірингові аспекти. URL : http://www.iae.org.ua/images/iae/vchena_rada_2/2018/2018.11.21_sadovska_dis.pdf
42. Садовська І.Б., Бухгалтерський облік [текст] навч. посіб./ І.Б. Садовська, Т.Б. Божидарнік, К.Є. Нагірська. – К.: «Центр учбової літератури», 2013.-688с.
43. Саприкіна О.М. Аналіз економічної ефективності виробництва продукції тваринництва у сільськогосподарських підприємствах Тернопільської області. URL : ir.nmu.org.ua/handle/123456789/147739
44. Сільське господарство Львівської області у 2018 році. Державна служба статистики України. Головне управління статистики у Львівській області URL: <https://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/publ/2019/DP0420190201.pdf>
45. [ua/ukr/publ/2019/DP0420190201.pdf](https://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/publ/2019/DP0420190201.pdf)
46. Сільське господарство Львівської області. URL: <https://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/publ/2018/ZB0420180101.pdf>
47. Сопко В.Г. Організація бухгалтерського обліку, економіки контролю та аналізу – К.: КНЕУ, 2000. – 498 с.
48. Скрипник М. І. Розвиток бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю витрат на калькулювання собівартості продукції [Текст] : монографія / М. І. Скрипник. – Житомир, 2011. – 732 с.
49. Стратегія застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24

- жовтня 2007 р. № 911- р. Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2013. – № 23 – 24. С. 56 – 60.
50. Сук Л.К., Сук П.Л. Фінансовий облік: навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К., 2012. 647 с.
51. Сук П.Л. Формування облікової інформації про витрати. Облік і фінанси. – 2016. – № 2 (72). С.76-80
52. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: Підручник. 5 – те вид. допов. і перероб. – К.: Алерта, 2011 р.- 976 с.
53. Тимочко В.О., Городецький І.М. Методичні рекомендації до виконання розділу «Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях» студентами економічних спеціальностей ОКР «Магістр». – Львівський НАУ, Львів : 2012. – 16 с.
54. Чуприна Х.М., Валяев О.В., Деркач А.Є УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА НА БАЗІ КОНЦЕПЦІЇ JUST IN TIME. ЕКОНОМІКА ТА СУСПІЛЬСТВО Випуск № 26 . 2021
55. Цивільний захист. Навчальний посібник /Зеркалов Д.В., Міхеєв Ю. В., Праховник Н.А., Землянська О. В. За редакцією Д. В. Зеркалов – К. : Основа, 2014. – 234 с.
56. Фінансовий та управлінський облік на сільськогосподарських підприємствах: підручник / [М.Ф. Огійчук, В.Я. Плаксієнко, М.І. Беленкова та ін] ; за ред. проф. М.Ф.Огійчука. – 6-те вид, перероб. і допов. – К.: Алерта, 2011. – 1042 с.